

Читаница

Народне библиотеке и музеја у Белој Цркви
Година XIV, број 13/14, новембар 2021.

ЧИТАНИЦА

Народне библиотеке и музеја

13/14

Народна библиотека, Бела Црква
2021. године

Импресум:

Читаница Народне библиотеке и музеја
Број 13/14, Година XIV, излази годишње.

Издавач:

Народна библиотека
1. октобра 57
26340 Бела Црква
bibliotekabc.org.rs
muzejbc.org.rs

Уредник:

Игор Вокоун, вд директора

Редакција:

Игор Вокоун
Марина Гава
Тамара Ђурђевић Јосимов
Маја Цесарец
Гордана Божанић
Ивана Ристић Хуберт

Секретар редакције:

Тамара Ђурђевић Јосимов

Лектура:

Марина Гава

Визуелно решење:

Игор Вокоун
Тереза Стаменковић

Прелом текста и припрема за штампу:

Александар Јовановић

Штампа:

Бирокуп, Бела Црква

Тираж:

500 примерака

ISSN: 2787-1045

новембар 2021.

На корици:

Мрђан Бајић, *Човек који носи звезду*, МБЦ инв. бр. 329-Л

**ЧЛАНЦИ
И
РАСПРАВЕ**

Књижевна
библиографија
Панчева

Горан Траиловић (1963)
Градска библиотека Панчево – Одељење за комуникације и инклузију
goran@biblioteka-pancevo.org.rs

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ ГРАДСКЕ БИБЛИОТЕКЕ ПАНЧЕВО : МОДЕЛ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ТЕМЕЉА ЗАВИЧАЈНИХ ФОНДОВА

Сажетак

Текст је посвећен делу издавачке делатности Градске библиотеке Панчево (ГБП) усмерене на промоцију и афирмацију завичајне грађе. Аутор је указао на вредност збирке о којој брине Одељење завичајног фонда и старе и ретке књиге ГБП као и на значај књижног фонда библиотека верских заједница у граду. Пажња је посвећена и издањима која су подстакла развој историје библиотекарства као научне дисциплине и промишљање професионалног идентитета библиотекара у Србији.

Намера прилога, у великој мери, јесте да стручну и ширу јавност подсети на један значајан научни скуп посвећен „књижевној топографији“ Панчева, који су ГБП и Институт за књижевност и уметност у Београду организовали у Панчеву 2000. године. Зборник *Књижевна топографија Панчева*, у којем су објављени научни прилози о књижевној и културној баштини овог града, заједно са лексиконом панчевачких писаца и летописом културног живота у распону од два века, може да послужи као модел утврђивања темеља завичајних фондова и у другим градовима.

У раду су поменута издања ГБП из осамдесетих година прошлог века и научни скупови који су претходили *Топографији*. Указано је на промену у издавачкој политици и пракси које следи по објављивању овог зборника на размеђи два миленијума. У њему се појављује *Панчевачко читалиште* (касније *Читалиште*), гласило ГБП, и већи број других издања, посвећена како завичајним питањима тако и историји српског библиотекарства.

Кључне речи: Градска библиотека Панчево, издавачка делатност, Књижевна топографија Панчева, завичајна грађа, Одељење завичајног фонда и старе и ретке књиге, Библиотека Руске колоније у Панчеву, библиотеке верских заједница, веб презентације, Научни скуп „Библиотеке и идентитет“, Плакета *Читалишта*

Увод

Не знају се и никада се неће сазнати многи незаобилазни почеци. Неће се никада сазнати ни када је доспела прва писана реч на тле данашњег Панчева, неће нико више утврдити ни ко ју је и када у њему прочитао, као што се никада неће сазнати ни када је у њему, написана прва писана реч.¹

Завичајно одељење, јединствено у свакој библиотеци по грађи коју похрањује, помаже нам да се приближимо тим почецима, „првој писаној речи“ и њеним читаоцима. Старија издања и рукописи на његовим полицама су попут лагума и подземних простора града. Они су стално ту, али за њих знају само ретки истраживачи и старији сутрађани. Одељење завичајног фонда и старе и ретке књиге Градске библиотеке Панчево је тај град испод града, подземна тврђава на којој су изграђени темељи данашњих духовних палата.

Године 2000. у ГБП је одржан научни скуп посвећен „књижевној топографији“ Панчева. Окупио је најугледније истраживаче и као никада до тада подстакао креативни потенцијал Библиотеке и шире заједнице. Наредне године објављен је зборник са овог саветовања, *Књижевна топографија Панчева*. Не треба посебно истицати да би без богате и узорно сређене збирке Завичајног фонда многе књиге, појаве и личности из културне историје града остале непознате и неистражене. Он је био ризница која је истраживачима пружила драгоцену издања и податке.

У раду ће бити речи о златном добу издавачке делатности ГБП осамдесетих година прошлог века и научним скуповима који су претходили *Топографији*. Настојаћемо да укажемо на промену издавачкој политици и пракси у дигиталном добу које следи по објављивању овог зборника на размеђи два миленијума. У њему се појављује *Панчевачко читалиште* (касније *Читалиште*), гласило ГБП, и већи број других издања, посвећених како завичајним питањима тако и историји српског библиотекарства. Најзад и веб презентације Библиотеке и онлајн издање часописа.

Завичајно одељење ГБП и фондови библиотека верских заједница у Панчеву

Завичајно одељење ГБП формално је почело са радом 1974. године,² али је од самог оснивања Библиотеке 1924. правилима одређен њен задатак „да се прикупљају предмети и књижевни споменици,

¹ Лазар Чурчић, „Књиге, читаоци и библиотеке Панчева. Почети“, у *Сто година Градске библиотеке у Панчеву 1894-1994*, саопштења са Научног скупа *Културно-историјска прошлост и развој библиотекарства у Панчеву*, одржан 15. новембра 1994, Свеске: ванредни број год. 6 (новембар 1994): 5.

² Ветурија Пушичић, „Завичајна збирка Градске библиотеке Панчево“, *Панчевачко читалиште* год. 1, бр. 1 (новембар 2002): 4-6.

уознавање и ширење опће просвећености; нарочито пак они који се односе на прошлост града Панчева и његове непосредне околине“.³ Иначе, укупан фонд ГБП показује „археолошке“ слојеве некадашњих немачких, мађарских и српских читаоница и библиотека са краја 18. и из 19. века. „Најдоњи камен“ духовног постојања био би за Панчевце манастир Војловица. Историја панчевачког библиотекарства би тако могла да се рачуна још од 16. века и његове библиотеке. О њој је писао др Жарко Војновић, некадашњи шеф Завичајног одељења ГБП, у вансеријској студији *Кућа на камену*,⁴ а теоријско утемељење манастирских библиотека развио у делу, које је објавила ГБП, *Манастирске библиотеке код Срба до 19. века*.⁵

Књиге из манастира Војловице пренесене су у библиотеку панчевачке православне Црквене општине, основане 1871. године.⁶ Да су и оне доспеле у ГБП (а било је речи о томе) ми бисмо кроз њене фондове могли да уронимо у књижевни живот града све до дубоко у 16. век. Како било, то благо је сачувано, мада на велику жалост истраживача, у овом тренутку, без књигохранитеља, несређено и у неадекватном простору. Са друге стране, библиотека Миноритског самостана, чије најстарије књиге потичу из 17. века, узорно је сређена и заштићена, али би град могао да остане без ње ако црквене власти одлуче да је дислоцирају у седиште жупаније у Зрењанину.⁷ Иако ове две библиотеке нису организационо повезане са ГБП, чак им она није ни матична установа, посветили смо им пажњу због вредне грађе коју чувају.

3 Историјски архив Панчево (у даљем тексту ИАП), Скупштински записници Проширеног сената самоуправног града Панчева од 1924, бр 44, Прош. Сен. 3964/1924. „Оснивање и Правила Градске Књижнице и Музеја“. Записник са ванредне седнице Проширеног Сената града Панчева, 5. април 1924. и „Скупштински записник Проширеног Сената самоуправног града Панчева 1924. године: Оснивање градске књижнице и музеја: Број 44. Прош. Сен. Сен. 3964/1924“, *Панчевачко читалиште* год. 2, бр. 2 (мај 2003): 6-8; Биљана М. Ђурашиновић, „Градска библиотека у Панчеву“, у *Јавне библиотеке у Србији између два светска рата* (Панчево: Градска библиотека, 2020), 76-81.

4 Жарко Војновић, *Кућа на камену: Војловица и њене књиге*, (Београд: Народна библиотека Србије, 2015).

5 Жарко Војновић, *Манастирске библиотеке код Срба до 19. века*, (Панчево: Градска библиотека, 2019).

6 Види: Жарко Војновић, „Библиотека Црквене општине Панчево“, *Панчевачко читалиште* год. 1, бр. 1 (новембар 2002): 10-12. и Милован Глоговац, „Библиотека Српске православне црквене општине у Панчеву“. У *Сто година Градске библиотеке у Панчеву 1894-1994*. Саопштења са Научног скупа *Културно-историјска прошлост и развој библиотекарства у Панчеву*, одржан 15. новембра 1994. Свеске: ванредни број год. 6 (новембар 1994): 55-70.

7 Што је једна од могућности која се разматрала, по речима некадашњег жупника. Непроверен је податак да је одређен број вредних књига из ове библиотеке премештен и да се више не налази у Панчеву, а можда више није ни у Србији.

Панчевачка библиографија

Речи Лазара Чурчића са почетка текста изречене су на првом научном скупу Градске библиотеке Панчево 1994. Наредних година одржано је више сродних окупљања у панчевачкој библиотеци посвећених културној историји града, а последњи новембра 2000. Зборник радова под насловом *Књижевна топографија Панчева*, у коме су сажета два литерарна века Панчева, објављен је наредне године.⁸

Пре него што кажемо коју реч више о Топографији, у којој су представљене све поменуте библиотеке, књиге и личности, желели бисмо да истакнемо да ти скупови и рад на актуелизацији културне историје града имају духовне темеље у истраживањима и издавачкој делатности Библиотеке из осамдесетих година 20. века. Тада је објављен превод докторске дисертације са немачког песника Милана Ђурчина,⁹ студија Душка М. Ковачевића *Васа Живковић: живот, рад и песничтво*,¹⁰ *Незнани и мало знани списи панчевачког шегрта Бранислава Нушића*,¹¹ спомен-издање прве књиге стихова Мирослава Антића *Испричано за пролећа*¹² и друга дела.

Истакли бисмо учешће у раду на приређивању фототипског издања најстаријих годишта листа *Панчевац* у два тома 1981. године¹³ и исто такво издање *Жиже* (1871–1874), поводом 150-годишњице рођења Јована Јовановића Змаја, 1983.¹⁴ Али, по речима Чурчића, није било града који је могао да се похвали таквим капиталним библиографским делом какво је чувена *Панчевачка библиографија 1833–1963* (издата 1985) знаменитог српског библиографа, Панчевца, Миодрага Живанова.¹⁵

8 *Књижевна топографија Панчева* (Панчево: Градска библиотека; Београд: Институт за књижевност и уметност, 2001). У зборнику је објављено и двадесетак радова који нису изложени на скупу, а писана су по његовом завршетку, на захтев главног уредника.

9 Милан Ђурчин, *Српска народна песма у немачкој књижевности*, с немачког превода Бранимир Живојиновић (Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1987).

10 Душко М. Ковачевић, *Васа Живковић: живот, рад и песничтво* (Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“; Београд: Народна библиотека Србије; Нови Сад: Матица српска; Војвођанска академија наука и уметности, 1990).

11 Бранислав Нушић, *Незнани и мало знани списи*, приредио Александар Пејовић (Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1989).

12 Мирослав Антић, *Испричано за пролећа*, спомен издање (Панчево: Дом пионира „Пионир“; Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1988).

13 Први том: *Панчевац 1869-1871*, други том: *Панчевац 1872-1873*.

14 *Жижа*, Фототипско изд, издаје и уређује Змај Јован Јовановић, год. 1, бр. 1 (1. нов. 1871); год. 2[4], бр. 11/12 (19. окт. 1974) (Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1983).

15 Миодраг Живанов, *Панчевачка библиографија 1833-1960* (Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1985). „У Београду сам често сретао Жику Николића, управника панчевачке Градске библиотеке,

Књижевна топографија Панчева

Научни скуп посвећен књижевној топографији Панчева организован је у сарадњи са Институтом за књижевност и уметност у Београду. Главни и одговорни уредник био је његов управник, др Миодраг Матицки који је у предговору записао:

„Зборник Књижевна топографија Панчева, у којем су објављени научни прилози о књижевној и културној баштини овог града и прештампани некоји првога реда (Владимира Мошина, Ристе Одавића), заједно са лексиконом панчевачких писаца, летописом културног живота од краја 18. века до 2000. године, подразумевајући и време окупације 1941-1944, библиографијама и именским индексом којим је издвојено око 1.600 имена, може да послужи као модел утврђивања темеља завичајних фондова и у другим градовима.

Први пут су се у једној књизи окупили сви они значајни писци и научници који су у Панчеву, макар и у краћем периоду, живели и стварали: класициста Василије Суботић, Васа Живковић, Јаков Игњатовић, Ђорђе Поповић Даничар, Змај, Абердар, Пупин, Нушић, Исидора Секулић, Милан Ђурчин, Миховил Томандл, Мирослав Антић, Владимир Стојшин... Нису изостали ни прегледи књижевне традиције Немаца, Мађара, Румуна и Руса, који су бежећи од Октобарске револуције у Панчеву засновали снажан културни центар. Посебни прилози посвећени су српским читаоцима и штампаријама, културним и књижевним друштвима, а обрађена је и укупна књижевна периодика...“¹⁶

Зборник је свих ових година незаобилазно дело за сваког ко проучава културну и књижевну историју Панчева. Његова промоција је била најсвечанији скуп ГБП којем смо присуствовали свих ових година. Стицајем околности, није нашао пут до многих библиотека у Србији и није послужио као „модел утврђивања темеља завичајних фондова и у другим градовима“. Намера овог прилога је да, после две деценије, укаже на тај модел и дело у коме су се нашли аутори чију завичајност можда делимо. Оно истраживачима завичајне историје и библиотекарима у другим градовима може бити драгоцен извор мог друга са исте године студија. Долазио је у Народну библиотеку на договоре са Миодрагом Живановим, библиотекарком и библиографом највећег формата, око издавања репринт издања Панчевца и Жиге. Градска библиотека објавила је те листове и подигла, можда, један од највреднијих споменика стваралаштву у Панчеву. Не знам ниједну градску библиотеку на нашим просторима која је остварила такав подвиг. Сећам се и када је објављена ‘Панчевачка библиографија’ Миодрага Живанова. Била је она тада, а и данас је још увек најбоља наша локална библиографија», казао је знаменити библиограф Лазар Чурчић у саопштењу на поменутом научном скупу. – Чурчић, „Књиге, читаоци и библиотеке Панчева. Почети“, 22-23.

¹⁶ Миодраг Матицки, Предговор „Књижевна топографија Панчева“, у *Књижевна топографија Панчева*, 9-11.

података, посебно његово завршно поглавље „Био-библиографски речник панчевачких писаца“, чији је уредник и главни редактор био писац ових редова. За велики број литерата написали смо белешке, отимајући од заборава њихова имена, поменута понегде у предратним бројевима *Панчевца*, *Панчевачке недеље*, *Весника* и других новина које су у Панчеву излазиле у 19. и 20. веку, а чувају се на Завичајном одељењу ГБП.

Рад на *Топографији* ангажовао је креативне потенцијале читаве библиотеке, интензивирао сарадњу са ствараоцима, створио дуготрајне и плодноне везе и довео до необичних открића и невероватних судбина. Утврдили смо да је Јоаникије Миљковић, некадашњи игуман панчевачког манастира Војловица, својом *Повести општежитељнога манастира Војловице* најстарији завичајни писац.¹⁷ Из таме заборава извукли смо личност овог игумана од значаја за духовну историју града и његово вредно дело.¹⁸ О панчевачком салону Олге Смедеревац, „о једном свету који је већ ишчезао“, приповедао је Дејан Медаковић. Са тугом је описао гашење и умирање салона и породице, али и читавог једног грађанског културног круга у коме је било „Страдиваријуса“ и уметника који су били пријатељи са Брамсом, имали његов аутограф, њима посвећене тактове симфоније великог композитора...¹⁹

Памтимо сусрете са старијим Панчевцима, попут Младена Маркова или Градимира Стојковића који су одавно напустили град у коме су књижевно стасали, потомцима руских емиграната, песницима из лектире и филозофима који имају своје место у савременим енциклопедијама и лексиконима. Свакаких је ту тешких и невероватних судбина било, попут ибеовца и светски познатог филозофа Дејана Крецуља (чија су дела преведена на 25 језика) који је 1949. пребегао у Бугарску и више од четрдесет година живео у иностранству. Радио је са најближим Стаљиновим сарадницима, имао

17 Са Историјским архивом у Панчеву објавили смо 2002. репринт књиге чије је прво издање изашло у Будиму 1801. Јоаникије Миљковић, *Повест општежитељнога манастира Војловице*, на савремени српски језик пренео и напомене написао Жарко Војновић (Панчево: Историјски архив; Књижара „Прота Васа“, Градска библиотека, 2002).

18 Видети: Жарко Војновић, „Војловачки период историје панчевачке књиге“, *Панчевачко читалиште* год. 7, бр. 13 (новембар 2008): 4-8. и др.; Владимир Мошин, „Јоаникије Миљковић“, у *Књижевна топографија Панчева* (Панчево: Градска библиотека; Београд: Институт за књижевност и уметност, 2001), 23-25; Миљковић, *Повест општежитељнога манастира Војловице*.

19 Позван је, не случајно и не само зато што је био председник Српске академије наука и уметности, већ због својих веза са овом породицом које „датирају од давних времена“. Пошто је био чест гост Панчева и ове куће, могао је подробно и из прве руке да опише „душу“ тог простора, пренесе фрагменте учених разговора и именује писце, сликаре и композиторе који су се окупљали у овом гласовитом салону: Ђурчина, Томандла, Кашанина, Вељка Петровића, Црњанског, Исидора Бајића, Петра Коњовића, Уроша Предића и друге. – Дејан Медаковић, „Панчевачки салон госпође Олге Смедеревац“, у *Књижевна топографија Панчева*, 13-19.

дипломатски пасош у рангу помоћника министра, а уживао заштиту самог Тодора Живкова.²⁰

За нас је једна од најтужнијих прича била она о Љубомиру Мицићу, писцу *Антиевропе* и творцу Зенитизма. Крајње поражавајући податак је да један од аутора „Манифеста зенитизма“ последње дане проводи у старачком дому у Качареву, где 1971. године умире од запаљења плућа, углавном заборављен и у беди.²¹

Трезор сећања

Истраживачки жар и ентузијазам, као и сарадња са завичајним ствараоцима из тог периода, утицала је на то да ових година осим публиковања завичајне грађе и књига из области културне историје наставимо та истраживања и на један другачији начин.²² Пре неких пет година одлучили смо да се позабавимо бележењем усмене завичајне историје (оно што је у фокусу IFLA-е ових година).²³ Снимили смо два дужа документарна филма о старим сарадницима Библиотеке, једним новинарем, некадашњим уредником културе у *Панчевцу* Драгославом Стефановићем – Стефом и једним од „митских“ сликара Панчева, Миливојем Ђорђевићем.

Замислили смо један „трезор сећања“ у који бисмо сместили ове и будуће сродне записе и одабрали личности које би на сличан начин представили. Али док је *Топографија* била један организационо и финансијски добро утемељен пројекат, ово је више донкихотовска борба са ветрењачама времена. А поље за истраживање и рад на бележењу усмене историје града старог девет векова, подигнутог на ушћу Дунава у Тамиш и знаменитој старчевачкој култури, готово је необухватно. Као и дигитализација завичајне грађе која није много одмакла од почетних намера и планова.

Ове године, ГБП ће започети игитализацију Библиотеке Руске колоније у Панчеву (БРК). Она је деловала између два светска рата, а у

20 Видети: „Биографски речник писаца из Панчева“, у *Књижевна топографија Панчева*, 613-614. Помиловало га је Председништво СФРЈ на својој последњој седници. У једном интервјуу, по повратку у земљу, изјавио је да су он и група истомишљеника заиста по мерилима Удбе и режима били криви. Са „неким официрима из Пилотске школе у Панчеву“ планирали су да ухапсе Тита и Политбиро за време одржавања састанка на Дедињу“. – Предраг Алексијевић, „Вратио се осуђеник на смрт професор Дејан Крецуљ (2): 42 године бекства од стрељања“, *Илустрована политика*, 23. март 1992, 47.

21 Видети: „Биографски речник писаца из Панчева“, у *Књижевна топографија Панчева*, 636.

22 Издаваштво спада у делокруг рада Одељења за комуникације и инклузију ГБП, које је преузело готово све послове некадашњег Одељења за израду библиографија и издавачку делатност.

23 IFLA - International Federation of Library Associations: Међународна федерација библиотечких удружења и институција.

ГБП доспела када су активности ове заједнице замрле. Данас се у њој налази више од хиљаду вредних монографских и стотинак примерака ретких периодичних публикација. Захваљујући дугогодишњим истраживањима вишег библиотекара Несибе Палибрк Сукић, БРК је не само узорно обрађена, већ и промовисана у земљи и иностранству. Фонд Библиотеке обрађен је, сређен и издвојен као *corpus separatum*.²⁴ Данас ГБП може стручној и широј јавности да понуди систематизован Каталог библиотеке.²⁵ Он је недавно изашао из штампе, захваљујући подршци Министарства културе и информисања Републике Србије, а до краја године ће бити доступан у отвореном приступу на интернету.

Рад на каталогизацији књига у БРК је подстакло истраживање живота и рада припадника „беле емиграције“ и објављивање три књиге Несибе Палибрк Сукић: *Руске избеглице у Панчеву: 1919 – 1941, Под теретом* – аутобиографија Владимира Алексејевича Мошина и *Француски клуб у Панчеву и Француска школа Јелене Николајевне Спиридонове*.²⁶

Издавачка делатност ГБП

Издавачка делатност панчевачке библиотеке пажљиво је профилисана. Осим поменутих, објављен је већи број дела из културне историје града и стручне публикације попут *Личне топографије раја Горана Траиловића*,²⁷ студија *Из Спарте светлост то јест Живот и подвизи Каменка и Павла браће Јовановића...*²⁸ или *Каталог старих и ретких књига Градске библиотеке Панчево* Жарка Војновића.²⁹ Оне имају добру рецепцију у стручним круговима не само у Панчеву већ су

24 Несиба Палибрк Сукић, „Библиотека руске колоније као *corpus separatum*“, *Панчевачко читалиште* год. 1, бр. 1 (новембар 2002): 8-9.

25 Несиба Палибрк Сукић, *Библиотека руске колоније у Градској библиотеци у Панчеву*: библиографија издања (Панчево: Градска библиотека, 2021).

26 Несиба Палибрк Сукић, *Руске избеглице у Панчеву: 1919–1941* (Панчево: Градска библиотека; Историјски архив, 2005) (2. допуњено издање 2019, а 3. такође допуњено 2020, објавила је панчевачка Градска библиотека); Владимир Алексејевич Мошин, *Под теретом: аутобиографија*, превод и коментари Несиба Палибрк Сукић (Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Градска библиотека, 2008); Несиба Палибрк Сукић *Француски клуб у Панчеву и Француска школа Јелене Николајевне Спиридонове* (Панчево: Градска библиотека, 2011).

27 Горан Траиловић, *Лична топографија раја* (Панчево: Градска библиотека, 2015).

28 Жарко Војновић, *Из Спарте светлост то јест Живот и подвизи Каменка и Павла браће Јовановића; уједно и Библиографија издања* (Панчево: Градска библиотека, 2010). Аутор истиче да „појава панчевачке Књижаре Браће Јовановића представља један од најважнијих догађаја у развоју модерног српског издаваштва“. – Жарко Војновић, „Професионализација односа издавача и аутора на примеру рада Књижаре Браће Јовановића (1872-1913)“, *Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* бр. 27 (новембар 2015): 2-10.

29 Жарко Војновић, *Рађање словесног града: каталог старих књига Градске библиотеке Панчево* (Панчево: Градска библиотека; Нови Сад: Завод за културу Војводине, 2009).

читана и ван граница Србије,³⁰ а неки примерци су стигли до Америке и Канаде.³¹ Резултати истраживања живота и рада руске емиграције у Панчеву (започетих у време рада на *Књижевној топографији Панчева*) Несибе Палибрк Сукић, привукли су велики број истраживача и потомака ових људи широм света. Осим књига које смо објавили,³² део тих истраживања публикован је у часописима и зборницима на руском језику у Севастопољу, Москви и Санкт Петербургу, као и у периодици и зборницима са научних симпозијума у Србији. Све ово сматрамо добрим примерима унутародељенске сарадње, промоције завичајне грађе, као и неговања научног подмлатка и подстицања сериозних истраживања унутар јавних библиотека.

Концепт Одељења за комуникације и инклузију панчевачке библиотеке осмишљен је тако да подржи рад и иницијативе других одељења. Један део активности усмерен је ка истраживању и публиковању историје библиотекарства у Србији и уређивању часописа Читалиште, а други брзи за завичајне вредности и подстицање истраживања посвећених историји „старе вароши“. *Књижевна топографија Панчева* пружа проверен и делотворан модел свима онима који могу да у пуној мери ангажују креативне потенцијале библиотеке и обезбеде подршку града за реализацију овако захтевног подухвата.

Библиотеке и идентитет

Требало је да прође скоро две деценије до наредног научног скупа ГБП, „Библиотеке и идентитет“,³³ одржаног 2017, поводом 15 година објављивања *Читалишта: научног часописа за теорију и праксу библиотекарства*.³⁴ Намера организатора била је да подстакне истраживања историје библиотека и библиотекарства у националним оквирима. Том приликом додељена је прва Плакета *Читалишта* за

30 Пре више година, нпр. у часопису *Библос*, који издаје Аустријска национална библиотека са седиштем у Бечу, објављени су прикази два наша издања. Рудолф Прајнершторфер, слависта и некадашњи библиотекар Института за славистику Универзитета у Бечу, саставио је приказе дела *Рађање словесног града* Жарка Војновића и студије проф. др Гордане Стокић Симончић *Књига и библиотеке код Срба у средњем веку*, Rudolf Preinerstorfer, „Buchbesprechungen“, *Biblos* 59, 1 (Wien 2010): 147-156, преузето 26. 8. 2014, <http://www.citaliste.com/knjige/2/prikazbiblgss.pdf>.

31 Захваљујући дистрибутерима наше књиге у иностранству са којима сарађујемо већ читаву деценију и срећемо на Међународном сајму књига у Београду где Градска библиотека Панчево има свој штанд сваке године.

32 Несиба Палибрк Сукић, *Руске избеглице у Панчеву: 1919-1941*; Владимир Алексејевич Мошин, *Под теретом; Француски клуб у Панчеву и Француска школа Јелене Николајевне Спиридонове*.

33 Градска библиотека Панчево, Научни скуп „Библиотеке и идентитет“, <http://identitet.citaliste.com/>.

34 *Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства*, <https://citaliste.rs/index.html>.

изузетан допринос проучавању историје библиотекарства проф. др Десанки Стаматовић, а затим др Жарку Војновићу и најзад проф. др Гордани Стокић Симончић.³⁵ До сада су одржана три научна скупа под овим називом, објављени зборници са прва два, а у току је обрада прилога за последњи који је одржан ове године.

Научни скуп „Библиотеке и идентитет“ представља круну истраживачког и издавачког рада ГБП на почетку овог миленијума.³⁶ Текстове посвећене теорији и пракси библиотекарства и културној историји који су објављивани у *Читалишту*, пратиле су студије посвећене историји библиотекарства: *Читалишта у Србији у XIX веку*, Десанке Стаматовић,³⁷ *Књига и библиотеке код Срба у средњем веку*, Гордане Стокић Симончић,³⁸ *Јавне библиотеке у Србији од 1901. до 1918. године*, Бранке Драгосавац,³⁹ *Јавне библиотеке у Србији између два светска рата*, Биљане Ђурашиновић,⁴⁰ *Манастирске библиотеке код Срба до 19. века*, Жарка Војновића⁴¹ и друге. И сам назив скупа

35 *Панчевачко читалиште*, Јавни позив за предлоге кандидата за признање „Плакета Читалишта“, Градска библиотека Панчево, преузето 25. 8. 2021, <https://www.citaliste.com/javni-poziv-za-predloge-kandidata-za-priznanje-plaketa-citalista-2/>. – Уводни текст у зборницима са Научног скупа „Библиотеке и идентитет“ пишу добитници Плакете. Проф. др Десанка Стаматовић, пасионирани истраживач културне историје Свилајнца, родног града, свој прилог је посветила „искуствима завичајног писца“. Десанка Стаматовић, „Завичај – место под сунцем. Искуства завичајног писца“, Научни скуп „Библиотеке и идентитет“ 2017, Градска библиотека Панчево, преузето 26. 8. 2021, http://identitet.citaliste.com/pdf/Desanka_Stamatovic_sazetak.pdf.

36 Међу педесетак излагања на скупу издвојићемо, овом приликом, два која се односе на ГБП, односно на личности које су имале велики значај за развој ГБП, чији је аутор Горан Траиловић: „Борђе Влајић управник Градске библиотеке Панчево (1955-1973)“, Научни скуп „Библиотеке и идентитет“ 2019, Градска библиотека Панчево, преузето 26. 8. 2021, http://identitet.citaliste.com/pdf/goran_trailovic_sazetak.pdf и „Градски библиотекар др Миховил Томандл (1944-1953)“, Научни скуп „Библиотеке и идентитет“ 2021, Градска библиотека Панчево, преузето 26. 8. 2021 <http://identitet.citaliste.com/program/>.

37 Десанка Стаматовић, *Читалишта у Србији у XIX веку*, 2. допуњено изд. (Панчево: Градска библиотека, 2011).

38 Гордана Стокић Симончић, *Књига и библиотеке код Срба у средњем веку* (Панчево: Градска библиотека, 2008); 2. измењено и допуњено изд. (Панчево: Градска библиотека, 2020). – Ово дело „осим што представља пионирски напор на овом пољу, важно и по томе што је изазвало у следећем десетлећу готово експлозију научних радова из области историје српских библиотека и библиотекарства, узме ли се у обзир колико је та дисциплина до почетка 21. века била занемарена“. – Жарко Војновић, „Ново напредовање старим трагом у историјској науци о библиотекама“, *Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* бр. 38 (мај 2021): 100-101.

39 Бранка Драгосавац, *Јавне библиотеке у Србији од 1901. до 1918. године* (Панчево: Градска библиотека; Ниш: Народна библиотека „Стеван Сремац“; Неготин: Народна библиотека „Доситеј Новаковић“, 2016).

40 Биљана М. Ђурашиновић, *Јавне библиотеке у Србији између два светска рата* (Панчево: Градска библиотека, 2020).

41 Жарко Војновић, *Манастирске библиотеке код Срба до 19. века*, (Панчево: Градска библиотека, 2019).

преузет је из истоимене књиге Жељка Вучковића и Гордане Стокић Симончић, *Библиотеке и идентитет: пролегомена за историју модерног српског библиотекарства*, коју је ГБП објавила 2012.⁴²

На веб-страницама Научног скупа се могу наћи не само уобичајене информације о програму и учесницима, већ и аудио-видео записи излагања, предавања и промоција.⁴³ И ово је само једна од виртуелних презентација ГБП. Осим званичног сајта установе,⁴⁴ она је власник или покретач портала: „Панчевачко читалиште“,⁴⁵ „Виртуелно Панчево“,⁴⁶ „Biblioteke хуз“,⁴⁷ онлајн издања *Читалишта*,⁴⁸ Јутјуб канала⁴⁹ и емисије посвећене писцима, књигама и библиотекама Book Vox, коју уређује и води Немања Ротар.⁵⁰

Закључна разматрања

Златно доба издавачке делатности Градске библиотеке Панчево осамдесетих година замрло је у кризним деведесетим. То илуструју датуми објављивања студија које наводимо у тексту. Нови замаха даје јој серија научних скупова које је ГБП организовала крајем деведесетих, посебно онај посвећен „књижевној топографији Панчева“ 2000. и покретање *Панчевачког читалишта*, две године касније. Зборник *Књижевна топографија Панчева*, објављен на почетку новог миленијума, на неки начин је граничник између две епохе постојања и рада ГБП. Он сумира два века културне историје града и деловања ове установе у преддигиталном добу. *Панчевачко читалиште: лист Градске библиотеке Панчево*, које временом мења концепцију и име у *Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства*, појављује се у време аутоматизације библиотечког пословања и почетке дигитализације у Србији. Оно ће подстаћи истраживања

42 Гордана Стокић Симончић и Жељко Вучковић, *Библиотеке и идентитет: пролегомена за историју модерног српског библиотекарства* (Панчево: Градска библиотека; Нови Сад: Филозофски факултет, 2012).

43 Научни скуп „Библиотеке и идентитет“, Градска библиотека Панчево, Видео-прилози 2017, преузето 26. 8. 2021, <http://identitet.citaliste.com/video-prilozi-2017/>; Видео-прилози 2019, преузето 26. 8. 2021, <http://identitet.citaliste.com/video-prilozi-2019/> и др.

44 Градска библиотека Панчево, <https://www.biblioteka-pancevo.org.rs/>

45 *Панчевачко читалиште*, Градска библиотека Панчево, <https://www.biblioteka-pancevo.org.rs/>

46 *Виртуелно Панчево*, Градска библиотека Панчево и ПанАрт, Панчево, <http://www.virtuelnорancevo.rs/>

47 *Biblioteke.xyz*, <https://www.biblioteke.xyz/>

48 *Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства*, <https://citaliste.rs/index.html>

49 Градска библиотека Панчево, https://www.youtube.com/watch?v=HlNyQaBt_pA

50 *Book Vox*, Emisija Gradske biblioteke Pančevo o knjigama, piscima i bibliotekama, Gradska Biblioteka Pančevo, <https://www.youtube.com/watch?v=zseUIhDJV1g&t=1s>.

културне историје града и објављивање више студија библиотекара ГБП Жарка Војновића и Несибе Палибрк Сукић. Од првог броја је привукло истакнуте стручњаке из земље и иностранства и временом усмерило посебну пажњу на историју библиотекарства код Срба и промишљање професионалног идентитета.

Од 2017, ГБП поново организује научне скупове под заједничким називом „Библиотеке и идентитет“. На њима учествују врхунски стручњаци у области историје библиотекарства, музеологије и архивистике, истраживачи из свих типова библиотека и научни подмладак. Успоставља признање за изузетан допринос проучавању историје библиотекарства, Плакету Читалишта, и објављује серију издања која доносе резултате истраживања настанка и развоја библиотекарства код Срба од самих почетака до 1941. године.

После Каталога старих књига ГБП 2009, још један значајан фонд, *corpus separatum* Библиотеке Руске колоније добио је своју штампану библиографију. Она ће, до краја године, бити доступна на интернету, у отвореном приступу, као и прве дигитализоване публикације из БРК. Намера Одељења за комуникације и инклузију је да што већи број садржаја и програма ГБП учини видљивим у виртуелном свету. Зато је креирало и годинама одржава већи број веб презентација и Јутјуб канала, а од недавно има и редовну месечну емисију посвећену писцима, књигама и библиотекама Bookbox, доступну на интернету.

Богата завичајна грађа на Одељењу завичајног фонда и старе и ретке књиге Градске библиотеке Панчево, као и *Књижевна топографија Панчева* су у врху приоритета када је реч о дигитализацији. *Топографија* у електронском формату ће пружити могућност за периодичне допуне и ажурирање одређених прилога, посебно у њеном завршном поглављу, Лексикону панчевачких писаца.

Извори и литература:

1. Алексијевић, Предраг. „Вратио се осуђеник на смрт професор Дејан Крецуљ (2): 42 године бекства од стрељања“. *Илустрована политика*, 23. март 1992, 45-49.
2. Антић, Мирослав. *Испричано за пролећа*, спомен издање. Панчево: Дом пионира „Пионир“; Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1988.
3. „Биографски речник писача из Панчева“. У *Књижевна топографија Панчева*, 549-695. Панчево: Градска библиотека; Београд: Институт за књижевност и уметност, 2001.
4. Војновић, Жарко. „Библиотека Црквене општине Панчево“, *Панчевачко читалиште* год. 1, бр. 1 (новембар 2002): 10-12.
5. Војновић, Жарко. „Војловачки период историје панчевачке књиге“. *Панчевачко читалиште* год. 7, бр. 13 (новембар 2008): 4-8.
6. Војновић, Жарко. *Из Спарте светлост то јест Живот и подвизи Каменка и Павла браће Јовановића; уједно и Библиографија издања*. Панчево: Градска библиотека, 2010.
7. Војновић, Жарко. *Кућа на камену: Војловица и њене књиге*. Београд: Народна библиотека Србије, 2015.
8. Војновић, Жарко. *Манастирске библиотеке код Срба до 19. века*. Панчево: Градска библиотека, 2019.
9. Војновић, Жарко. „Ново напредовање старим трагом у историјској науци о библиотекама“. *Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* бр. 38 (мај 2021): 100-101.
10. Војновић, Жарко. „Професионализација односа издавача и аутора на примеру рада Књижаре Браће Јовановића (1872-1913)“. *Читалиште: научни часопис за теорију и праксу библиотекарства* бр. 27 (новембар 2015): 2-10.
11. Војновић, Жарко. *Рађање словесног града: каталог старих књига Градске библиотеке Панчево*. Панчево: Градска библиотека; Нови Сад: Завод за културу Војводине, 2009.
12. Плоговац, Милован. „Библиотека Српске православне црквене општине у Панчеву“. У *Сто година Градске библиотеке у Панчеву 1894-1994*. Саопштења са Научног скупа *Културно-историјска прошлост и развој библиотекарства у Панчеву*, одржан 15. новембра 1994. Свеске: ванредни број год. 6 (новембар 1994): 55-70.
13. Градска библиотека Панчево и Читалиште, *Библиотеке и идентитет*. Преузето 26. 8. 2021. <http://identitet.citaliste.com/>.
14. Драгосавац, Бранка. *Јавне библиотеке у Србији од 1901. до 1918. године*. Панчево: Градска библиотека; Ниш: Народна библиотека „Стеван Сремац“; Неготин: Народна библиотека „Доситеј Новаковић“, 2016.
15. Ђурашиновић, Биљана М. *Јавне библиотеке у Србији између два светска рата*. Панчево: Градска библиотека, 2020.

16. Живанов, Миодраг. *Панчевачка библиографија 1833-1960*. Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1985.
17. *Жижа*, Фототипско изд, издаје и уређује Змај Јован Јовановић, год. 1, бр. 1 (1. нов. 1871); год. 2[4], бр. 11/12 (19. окт. 1974). Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1983.
18. Историјски архив Панчево (ИАП). Скупштински записници Проширеног сената самоуправног града Панчева од 1924, бр 44, Прош. Сен. 3964/1924. „Оснивање и Правила Градске Књижнице и Музеја“. Записник са ванредне седнице Проширеног Сената града Панчева, 5. април 1924.
19. *Књижевна топографија Панчева*. Панчево: Градска библиотека; Београд: Институт за књижевност и уметност, 2001.
20. Ковачевић, Душко М. *Васа Живковић: живот, рад и песничтво*. Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“; Београд: Народна библиотека Србије; Нови Сад: Матица српска; Војвођанска академија наука и уметности, 1990.
21. Матицки, Миодраг. Предговор „Књижевна топографија Панчева“. У *Књижевна топографија Панчева*, 9-11. Панчево: Градска библиотека; Београд: Институт за књижевност и уметност, 2001.
22. Медаковић, Дејан. „Панчевачки салон госпође Олге Смедеревац“. У *Књижевна топографија Панчева*, 13-19. Панчево: Градска библиотека; Београд: Институт за књижевност и уметност, 2001.
23. Миљковић, Јоаникије. *Повест општежителнога манастира Војловице*. На савремени српски језик пренео и напомене написао Жарко Војновић. Панчево: Историјски архив; Књижара „Прота Васа“; Градска библиотека, 2002.
24. Мошин, Владимир. „Јоаникије Миљковић“. У *Књижевна топографија Панчева*, 23-25. Панчево: Градска библиотека; Београд: Институт за књижевност и уметност, 2001.
25. Мошин, Владимир Алексејевич. *Под теретом: аутобиографија*. Превод и коментари Несиба Палибрк Сукић. Панчево: Градска библиотека; Београд: Народна библиотека Србије, 2008.
26. Нушић, Бранислав. *Незнани и мало знани списи*. Приредио Александар Пејовић. Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1989.
27. Палибрк Сукић, Несиба. „Библиотека руске колоније као corpus separatum“, *Панчевачко читалиште* год. 1, бр. 1 (новембар 2002): 8-9.
28. Палибрк Сукић, Несиба. *Руске избеглице у Панчеву: 1919-1941*. Панчево: Градска библиотека; Историјски архив, 2005.
29. Палибрк Сукић, Несиба. *Француски клуб у Панчеву и Француска школа Јелене Николајевне Спиридонове*. Панчево: Градска библиотека, 2011.

30. *Панчевац 1869-1871*, први том; *Панчевац 1872-1873*, други том.
31. Preinerstorfer, Rudolf. „Buchbesprechungen“. *Biblos* 59, 1 (Wien 2010): 147-156. Preuzeto 26. 8. 2020. <http://www.citaliste.com/knjige/2/prikazbiblgss.pdf>.
32. Пушичић, Ветурија. „Завичајна збирка Градске библиотеке Панчево“. *Панчевачко читалиште* год. 1, бр. 1 (новембар 2002): 4-6.
33. „Скупштински записник Проширеног Сената самоуправног града Панчева 1924. године: Оснивање градске књижнице и музеја: Број 44. Прош. Сен. Сен. 3964/1924“. *Панчевачко читалиште* год. 2, бр. 2 (мај 2003): 6-8.
34. Стаматовић, Десанка. „Завичај – место под сунцем. Искуства завичајног писца“. Научни скуп „Библиотеке и идентитет“ 2017. Градска библиотека Панчево. преузето 26. 8. 2021. http://identitet.citaliste.com/pdf/Desanka_Stamatovic_sazetak.pdf.
35. Стаматовић, Десанка. *Читалишта у Србији у XIX веку*, 2. допуњено изд. Панчево: Градска библиотека, 2011.
36. *Сто година Градске библиотеке у Панчеву 1894-1994*. Саопштења са Научног скупа *Културно-историјска прошлост и развој библиотекарства у Панчеву*, одржан 15. новембра 1994. Свеске: ванредни број год. 6 (новембар 1994).
37. Стокић Симончић, Гордана и Жељко Вучковић. *Библиотеке и идентитет: пролегомена за историју модерног српског библиотекарства*. Панчево: Градска библиотека; Нови Сад: Филозофски факултет, 2012.
38. Стокић Симончић, Гордана. *Књига и библиотеке код Срба у средњем веку*. Панчево: Градска библиотека, 2008, друго проширено и допуњено издање 2020.
39. Траиловић, Горан. „Градски библиотекар др Миховил Томандл (1944-1953)“. Научни скуп „Библиотеке и идентитет“ 2021. Градска библиотека Панчево. Преузето 26. 8. 2021. <http://identitet.citaliste.com/program/>.
40. Траиловић, Горан. „Ђорђе Влајић управник Градске библиотеке Панчево (1955-1973)“. Научни скуп „Библиотеке и идентитет“ 2019. Градска библиотека Панчево. Преузето 26. 8. 2021, http://identitet.citaliste.com/pdf/goran_traitlovic_sazetak.pdf.
41. Траиловић, Горан. *Лична топографија раја*. Панчево: Градска библиотека, 2015.
42. Чурчић, Лазар. „Књиге, читаоци и библиотеке Панчева. Почети“. У *Сто година Градске библиотеке у Панчеву 1894-1994*. Саопштења са Научног скупа *Културно-историјска прошлост и развој библиотекарства у Панчеву*, одржан 15. новембра 1994. Свеске: ванредни број год. 6 (новембар 1994): 5-24.
43. Ђурчин, Милан. *Српска народна песма у немачкој књижевности*. С немачког превео Бранимир Живојиновић. Београд: Народна библиотека Србије; Панчево: Народна библиотека „Вељко Влаховић“, 1987.

Ивана Ристић Хуберт, етнолог-антрополог
Музеј у Белој Цркви

ГУБИТАК ЕТНИЧКОГ ИДЕНТИТЕТА НА ПРИМЕРУ ЕТНИЧКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ БАНАТСКИХ ХЕРА

Сажетак

Рад представља осврт на етничку заједницу Банатске Хере која је евидентно постојала на подручју Баната и то са леве и десне стране реке Нере у селима: Лесковица, Ланговет, Златица и Соколовац на левој страни реке Нере (сада у саставу Румуније) и села Калуђерово, Крушчица, Кусић, Црвена Црква, Врачев Гај и Банатска Паланка на десној страни реке Нере (територија општине Бела Црква). Предмет овог истраживања су само села на десној страни реке Нере (територија општине Бела Црква). Кроз најупечатљивије маркере етничког идентитета покушала сам да објасним процес нестанка етничког идентитета ове етничке заједнице.

Кључне речи: Банатске Хере, етнички идентитет, медијатори етничког идентитета, насеља у Војводини, куће у Војводини, материјална и духовна култура.

У антрополошкој литератури израз етничка група обично се употребљава да би се означила популација која се у великој мери биолошки одржава, има заједничке основне културне вредности које се остварују у манифестно јединственим културним формама. Представља простор комуникације и интеракције и чини је скуп чланова који себе идентификују као, а и у очима других бивају идентификовани, категорија коју је могуће разликовати од осталих категорија истог реда.

У Банату се Херама назива мања етничка група, коју су становници околних села а и они сами себе тако називали. Што се тиче првог писаног помена Хера, Миленко Филиповић, чувени српски етнолог који се бавио њиховим проучавањем средином 20. века, тврди да су најстарији помени тог имена нађени код Срба у Војводини крајем 17. века.¹ У то време се појављује и презиме Херић. Међутим, назив Хера у Војводини имао је и једно посебно значење. Наиме, како

¹ Филиповић Миленко, Ко су Банатске Хере, „Зборник Банатске Хере”, Музеј Војводине, Нови Сад, 1958.

су Хера по доласку у ове крајеве радиле тешке физичке послове, име Хера се у околини Новог Сада поистовећивало са радником – носачем. Најзначајнији назив Хера свакако припада етничкој групи која је насељавала доњи ток реке Нере.

Како истиче Миленко Филиповић, Хере су се појавиле у околини Беле Цркве у првој половини 19. века. Како су долазили у ове крајеве у већим групама него у остале делове Баната, околина их је прозвала јединственим именом – Херама. Не постоје никакви писани трагови о томе да ли је било непосредног досељавања из Херцеговине у околину Беле Цркве, али је са етнолошке тачке гледишта, веома значајно то да у културним цртама Банатских Хера скоро да нема херцеговачких црта. У селима у која су се доселили Херцеговци већ је било српског становништва, као и припадника других народа, међу којима су били Румуни и Чеси.

Банатске Хере представљају српску етничку заједницу која се састоји од веома хетерогених елемената али у којој је најјачи елемент динарских родова. Управо из тог разлога своје име су лако наметнули и старијем слоју становништва а касније и нединарским досељеницима. Веома је занимљиво да је читава етничка група добила име по својој најјачој компоненти али да та компонента није успела да наметне ништа друго групи, ни језик, ни начин живота нити било шта друго што представља маркер етничког идентитета. Разлози томе су чињенице што је и та група херских досељеника прилично хетерогена; долазили су сукцесивно а не у један мах, потом, они су ту ипак затекли старо становништво, које је било прилагођено начину живота који одговара географској и друштвеној средини, тако да је логично дошло до асимиловања херских дошљака.

Међу Банатским Херама има релативно мало дошљака из суседних предела преко Дунава и са Карпата, и то из Великог Поморавља и из некадашњег Браничева. Румуни који су дошли међу Србе у херским селима су се потпуно посрбили што није био случај са Чесима који су се колонизовали у Крушчици и Златици.

Дакле, иако је херска компонента у насељима око доњег тока реке Нере била толико изразита да је читавој групи становништва наметнула име, од својих културних црта готово да ништа није задржала, тако да се развила посебна етничка група Банатске Хере, која представља уједначену и потпуно интеграрну мању етничку групу. То што су Банатске Хере формирале потпуно нови етнички идентитет последица је више различитих фактора. Пре свега, преци Банатских Хера који су носили јаку динарску компоненту нису се доселили сви одједном. Дакле, они нису представљали хомогену групу. Осим тога групе дошљака пре него што су се населиле у овим крајевима неко време су провели у Србији, где су донекле изменили

своје културне црте. Затим, доласком у област доњег тока реке Нере они су затекли староседеоце са којима су се асимиловали. Поред свих ових фактора који су утицали на формирање ове етничке групе, веома је значајна 1739. година² када је Дунав постао државна граница између Аустрије и Турске, касније између Аустрије и слободне Србије, све до 1918. године. Овај период био је довољан да српско становништво са десне и леве стране Дунава, развије потпуно различите културне маркере. После 1739. године није више било прилива Хера у Банат. Нова државна управа од поменуте године имала је можда и пресудан утицај на конституисање етничке групе Хера око доњег тока реке Нере, различите од Срба у Херцеговини и Срба са десне стране Дунава, али и од осталог српског становништва у Банату.

Насеља Банатских Хера представљају типична насеља карактеристична за Војводину. Основна специфичност ових насеља је планска композиција геометријског карактера настала као последица спољне интервенције техничке природе. У томе је и основна разлика између насеља у Војводини и насеља у осталим крајевима Србије. Карактеристика планске композиције насеља у Војводини огледа се како у структури насеља тако и у кући и атару. Планирање и изградња данашњих села у Војводини изведени су углавном у току друге половине 18. века. Ово планско насељавање, према речима архитекте Бранислава Којића, имало је два основна циља: појачану заштиту границе и повећано пољопривредно искоришћавање земљишта. Основна карактеристика за сва насеља у Војводини јесте тежња да се образује праволинијска улица са једнообразним постављањем кућа и једнаким кућиштима, што се означава термином ушорена улица. Према Којићу постоје два основна типа насеља: 1. Правилно ушорена насеља, чија структура показује одређену правилну геометријску шему уличне мреже и 2. Неправилно ушорена насеља, чија је структура састављена из произвољно груписаних правих улица. Уколико оснивање насеља и одређивање кућног плаца није урађено под надзором геометра, јављала су се одступања од основног уличног правца, а то је управо случај са неким херским селима у Банату.

Група села за које се поуздано може рећи да су населиле Банатске Хере су: Лесковица, Ланговет, Златица и Соколовац на левој страни реке Нере (данашња Румунија), Калуђерово, Крушчица, Кусић, Црвена Црква, Врачев Гај и Банатска Паланка на десној страни реке Нере (територија општине Бела Црква). Насеља Банатских Хера према општој структури припадају типу панонско-војвођанских, плански ушорених села са веома широким улицама иако у том погледу нема апсолутне правилности као код других насеља у Банату. Села Банатских

² Марковић Веселинка, „На граници два царства, Банатска војна крајина (1764-1872)”, Музеј Војводине, Нови Сад 2014.

Хера и њихове куће по свом изгледу веома се разликују од села и кућа у српским селима јужно од Дунава. Сигурно је да те разлике нису биле велике некада, већ су се јавиле као последица развитка села Банатских Хера под управом аустроугарских власти.

Што се тиче кућа Банатских Хера, традиционална сеоска кућа Банатских Хера припада панонско–војвођанском типу. У селима Банатских Хера не само да нису сачувани објекти грађени пре 18. века, већ не постоји ниједна сеоска кућа која се налази под заштитом било којег Завода за заштиту споменика културе. Најстарија кућа међу свим херским селима је кућа Савковића из Црвене Цркве. Ова кућа саграђена је 1796. године али је данас срушена и од ње је сачуван само чеони зид.

У погледу материјала који су Банатске Хере користиле за израду својих кућа он се поклапа са материјалима коришћеним у развојним фазама општег војвођанско–панонског типа. У равничарским селима, Банатској Паланци, Врачев Гају и Црвеној Цркви земља је у првој фази градње била основни материјал. Зидови су били од набијене земље. касније од ћерпича, а у каснијој фази од опеке у кречу. Кров је раније био покривен шиндром и трском а касније црепом. Подови су били од набијене земље, ређе од дасака, а таванице су рађене од коленика. У источним херским селима Кусићу и Калуђерову еволуција кућа према материјалу нешто је другачија. У најранијим фазама градње куће су биле брвнаре и то не само једноделне него и дводелне. Зидови су са обе стране били облепљени блатом и кречени а кров је био од шиндре. Нестанком дрвене грађе прешло се на грађење ћерпичом и опеком, а од грађе старијих кућа подизани су амбари и стаје који се могу и данас видети. Што се тиче типологије херских кућа на основу положаја који заузимају према улици, херске куће спадају у општу типологију панонско–војвођанског типа на: куће дужом, преке куће и куће на глагол. Ни по овим медијаторима етничког идентитета не може се рећи да постоји нешто што је типично за куће Банатских Хера. Постоје неки примери који нису довољно упечатљиви да би се могло рећи да су карактеристични само за ову етничку групу. Троделна кућа дужом представља најраспрострањенији тип куће у херским селима. Она је формирана са свим својим карактеристикама у 18. веку. Соба са улице је углавном гостинска соба, а њу су Банатске Хере називале намештеном собом. Собе су различите величине а код Банатских Хера је дворишна соба обично највећа. Једини показатељ маркера етничког идентитета Банатских Хера у погледу изгледа кућа је на трему. Наиме, троделне куће у Војводини огледале су се у начину решавања отвора на трему. Карактеристика код Банатских Хера огледала се у томе што се у њиховим кућама у све просторије улазило из трема. Међутим, временом се и то мењало тако да ни тај маркер етничког идентитета

није остао као релевантни показатељ етничког идентитета Банатских Хера.

Према усменом предању³ мештана који су говорили на ову тему приликом истраживања спроведеног за потребе дипломског рада, куће Банатских Хера су раније кречене у бело и по томе су се разликовале од других етничких заједница. Тако су, на пример, куће Румуна кречене у жуто, Чеха у крем или светлобраон боју. Данас се ни то више није задржало тако да се више не може узети као репер за показатеља карактеристике ове етничке заједнице.

Просечна сељачка кућа и њено уређење код Банатских Хера мало се по чему разликује од типичне банатске куће и њеног уређења. Како су се мењали животни услови тако се мењало и покућство и начин живота. У покућству Банатских Хера јасно се могу разликовати два периода, када је сточарство било доминантно занимање становништва, са једноставним и сиромашнијим покућством и други када је земљорадња све више узимала маха и постала главна привредна грана. Прелом између та два периода десио се крајем 19. и почетком 20. века. Раније су, као и у осталим деловима Баната, кревете и шифоњере током 20. века имала само имућна домаћинства. Касније, када се столарски занат усавршио, долази до масовне фабричке производње намештаја. Тада и у ова села продиру нови комади намештаја. Сиромашнији ће слој тај намештај набављати на вашарима и код домаћих мајстора. Бројна сеоска становништва уносе у своје собе модерни намештај, кухиње опремају емајлираним штедњацима и посуђем. Ћилимарство је код Банатских Хера било веома развијено. Ћилими су се израђивали на хоризонталном разбоју, основа се уведе у разбој а потка се провлачи прстима. Овај начин ткања познат је као клечање.

Узимајући у обзир све наведене чињенице из области материјалне културе Банатских Хера на примеру куће као медијатора етничког идентитета може се закључити само једно. Некада су постојали минимални индикатори који су указивали на постојање специфичности у кућама Банатских Хера које су могле бити представљене као медијатор етничког идентитета. Временом ти медијатори са развојем друштва нестају.

Оно што је неоспорно јесте чињеница да је у Банату постојала мања етничка група Банатске Хере, коју су становници околних села, а и они сами себе тако називали. Када је реч о њиховом етницитету и о томе да ли се нешто из материјалне културе може издвојити као медијатор етничког идентитета данас наилазимо на проблем. Последња опречна истраживања која су се бавила проучавањем Банатских Хера спроведена су средином 20. века. Временом, са изумирањем старијег

³ Према усменом предању мештана, које је коришћено за потребе истраживања приликом израде дипломског рада, поменутог на крају у Изворима.

становништва губи се свест и појам код локалног становништва о постојању етничке заједнице којој као потомци и сами припадају.

Пре свега, ако етнички идентитет посматрамо са Бартовог станишта, као динамичан простор, када је реч о етницитету Банатских Хера он се умногоме изменио. Етнички идентитет изграђује се и мења у међуакцији друштвених група, захваљујући процесима укључивања и искључивања којима се успостављају границе међу тим групама. Зато је важно да се утврди од чега се тачно састоје поменути процеси социјалне организације којима се трајно одржавају дистинкције између нас и других, чак и када се мењају значајне разлике којима се ове дистинкције оправдавају и легитимишу. На тај начин посматран етницитет није ванвремени и непроменљив скуп културних обележја (веровања, вредности, обреда, језика, станишта, начина одевања, кувања итд.) које би, такве какве јесу, у оквиру дате етничке групе биле пренесене с једне генерације на другу. Како је кућа била једини медијатор етничког идентитета Банатских Хера, с обзиром да у духовној култури не постоји ниједан обичај, обред, језик или било шта друго, долазимо до тога да су временом нестали медијатори етничког идентитета Банатских Хера па самим тим долази и до нестанка њиховог идентитета. Услед дугогодишњег сажимања са другим етничким групама које живе на истом простору, Банатске Хере су се утопиле и изгубиле свој етнички идентитет. Нажалост, свест о постојању ове етничке групе могла је опстати искључиво уколико су старији припадници преносили млађим генерацијама, што се код Банатских Хера није догодило. Овај текст би могао подсетити старије генерације на своју етничку припадност као и да заинтригира млађе генерације да се заинтересују за своје етничке корене.

Извори **и** литература:

- Марковић Веселинка, „На граници два царства, Банатска војна крајина (1764 - 1872)”, Музеј Војводине, Нови Сад, 2014.
- Филиповић Миленко, Ко су Банатске Хере, „Зборник Банатске Хере”, Музеј Војводине, Нови Сад, 1958.
- Јанкулов Борислав, „Преглед колонизације Војводине у 18. и 19. веку”, Матица српска – Одељење за друштвене науке, Историјски архив у Панчеву, Нови Сад, Панчево, 2003.
- Којић Бранислав, „Насеља у Војводини”, ГЛАС, САНУ, ССЛ, Одељења друштвених наука, Књига 10, 1961.
- Којић Бранислав, „Сеоска архитектура и руризам”, Издавачко предузеће Грађевинска књига, Београд, 1973.
- Милекер Феликс, „Летописи општина у Јужном Банату”, Милекерове свеске књига 6, Ауторски атеље „Угао”, TritonPublic, Вршац, 2005.
- Путиња Ф. и Стреф-Фенар Ж., „Теорије о етницитету”, Библиотека XX век, Београд, 1997.
- Ђекић Мирјана, „Кућа као споменик културе”, Покрајински завод за заштиту споменика културе, Нови Сад, 1994.
- Ивана Ристић Хуберт, Дипломски рад одбрањен на Филозофском факултету, на Одељењу за етнологију и антропологију, Универзитета у Београду 2007. године, „Кућа као медијатор етничког идентитета: Пример традиционалне архитектуре Банатских Хера”.

Живан Иштванић
самостални истраживач, Бела Црква

ГРАЂА О КАТОЛИЧКИМ ФАМИЛИЈАМА СЕЛА КУСИЋ (1775 – 1872)

Сажетак

У раду су представљена најновија истраживања аутора из сачуваних матичних књига рођених, венчаних и умрлих Римокатоличког жупног уреда (ранијег Белоцркванског деканата) у Белој Цркви о католичким фамилијама у селу Кусић (општина Бела Црква) у XVIII и првој половини XIX века. Посебно је истражен период од 1775. до 1872. године (период Војне границе), у којем су се новодосељене католичке породице за трајно настаниле у Кусићу међу Србима.

Der Beitrag präsentiert die neueste Forschung von Autoren aus den erhaltenen Geburts-, Heirats- und Sterberegistern des römisch-katholischen Pfarramts (ehemals Weißkirchner Dekanat) in der Weißkirchen (Bela Crkva) zu katholischen Familien im Dorf Kusić (Kussics) (Gemeinde Weißkirchen) im 18. und erste Hälfte des 19. Jahrhunderts. Besonders erforscht wurde die Zeit von 1775. bis 1872. (die Zeit der Banater Militärgrenze), in der sich die neu angesiedelten katholischen Familien dauerhaft in Kusić (Kussics) in unter den Serben niederließen.

Кључне речи: Етногенеза католичких фамилија у Кусићу од 1775. до 1872. године.

Подаци у војвођанској и завичајној историографији о насељавању римокатолика и католика у Кусићу веома су сиромашни, а односе се углавном на долазак Чеха 1837. године (Јанкулов, 1961). Историчар Озрен М. Радосављевић (1987) је урадио прву разраду патронимијске и антропономијске грађе села Кусић, користећи се свестрано само доступним српским изворима. Полазећи од те чињенице, навео је и неколико католика у Кусићу: фамилију Адамец (1876), фамилију Валкоњи (1840) и фамилију Хајду (1833), с том напоменом да ову последњу (Хајду) нисмо пронашли у доступним изворима. Радосављевић је поменуо и род Хала, али као Немце, а ова кусићка фамилија је и у етнолошким истраживањима о Банатским Херама (1958) такође увршћена као немачка. О католицима у Кусићу, у првом реду Чесима, Словацима и Пољацима, до данас највише је писао Живан Иштванић (1996; 1997), који је први истражио њихово присуство на белоцркванском простору на основу података из

матичних књига Римокатоличке жупе у Белој Цркви. Његова сазнања и податке је комплетно преузео доцније Ненад Карамилковић („Чеси у Србији и Црној Гори и Чеси у Шумадији“, Центар за креативни развој Прсти, Крагујевац, 2013).

Савремена историја стварања, обликовања и функционисање средина са мешовитим становништвом различитих етничких, верских и религијских праваца у насељима белоцркванског подручја, па тако и села Кусић, отпочела је у другој половини XVIII века са формирањем Банатске војне границе, када је интензивирање и долазак страног света уочљив са државним војним чиновницима. Ова прва фаза у процесу усељавања католика у Кусићу обележена је присуством аустријског руководећег војног, школског и шумарског персонала, који се у то време јављају као доминантни фактор у доношењу и ширењу немачког службеног језика у администрацији војно-граничарских установа. Југоисточна граница католичког становништва на белоцркванском простору одређена је са Кусићем, и то је гранично село преко којег су католици продирали у белоцркванску котлину врло рано. Отуда је, не без разлога, Кусић био у поједним временима веома велико транзитно подручје и главна вратница којим су се кретали католички народи, понајпре Чеси, с леве стране Нере и Дунава, који су затим мигрирали у Калуђерово, Крушчицу, Јасеново и Белу Цркву. Са доласком војске и занатлија склапају се и први бракови са староседеоцима.

Кусић се већ 1770. године налазио у саставу Илирске (Српске) граничарске регименте (1770-1776), а затим у Влашко-илирској (Румунско-српској) граничарској регименти (1777), у којој је остао све до гашења војно-граничарског система (1872). Капетан (Панајот) Дука био је први српски војни заповедник кусићке штације 1771. године, који је дошао из Потока (Поповић, 2, 1990). У селу се налазило седиште штаба Кусићке компаније (војна посада јачине 240 граничара) којој су подређени штација Златица, Калуђерово, Лесковица, Крушчица и Најдаш. Отуда су сва војно-граничарска наређења и одобрења од 1777. године ишла преко штабног заповедника Кусићке компаније, којом руководи аустријски војни заповедник у чину капетана. Значајан војни статус доводи до тога да је у Кусићу до 1788. године било подигнута неколико војних објеката: капетански стан, интендантски стан и четно стрелиште за потребе војске и граничара (Пецињачки, 1985).

Ваља такође назначити да Леонард Бем (1905) и Рудолф Штегер (1982), па ни Срета Пецињачки (1985), не говоре много о миграцијама католика у Кусићу. Поготово их не бележи Феликс Милекер, који је 1907. објавио прву „историју“ села Кусић на основу познатих и већ публикованих података из разних немачких и аустријских лексикона. Изворна документација о појави првих католика цивила у Кусићу не постоји ни у Историјском архиву у Белој Цркви. До данас нису

пронађена о томе никаква аутентична архивска сведочанства. Судићи према матичним књигама Белоцркванске римокатоличке жупе, систематско насељавање, долазак и усељавање страног света неправославне вере у Кусићу везано је за време после 1790. године. То је друга фаза у процесу усељавања католика. Када је реч о немачким фамилијама, већина тих породица је потицала из Беле Цркве, нашавши у Кусићу погодно тло свог новог живљења, рада и опстанка.

Трећа фаза миграционих процеса католика према Кусићу обележила је цео XIX век. То су католици из Аустрије, Угарске и Баната нових верских особености (евангелисти, протестанти, лутерани, калвинисти). Досељени појединци, групе и породице професионално су окренуте занатству, чији се потомци налазе и у раздобљу између два светска рата, а неки и до данашњих дана.

Поменимо још да је у Кусићу извесно време радила и Четно-тривијална школа (Тривијална граничарска школа) са наставом на немачком језику, која је трајала три школске године, чији су ученици били из четних места (села) која су била подређена Кусићкој компанији. Њено оснивање се на једном месту везује за 1774, а на другом за 1780. годину (Пецињачки, 1972). Зграда ове школе је изгорела 1788. године. Кусић је неко време имао и верски значај за православне Србе, у којем је резидирао прота (протопрезвитер). Крајем XVIII и почетком XIX века у селу постоје два засебна гробља, једно за православце (православно гробље), а друго за католике (католичко гробље) (Пецињачки, 1985), као сигуран доказ о развоју Кусића као вишенационалне средине. Међутим, број католика у Кусићу у разматраном периоду никада није био превише велики. Према Шематизмима чанадске бискупије, штампаним у Темишвару, налазило се у Кусићу 1822. године 62 римокатолика, 1827 (64), 1828 (67), 1829 (70), 1832 (67), 1833 (32), 1834 (67), 1836 (62), 1837 (63), 1838 (59), 1839 (66), 1841 (73), 1843 (69), 1846 (43), 1854 (94), 1858 (52), 1861 (49) 1863 (41) 1865 (41) и 1866 (31).

Поред војничког, у Кусићу одвијао се и веома развијен привредни живот. Новодосељени католици у Кусићу били су преносиоци културних утицаја, што је имало за последицу одређене економске, трговачке и привредне додире са староседелачким српским становништвом. Осим пољопривреде (земљорадње и сточарства), било је развијено занатство и гостионичарство (трговина), а радила је и једна пивара. Католици су донели у Кусић каменорезачки, браварски и бачварски занат и унапредили млинарску (воденичарску) професију. У Кусићу је постојао каменолом (одакле се већ 1808. увећало користио квалитетни камен), који је служио не само за израду споменика, већ и за градњу темеља кућа, па се у селу врло рано појавио каменорезачки занат. Река Нера је утицала на рану појаву и развој млинарског (воденичарског), а постојање винограда и бачварског заната.

Подаци о католицима у Кусићу који се овде објављују промакли су пажњи истраживача прошлости војвођанског простора и белоцркванског краја, и нису досад били публиковани заједно. То су изворни подаци из оригиналних матрикула рођених, венчаних и умрлих Римокатоличког жупног уреда у Белој Цркви, који дају децидиране одговоре на многа питања везана за нашу тему, а нарочито које су то католичке фамилије досељене у Кусић, а делимично и одакле су по пореклу биле. Поменуће матрикуле су писане углавном немачким, делимично латинским и мађарским језиком, тако да су сва имена и презимена, као и називи места и градова, унети на готици. Најзад, подаци за сваку католичку фамилију почињу хронолошки, од најстаријих уписа (првог датумског уписа и године) у црквене матрикуле. Поред имена и презимена старешине налазе се и подаци о осталим члановима једне породице: жени и деци, односно наследницима који су опстали и даље настављали гранање својих породица.

Напомињемо да се уколико није другачије наведено, сви подаци о рођењу и смрти неког појединца односе на Кусић:

1775: **Makuschin (Makušin) Anna Maria** iz Kusića, venčata u Beloj Crkvi 19. novembra 1775. sa Philipom Beegerom iz Amerbacha;

1782: **VAVRA (Vabra) Venc̆eslav** (? , 1725 – Kusić, 25. maja 1787), prvi austrijski vojni zapovednik kusićke štacije, carsko-kraljevski kapetan VIR, supruga Rosalia (umrla u Kusiću 17. jula 1793), kćer Anna Maria (Kusić, 26. 2. 1782 – Kusić, 1. 9. 1785), kćer Veronika (Kusić, 6. 2. 1785);

1784: **HALLA Katharina**, umrla 11. 5. 1784. u Kusiću.

1785 - 1788: **HÖSS (HESS) ANTON**, prvi učitelj (profesor) Trivijalne graničarske škole u Kusiću, venčao se 30. maja 1785. godine sa Viktoriom Vavra (Wavra), kćer Franciska (Kusić, 5 mart 1786 - 23. 12. 1786) i Viktoria (umrla u Kusiću 20. 1. 1787);

1786: **KRAUSS Johannes** (umro u Kusiću 13. 5. 1817. u 59. godini), bačvar, bio u Kusiću već 1786. godine, gde se za trajno nastanio. Prva žena Elisabetha-Regina Krauss (umrla 29. 10. 1787 u 26. godini u Kusiću) sa kojom je imao kćer Elisabethu (Kusić, 22. 10. 1787 - 5. 11. 1787) i sina Kristiana (Kusić, 25. 11. 1786). Venčao se po drugi put u Kusiću 24. aprila 1788. sa Barbarom Julius;

1786: **LENDVAI STEPHAN**, venčao se 8. januara 1786. u Kusiću sa Antoniom Sentmayer;

1793: **LANG Anton de** (Senj, Lika, 1758 – Bela Crkva, 28. 9. 1832), KuK kapetan VIR, drugi katolički austrijski zapovednik kusićke štacije, supruga Anna (umrla 18. 11. 1800. u 32. godini u Kusiću), kćer Agnetin (Kusić, 23. 10. 1793), Karolina Theclam (Kusić, 15. 12. 1795), sin Anton (umro u Kusiću 20. 12. 1797);

1793: **HASPÖKEL VENČESLAV** (Tursitzo/Bohemia, 1713 – Kusić, 4. 4. 1793), tada najstariji katolik sela Kusića (umro u 80. godini života);
1794: **DITTRICH (Didrich) JOSEPH** (Dognačka, 1753 – Kusić, 27. 10. 1831), obućar, venčat 18. januara 1785. u Beloj Crkvi sa Katharinom Böhm (umrla 30. 12. 1832. u 70. godini u Kusiću). Iz Dognačke se preselio u Kusić 1794. godine. **DITTRICH MICHAEL** (Čakovo, 1766 – Kusić, 15. 1. 1832), brat Josepha Dittricha, venčat 16. septembra 1794. u Kusiću sa Margarethom Böhm (iz Bele Crkve, umrla 10. 6. 1804. u 31. godini); ponovo se venčao 13. avgusta 1804. sa Elisabethom Schöffner (umrla 21. 2. 1816 u 43. godini); treći put se venčao 8. septembra 1816. sa Reginom Trittner iz Oravice; sin Michael (Kusić, 7. 6. 1802 – 5. 3. 1805), sin Jakob (umro u Kusiću 19. 12. 1805), Kristian (Kusić, 10. 8. 1805 – 15. 1. 1814), kćer Elisabetha (umrla 29. 11. 1809), sin Joseph (19. 3. 1811 – 26. 3. 1811); **DITTRICH SEBASTIAN** (Kusić, 19. 8. 1798 – 30. 5. 1839), limar, venčat 25. januara 1825. sa Maria Kremmer (umrla u Kusiću 27. 11. 1842 u 42), sin Andreas (Kusić, 26. 2. 1826), sin Johannes (Kusić, 28. 3. 1830), sin Franz (Kusić, 3. 6. 1833 – 4. 12. 1840); **JOSEPH DIDRICH**, obućar, venčao se 26. juna 1801. u Beloj Crkvi sa Annom Philipon (umrla u Kusiću 19. 8. 1808 u 50. godini), sin Johannes (Kusić, umro 12. 6. 1832); Theresia Dittrich (umrla u Kusiću 11. 5. 1823); Barbara Tittiger udovica (umrla 15. 8. 1827. u 60. godini), **DITTRICH JAKOB**, iz Banatskog Karlovca, venčao se 22. 8. 1813. u Kusiću sa Margarethom Dittiger; **DITTRICH ANDREAS** (umro 6. 5. 1857 u 29. godini), u kući 37, žena Anna Schranjek; **DITTRICH FRANZ** (Lipec, Bohemia, 1823 – Straža, 3. 12. 1865), pružni radnik, stanovao u Kusiću, a umro u Straži;
1796: **BERGER MICHAEL** (? , 1759 – Kusić, 17. 3. 1842), kolar, venčat u Beloj Crkvi 26. aprila 1796. sa Elisabethom Schmidt, sin Michael (umro 5. 9. 1803), kćerka Anna Maria (Kusić, 4. 2. 1804 – 9. 8. 1840), sin Sebastian (umro 28. 7. 1810), sin Joseph (Kusić, 7. 3. 1818), sin Joseph (umro 22. 5. 1826), sin Tobias (umro 10. 3. 1838), kćer Maria (umrla 9. 2. 1839); **BERGER JOANNES** i žena Elisabetha, kćer Gertrud (Bela Crkva, 6. 3. 1797); Franciska Berger (Krems/Austria, 1713 – Kusić, 21.10.1801), udovica, umrla u 88. godini života, tada najstarija žena u Kusiću; **BERGER ANDREAS** (Kusić, 1799), kolar, kuća 87 u Kusiću, venčao se 14. maja 1838. sa Barbarom Krečmajer (Pančevo, 1819), kćer Theresia (Kusić, 2. 3. 1839 – 23. 9. 1839), kćer Elisabetha (Kusić, 26. 6. 1845), kćer Karolina (Kusić, 14. 1. 1848), kćer Katharina (Kusić, 15. 2. 1850 – 11. 11. 1850), kćer Maria Theresia (Kusić, 4. 11. 1851), sin Andreas (Kusić, 22. 9. 1854 – 28. 9. 1854), kćer Ida (Kusić, 2. 10. 1855), sin Michael (Kusić, 2. 2. 1859 – 7. 2. 1859); **BERGER JAKOB** (umro 15. 4. 1843. u 41. godini), supruga Franciska Schmid, kćer Aloysia (Kusić, 3. 10. 1839 – 8. 10. 1839); **BERGER JOSEPH-JOHANN**, kožar (remenar), supruga Katharina Vollak, kuća 83, kćer Rosalia (umrla 19. 8. 1845) i sin Johann (Kusić, 19. 10. 1846); Maria Berger bez muža, sin Tobias (Kusić, 5. 3. 1839 – 10. 3. 1839); Apollonia Berger, bez muža, kćer Theresia

(Kusić, 5. 11. 1839), kćer Gertruda (Kusić, 1844), udata za Georga Pekovića, sin Anton (Kusić, 16. 1. 1856 – 5. 4. 1856), kćer Katharina (Kusić, 30. 10. 1851), kćer Aloysia (Kusić, 11. 3. 1857); ANTON BERGER, kolar, kuća 87, žena Aloysia Stiller, kćer Barbara (Kusić, 23. 10. 1869), sin Johannes (Kusić, 11. 12. 1867 – 25. 5. 1869); ROSALIA BERGER, sin Andreas (Kusić, 30. 1. 1866);

1798: **BRAUN FRIEDRICH**, KuK kapetan VIR, supruga Margaretha, kćer Elisabetha (Kusić, 10. 11. 1798), zapovednik štacije Kusić (1798-1802), od 1802. zapovednik štacije Straža (Lagerdorf), a 1804. godine je zapovednik štacije Jasenovo.

1799: **RUDOLPH JOSEPH**, KuK oberlajtant u VIR, supruga Elisabetha, kćer Apolonia (Kusić, 19. 2. 1799);

1801: **ADAMETZ FRANZ**, trgovac, živio i poslovaio sa familijom u Dubovcu, odakle je došao 1801. u Belu Crkvu, žena Barbara, kćer Theresia (Bela Crkva, 4. 10. 1801); Anna Adametz (umrla 17. 11. 1852. u 76. godini); Iz Bele Crkve preseljeni u Kusić 1817. godine, gde su našli novi zavičaj. **ADAMETZ FRANZ** (iz Bohemie, umro 6. 3. 1829. u 44. godini), kolar, venčat 12. maja 1818. sa Annom Winkelbauer (Schmidt), sin Franz (Kusić, 28. 2. 1819), sin Leopold (Kusić, 3. 9. 1820), sin Johann (Kusić, 10. 9. 1821), sin Joseph (Kusić, 16.10.1823), kćer Elisabetha (Kusić, 22. 6. 1826 - 19. 9. 1826), sin Ferdinand (Kusić, 23. 3. 1828); **JOHANN ADAMETZ**, supruga Maria (umrla 23. 2. 1857 u 30. godini); **JOSEPH ADAMETZ** (umro 21. 12. 1856 u 35. godini), supruga Bibianna iz Banatskog Karlovca, kuća 148, kćer Aloysia (Kusić, 17. 4. 1848 – 26. 8. 1850), sin Franz (umro 27. 9. 1850), sin Joseph (umro 10. 3. 1855), sin Franz (umro 26. 2. 1860); **FRANZ ADAMETZ** (Kusić, 28. 2. 1819 – 19. 11. 1856), kuća 148; venčao se u Kusiću 9. februara 1840. sa Barbarom (Nejenek) Halla (umrla 5. 10. 1856. u 36. godini), kćer Susanna (umrla 24. 3. 1845), kćer Susanna (umrla 31. 5. 1850); **MARTIN ADAMETZ** (umro 25. 1. 1860. u 50. godini), žena Gertruda; **MATHIAS ADAMETZ**, žena Gertrud Matits (Matić) iz Nove Moldove, sin Valentin (umro 3. 9. 1841), sin Peter (umro 14. 8. 1843), kćer Maria (Kusić, 10. 8. 1845 – 3. 4. 1847), sin Johann (Kusić, 28. 4. 1848), kćer Kataharina (Kusić, 30. 9. 1849), kćer Gertruda (umrla 5. 2. 1853); **MATHIAS ADAMETZ** (Kusić, 1842), kolar, otac Mathias venčao se 19. 5. 1862. sa Katharinom Urbanek (Radimna, 1845), otac Venčeslav, kćerka Katharina (umrla 4. 4. 1862), kćerka Kristina (Kusić, 5. 8. 1864), kćerka Magdalena (Kusić, 6. 11. 1867), sin Jakob (Kusić, 26. 12. 1869);

1801: **BART (PART) MICHAEL**, zidar.

1812: **BOSLAU** (posle **POSLAU**) **JOSEPH**, u Kusiću od 1812. godine; po tradiciji kovači (bravari), žena Johanna Schneider, kćerka Maria Aloysia (Kusić, 22. 6. 1820), sin Anton (umro u Kusiću 11. 8. 1822), kćer Franciska (Kusić, 18. 2. 1825), kćer Kristina (Kusić, 8. 3. 1827); **POSLAU** (Boslau) **JOSEPH**, kovač i bravar, venčao se 6. septembra 1802. sa Ursulom Schmid

(umrla 9. 10. 1816. u 42. godini), druga žena Johanna Schneider (umrla 29. 8. 1858. u 64. godini u Kusiću, preudata za Josepha Csermina); sin Anton (umro 11. 8. 1822), sin Joseph (Bela Crkva, 13. 6. 1803), kćer Katharina (Kusić, 26. 11. 1812), kćer Theresia (Kusić, 26. 11. 1812 – 6. 2. 1813), kćer Magdalena (Kusić, 21. 11. 1814), kćer Maria Aloysia (Kusić, 22. 6. 1820), kćer Kristina (Kusić, 1823 – 25. 1. 1853), kćer Kristina (Kusić, 8. 3. 1827), kćer Franciska (Kusić, 18. 2. 1825), sin Bartholomäus (Kusić, 17. 1. 1831 – 30. 1. 1834); JOSEPH BOSLAU (Bela Crkva, 1801 – Kusić, 5. 12. 1841), živeo u Zlatici 1838; venčao se 13. jula 1838. sa Annom Gaiger (Engelsbrun, 12. 3. 1800); Katharina Poslau (umrla 8. 11. 1834); POSLAU MICHAEL (1818), faber-kovač, venčao se 3. 8. 1840. u Kusiću sa Annom Valkanji (1818 – 5. 4. 1861), kuća 147, kćer Anna (Kusić, 1845), kćer Maria (Kusić, 10. 4. 1848), kćer Karolina (umrla 1. 2. 1844), kćer Barbara (Kusić, 27. 11. 1859 – 7. 10. 1860), sin Joseph (Kusić, 14. 11. 1854), sin Michael (Kusić, 1. 10. 1853 – 6. 11. 1853), kćer Rosalia (Kusić, 29. 8. 1852), sin Michael (Kusić, 23. 1. 1858 – 13. 3. 1933); JAKOB POSLAU, kovač (bravar), venčao se 19. januara 1863. sa Magdalenom Lutz iz Bele Crkve; Anna Poslau (1845) venčala se 2. maja 1869. za Franza Eiselea, obučara iz Landskrona, koji živi i radi u Vračevgaju;

1805: **SPEER (ŠPER) NIKOLAUS** (umro u Kusiću 3. 2. 1809. u 45. godini), obučar, žena Eva, sin Gregor (umro 3. 7. 1805), kćer Maria (Kusić, 1. 4. 1808); SPEER FRANZ, obučar, venčat u Kusiću 25. novembra 1817. sa Barbarom Reiter;

1808: **HALLA JOHANNES** (? , 1737 - Kusić, 23. 11. 1817), žena Katharina (iz Königshofena, umrla 19. 11. 1808. u Kusiću); ponovo se oženio 30. januara 1809. u Kusiću sa Magdalenom Iglin (umrla u Beloj Crkvi 13. 11. 1822. u 75. godini); HALLA KARL (? , 1776 – Kusić, 16. 2. 1831), vinogradar i proizvođač vina, venčao se 5. oktobra 1813. sa Kristinom Arnold (Bela Crkva, 1788 – Kusić, 8. 11. 1847), sin Andreas (umro 27. 5. 1814), kćer Barbara (Kusić, 1. 9. 1818), sin Leopold (Kusić, 28. 6. 1822), kćer Maria (Kusić, 2. 7. 1825), sin Joseph (Kusić, 22. 10. 1827) i sin Karl Leopold (umro 3. 5. 1828); JOSEPH HALLA-HALLER, žena Elizabeta-Terezija Palikuća, kćer Anna (Kusić, 3. 7. 1849), sin Andreas (umro 4. 4. 1851), kćer Elisabetha (Kusić, 18. 10. 1852 – 31. 12. 1852), sin Johann (Kusić, 21. 1. 1854 – 27. 6. 1860), sin Johann (Kusić, 25. 10. 1858), Johann (umro 2. 4. 1855); ANTON HALLA, kuća 220, žena Natalija (Sara) Stefanović, sin Anton (Kusić, 27. 3. 1852), kćer Kristina (Kusić, 30. 9. 1849 - 29. 3. 1853); ANTON HALLA (? , 1813 – Kusić, 25. 9. 1866); ANTON HALLER (? , 1811 – Kusić, 26. 12. 1863), vinogradar, žena Magdalena Sauerwald; ANTON HALLA, žena Theresia Treiber, kćer Anna (umrla 2. 9. 1851), sin Nikolaus (umro 4. 6. 1864); HALLA ANTON, supruga Aloysia Treiber (umrla 15. 9. 1848. u 35. godini), došla iz Alibega-Sent Helene, sin Johann (umro u Kusiću 3. 2. 1842); kćer Anna (Kusić, 1. 10. 1839 - 26. 11. 1839), sin Michael (Kusić, 11. 1. 1846), sin Karl

(umro 7. 5. 1847);

1808: **JANKOVIČ ANTON** (Labakin, 1786 - Bela Crkva, 29. 9. 1863), KuK dr. med., hirurg -lekar, u VIR, došao iz Bozoviča sa porodicom u Kusić 1825. godine: žena Barbara Stibitz i sinovi Sigismundom (Kusić, 5. 2. 1827 – Kusić, 25. 6. 1833), Raimundom (Bozovič, 1823 – Kusić, 1. 9. 1825) i Adolfom (Kusić, 18. 9. 1832);

1810: **VILKI (Vilkan) PETRU**, umro 19. 8. 1810. u 44. godini; žena Anna (umrla 6. 3. 1811. u 46. godini);

1811: **AMS ANTON**, trgovac (gostioničar) u Kusiću, kćer Katharina (umrla 28. 10. 1811), posle u Jasenovu;

1812: **LEPAL JOSEPH**, umro u Kusiću 17. 7. 1812. u 54. godini;

1813: **BOMBSCH MICHAEL**, trgovac u Kusiću, venčao se 23. septembra 1813. sa Elisabetha Mathes; prva žena Anna Valburga (Saska, 1785 – Kusić, 12. 8. 1813);

1813: **WINKELBAUER LEOPOLD** (umro 31. 5. 1816 u 38. godini), supruga Anna Schmidt, kćer Dorothea (umrla u Kusiću 15. 3. 1813), kćer Dorothea (Kusić, 25. 4. 1814 – 28. 9. 1816); **MATHIAS VINKELBAUER**, supruga Gertrud Matits (Kostić), sin Joseph (Kusić, 11. 4. 1837), kćer Antonia (umrla u Kusiću 28. 1. 1839), sin Anton (Kusić, 21. 1. 1839), sin Mathias (Kusić, 12. 8. 1840);

1814: **KALAY JOSEPH**, žena Anna, sin Joseph (Kusić, 25. 10. 1814);

1814: **RUPERT MATHIAS**, žena Anna Kalay, kćer Anna (umrla 26. 9. 1814);

1815: **BUTENEK JOHANNES**, KuK šumar u VIR venčao se 23. novembra 1815. u Kusiću sa Katharinom Nadler;

1816: **ZEHNMEISTER (Czehnmeister) JOHANNES**, KuK šumar u VIR, žena Anna (Bohemia, 1790 – Kusić, 7. 2. 1818), sin Adolph (umro u Kusiću 27. 10. 1816); ponovo se oženio 11. oktobra 1818. u Kusiću sa Magdalena Franz (Oravica, 1796 – Langovet, 17. 9. 1820), sa kojom je živeo od 1820. godine u Langovetu;

1816: **SCHNÖRCH (Šnerec) JOSEPH**, KuK oberlajtant u VIR, žena Anna Vitek, sin Leopold (Kusić, 24. 4. 1816);

1817: **KOVAČIČ LEONHARD**, KuK šumar u VIR, žena Ljudmilla Schnörch, kćer Theresia (Kusić, 5. 11. 1817 – 31. 1. 1818);

1817: **OEHME ALOYS**, KuK kapetan VIR, žena Julianna Janosy, kćer Ottilia (Kusić, 11. 2. 1817);

1818: **EBERL PETER**, kamenorezac, žena Barbara Kisczinger, kćer Franciska (Kusić, 8. 12. 1818);

1818: **CHALY LEOPOLD**, KuK kapetan, žena Barbara Schmitz iz Bele Crkve, sin Gideon (Kusić, 31. 1. 1818), sin Ferdinand (Kusić, 8. 8. 1822);

1818: **JON (John) IGNJAT** (umro 25. 11. 1841. u 67. godini), obučar, žena Franciska Vatro (umrla 21. 4. 1846. u 58. godini), deca: Johannes (Kusić, 13. 11. 1818) i Anna (Kusić, 13. 11. 1818 – 23. 12. 1818), kćer Anna (Kusić, 10.

12. 1820), kćer Theresia (umrla 28. 11. 1820), sin Franz (Kusić, 2. 11. 1823 – 20. 3. 1824), kćer Elisabetha (Kusić, 8. 2. 1825) i kćer Theresia (Kusić, 27. 11. 1828); JON JOZEF (umro 14. 4. 1846. u 32. godini), Varga, žena Anna (umrla 22. 4. 1846. u 50. godini), stanovali u kući broj 39 u Kusiću;

1820: **HALLER ANTON** (Požonj, 1785 – Kusić, 2. 2. 1820), dr med, lekar-hirurg VIR, žena Antonia, u Kusić došao iz Karansebeša, prethodno službujući u Starom Aradu;

1820: **UMINIG MATHIAS**, puškar u VIR, žena Katharina Wagner, kćer Theresia (Kusić, 23. 8. 1820), sin Alexander (Kusić, 30. 6. 1822 – 29. 8. 1822);

1820: **HORVATH FRANZ**, žena Barbara Trittner (iz Bele Crkve), sin Franz (Kusić, 18. 11. 1820);

1819: **VALKONYI MATHIAS** (Schalimitz, Bohemia, 1791 – Kusić, 13. 3. 1847), pinter (bačvar), kuća 164, venčat 2. februara 1819. u Kusiću sa Theresiom Beer (Oravica, 1795 – Kusić, 11. 11. 1835); ponovo se oženio 30. oktobra 1836. sa Annom Max (Oravica, 1799 – Kusić, 14. 5. 1843); kćer Rosalia (Kusić, 18. 7. 1819 – 18. 7. 1819), kćer Katharina (Kusić, 1. 8. 1820), sin Andreas (Kusić, 18. 8. 1823 – 3. 4. 1832), kćer Elisabetha (Kusić, 18. 8. 1823), sin Anton (Kusić, 12. 12. 1831), sin Mathias (Kusić, 24. 7. 1828 – Kusić, 13. 5. 1831), sin Andreas (Kusić, 20. 3. 1837 – 7. 4. 1837), sin Franz (Kusić, 23. 3. 1838 – 21. 2. 1839), sin Joseph (umro 8. 6. 1843) i kćer Aloysia (umrla 20. 6. 1843. u Kusiću); **VALKONJI JOHANNES** (Kusić, 28. 12. 1839), kovač, živi u Sokolovcu, venčao se 23. januara 1862. u Kusiću sa Magdalenom Krämer iz Lazarfelda;

1820: **BOŠNJAK PAUL (Pavle)**, KuK šumar u VIR, kćer Amalia (umrla 13. 8. 1820);

1820: **KLING JOSEPH**, KuK ekonomik-oberlajtant u VIR, Theresia Bošnjak, kćer Elisabetha-Vilhelmina (Kusić, 22. 5. 1820);

1821: **FAŠINICKI (FASCHINTZKY) ANTON**, vojnik u VIR, supruga Anna Weingartner, kćerka Elisabetha (Kusić, 4. 9. 1821);

1821: **ŽAM (Scham) LORENZ** (Saska, 1753 – Kusić, 16. 11. 1821), vojnik invalid;

1825: **BUBANEK Johannes**, carsko-kraljevski šumar u VIR, žena Katharina Nadler, kćer Vilhelmina (Kusić, 17. 1. 1825);

1824: **SZABO FRANZ**, ekonomist-oberlajtant u VIR, žena Anna Žabernak (Schabernak), sin Ludovik (Kusić, 29. 6. 1823), sin Franz (umro 15. 7. 1824),

1826: **MESZAROS JOHANN**, šnajder, žena Barbara, sin Anton (Kusić, 16. 2. 1826 – 29. 8. 1826) i kćer Katharina (Kusić, 16. 2. 1826 – 21. 3. 1826),

1827: **ŽIŠKO Šušikor Nikolaj** (Oravica, 1749 – Kusić, 25. 12. 1827), radnik;

1828: **VOKALEK JOSEPH**, šeširdžija, žena Margaretha Berg, sin Joseph (Kusić, 20. 2. 1828);

1829: **NACHTENEHL KARL** (Hardek, Austria, 1784 - Zlatica, 18. 11. 1827), berberin, žena Franciska, sin Peter (iz Oršave), umro u Kusiću 31. 10. 1829. godine; zabeležen i u Jasenovu;

1829: **RUŽIČKA ANTON** (umro 4. 11. 1835. u 41. godini u Kusiću), mlinar, žena Rosalia Leger (Bohemia, 1786 – Kusić, 24. 11. 1829), sin Joseph (Kusić, 1. 11. 1829 - 2. 11. 1829);

1829: **BARUCH JOHANNES** (Bohemia, 1775 - Kusić, 2. 3. 1829), iz Alibega došao u Kusić;

1829: **BARVAN KATHARINA** (Vršac, 1759 – Kusić, 9. 9. 1829);

1829: **LEGROVA MARIA** (Dobovitz, Bohemia, 1762 – Kusić, 5. 10. 1829), udovica;

1829: **AUER BARTHOLOMÄUS**, pivar, vlasnik pivare i proizvođač piva, žena Elisabetha Barvan, sin Franz (Kusić, 12. 3. 1829); pominje se u Kusiću do 24. 8. 1832. godine, kada je prešao u Belu Crkvu;

1829: **VALENTIN ANDREAS**, KuK šumar u VIR, venčao se 2. februara 1829. sa Annom Bürger, sa kojom je imao kćerku Annu (Kusić, 6. 3. 1829);

1829: **LEHNHARDT WILHELM** (Vršac, 1757 - Kusić, 14. 8. 1829);

1829: **FABRO JOANNES** (umro u Crvenoj Crkvi 13. 11. 1829. u 50. godini), bačvar, žena Anna, kćer Hermina (umrla 12. 9. 1843. u Kusiću) i Otilia (umrla 29. 11. 1843. u Kusiću);

1830: **BÜRGER MICHAEL**, kolar, žena, kćerka Anna (venčala se 2. 2. 1829. za Valentina Andreasa šumara), kćer Theresia (umrla u Kusiću 28. 11. 1830);

1830: **KULHAVI JOSEPH** (došao u Kusić iz Alibega - Sent Helene), umro u Kusiću 17. 11. 1836. u 33. godini), mlinar, supruga Dorothea Julianna Peschat, sin Anton (Kusić, 19. 10. 1830 – 8. 5. 1831), kćer Maria (umrla 26. 7. 1835); sin Joseph (Kusić, 10. 9. 1835 - 25. 9. 1838);

1834: **MAX GEORG** (umro u Kusiću 7. 12. 1834 u 37), zidar, žena Anna Szelenkai, kćer Anna (Kusić, 24. 11. 1834)

1835: **CSERMIN (ČERMIN) JOSEPH**, limar-bravar, venčao se 1835. godine u Kusiću sa Annom Schneider-Poslau (umrla 29. 8. 1858. u 64. godini), kćer Katharina (Kusić, 11.1. 1836 – 17. 12. 1837), sin Jakob (Kusić, 7. 5. 1861);

1836: **GESCHEK (Gešek) JOHANNES**, KuK šumar u VIR, supruga Theresia Veber, kćer Amalia (Kusić, 30. 9. 1836 – 10. 1. 1837), kćer Katharina (Kusić, 23. 6. 1838), sin Ferdinand (umro 8. 1. 1837), sin Franz (umro u Kusiću 25. 6. 1841);

1836: **ČASNI JOSEPH**, žena Josepha Müller, sin Anton (Kusić, 18. 5. 1836);

1837: **FAELIN ANTON** (Langovet, 1803 – Kusić, 26. 1. 1837), KuK šumarski upravnik, žena Amalia Berger, kćerka Theresia (Kusić, 26. 4. 1837);

1839: **VUIĆ ATANASIE**, žena Maria Mihalič, kćer Elisabetha-Agnes (Kusić, 26. 10. 1839);

1838: **KELLNER (Gellner) GEORG**, žena Terezija Tomašević (umrla 8. 6. 1838 u 32. godini), kćer Johanna (Kusić, 9. 6. 1838 – 6. 9. 1838), kćer Elisabetha (umrla u Kusiću 29. 1. 1847);

1830: **SCHWARTZ ANTON** (umro 19. 9. 1857. u 57. godini), stolar, kuća 195, venčao se 20. maja 1839. sa Theresiom Kellner iz Kusića, kćer

Barbara (Kusić, 9. 9. 1845 – 20. 1. 1857); sin Andreas (umro 3. 4. 1857), SCHWARTZ MAX (umro 9. 4. 1845. u 64. godini) čizmar, žena Juditha, kćer Elisabetha (umrla 12. 6. 1835); SCHWARTZ JOHANNES (umro 31. 5. 1833. u 38. godini), Anna Schwartz (umrla 15. 6. 1830. u 75. godini); MARTIN SCHWARTZ (iz Bele Crkve, umro u Kusiću 15. 2. 1858. u 60. godini), stolar;

1839: **BERNARD JOSEPH**, žena Katharina, kćerka Maria (umrla 9.2.1839), 1840: **BLASIUS JOHANNES**, žena Anna Galina, kćer Hermina (Kusić, 11. 6. 1840);

1841: **MAYER FERDINAND**, supruga Julianna Kling, sin Kamillo (umro 21. 4. 1841);

1842: **VRABETZ FRANZ**, žena Katharina (umrla u Kusiću 16. 10. 1842 u 48. godini) došla u Kusić iz Sent Helene;

1843: **LESCHAN (LEŠAN) JOSEF**, mlinar, kuća 22, supruga, sin Josef (umro 22. 11. 1843);

1843: **KARTNER ANTON** (umro 14. 1. 1845. u 62. godini), čizmar, žena Katharina (umrla u Kusiću 11. 3. 1843. u 65. godini), stanovali u kući broj 185 u Kusiću;

1847: **LUKAS ANTON**, iz Bele Crkve, žena Anna Ludwig iz Bele Crkve, sin Karl (umro u Kusiću 20. 4. 1847), sin Josef (Kusić, 2.3. 1848);

1847: **RING JOSEF** (umro u Kusiću 12. 4. 1850. u 38. godini), stanovali u kući broj 66, žena Magdalena Winkelbauer (umrla u Kusiću 28. 7. 1852. u 40. godini), kćer Anna (Kusić, 1. 7. 1847 – 1. 1. 1848), kćer Katharina (iz Bele Crkve, umrla 24. 12. 1856. u Kusiću); JOHANNES RING (Bela Crkva, 1841), venčao se u Kusiću 27. oktobra 1866. sa Evom Rodinger iz Velikog Žama, kćer Anna (Kusić, 28. 6. 1870), stanovali u kući broj 66 u Kusiću;

1848: **SCHMIDT Franciska**, bez muža, došla iz Oravice u Kusić, stanovala u kući broj 18, rodila trojke: sina Josefa (Kusić, 2. 7. 1848 – 3. 7. 1848), kćer Anna Maria (Kusić, 2. 7. 1848 – 5. 7. 1848) i kćer Mariu (Kusić, 2. 7. 1848). Imala je još dvoje vanbračne dece: sinove Franza (Kusić, 15. 6. 1859) i Andreasa (Kusić, 10. 8. 1865);

1850: **MITZERA (Mizera) JOSEPH** (umro 8. 11. 1850. u 65. godini), žena Theresia (umrla 13. 7. 1852. u 65. godini), stanovali u kući broj 195 u Kusiću;

1850: **VOLANEK JOHANNES**, iz Leskovice, venčao se u Kusiću 29. jula 1850. godine sa Mariom Lousom Poslau (umrla 22. 12. 1863. u 45. godini u Kusiću);

1850: **JOVANOVIĆ ALEKSANDAR**, KuK vojni administrator-niži potporučnik u VIR, žena Karolina Schagar, kćer Sofia (Kusić, 24. 10. 1852 – 24. 11. 1852), sin Aleksandar-Feodor (Kusić, 29. 3. 1855), kćer Maria (umrla 17. 12. 1850);

1852: **KAISER JOSEPH**, umro 15. 11. 1852. u 50. godini u Kusiću;

1854: **HEDLINKA VENČESLAV**, kuća 104, žena Katharina (umrla 24. 5. 1854. u 57. godini);

1855: **CSIGAHEZY KORNEL**, KuK kapetan, kompanijski komandant Kusičke posade (1854-1857), žena Susanna-Sultana Hamolf, sin Kornel (Kusić, 30. 10. 1855 - 1. 11. 1855)

1855: **VIRTH MARTIN** (Straža, 1822 – Kusić, 21. 1. 1865), mlinar, žena Magdalena Marek, sin Rudolph (Kusić, 14. 4. 1855 – 28. 5. 1855), sin Mathias Ernest Ferdinand (Kusić, 25. 11. 1864); **VIRTH TOBIAS** (Straža, 1798 – Kusić, 4. 12. 1862), mlinar, žena Theresia;

1856: **RAFINGER MICHAEL** (umro 12. 3. 1858. u 43. godini u bolnici u Beloj Crkvi), bačvar, žena Anna Vlassak (umrla u Kusiću 16. 4. 1853. u 36. godini), kćer Maria (Kusić, 7. 7. 1856), kćerka Theresia (umrla 30. 8. 1856. u Kusiću); kćer Eva (umrla 27. 4. 1853. u Kusiću);

1857: **SPRING JOSEF**, bandista (muzičar), žena Katharina Lizner, sin Peter (iz Bele Crkve, umro u Kusiću 16. 3. 1857);

1858: **MARJANEK ANTON** (Moravska, 1827 – Kusić, 22. 2. 1858), stolarski majstor;

1858: **MARKOVIČ JOSEPH**, KuK finansijski direktor, došao u Kusić iz Temišvara, žena Anna Karatulovič, sin Johannes (iz Temišvara, umro 12. 9. 1858. u Kusiću);

1858: **RUMKA GEORG**, kamenorezac, žena Ginover Valpurga, sin Johannes (umro u Kusiću 29. 8. 1858);

1859: **FEIGLER KARL**, trgovac, žena Anna Urek, kćerka Julianna (Kusić, 28. 1. 1859 – Bela Crkva, 26. 7. 1859);

1862: **MARTINI FRANZ** (Tehschlitz/Moravska, 1798 – Kusić, 12. 1. 1862), KuK šumarski oficial (1855-1862).

1862: **RUSOVAČ NIKOLAJ**, KuK šumarski oficial, žena Katharina Schagar, kćerka Emilia (iz Dolova, umrla u Kusiću 27. 8. 1862),

1862: **NOŽIČKA JOSEPH**, KuK šumarski oficial, žena Karolina Rökl, sin Anton Joseph Karl (Kusić, 14. 2. 1862 – Rekaš, 6. 4. 1871). Iz Kusića otišli za Rekaš;

1863: **PUTSCH (PUČ) VERONIKA** (Nova Gradiška, 1805 – Kusić, 22. 12. 1863); **FERDINAND PUČ von Nerabruck** (Nova Gradiška, 1829 – Bela Crkva, 5. 4. 1906), KuK kapetan u 14. Srpsko-banatskoj graničarskoj regimenti, žena Marija Jovanović, iz Jasenovačke štacije došao u Kusičku kompaniju. On je poslednji zapovednik vojne kompanije Kusić (1872);

1863: **BERNHARD GEORG**, kovač, stanuje u kući broj 6, žena Katharina Valkonji (umrla 14. 2. 1863. u 40);

1865: **TITTIGER JOHANNES**, žena Josefa Daniček (Bela Crkva, 1833 – Kusić, 19. 1. 1870), kuća 35, kćer Aloysia (Kusić, 11. 11. 1865 - 1. 12. 1865), kćer Aloysia (Kusić, 28. 2. 1868 – 19. 3. 1868);

1865: **FUTRO MARTIN**, vinogradar, žena Katharina Redinger, kćer Barbara (Kusić, 14. 9. 1865 - 5. 10. 1865), kuća 65;

1865: **KUGLER JOHANNES**, radnik, Anna Redinger, sin Michael (Kusić, 10. 4. 1865), kćerka Katharina (Kusić, 2. 5. 1867);

1866: **RÖDINGER JOSEPH**, vinogradar, žena Elisabetha Miller, sin Johannes (Kusić, 17. 12. 1866), kćer Johanna (umrla 23. 12. 1969. u Kusiću); **MICHAEL RÖDINGER**, iz Velikog Žama, radnik, venčao se u Kusiću 24. februara 1867. sa Franciшком Poslau (udovica Antona Ergera);

1866: **SCHMID FRANZ** (iz Jaszka), umro u Kusiću 3. 1. 1866. u 28. godini;

1866: **TEKUM ANTON** (Lovrin, 1816 – Kusić, 1. 9. 1868), mlinar, žena Katharina Vittmann (Hatzfeld, 1845), preudala se za mlinara Antona Hornunga), kuća 162; sin Karl (umro 1. 7. 1866. u Kusiću), kćer Anna (Kusić, 3. 4. 1867), stanuju u kući broj 267; **TEKUM KATHARINA**, iz Szakalhaza, venčala se u Kusiću 17. januara 1869. za Aloyisa Kendlbachera (iz Uj Moldove), šumarskog knjigovođu;

1866: **PEKOVIČ GEORG** (Oravica, 1831), mlinar, venčao se u Kusiću 19. avgusta 1866. sa Gertrudom Berger;

1866: **HERLER JOHANNES** (Banatski Karlovac, 1830 – Kusić 1. 9. 1870), kamenorezac, žena Katharina Nohreimer, kćer Anna (Kusić, 6. 10. 1866), kćer Katharina (Kusić, 14. 9. 1869 - 22. 12. 1869), stanuju u kući broj 361;

1867: **ČERNUŠEK FRANZ** (Viena, 1828 – Kusić, 24. 2. 1867), zidar;

1867: **RITIG JOHANNES**, žena Eva Rüdinger, stanuju u kući broj 66, sin Joseph (Kusić, 4. 8. 1867);

1868: **REHAK FRANZ** (iz Jaromisla), dr. med. hirurg VIR, lekar, venčao se u Kusiću 17. februara 1868. sa Marijom Antonović (iz Bele Crkva), sin Franz Joseph (Kusić, 8. 7. 1869), venčao se 2. 2. 1911. u Budimpešti sa Selmom Schulz;

1869: **VUIČ EUGEN**, KuK šumarski oficial, žena Katharina Ulbrich, sin Paul-Johann (Kusić, 31. 12. 1869);

1867: **BÄKER (BEKER) KARL**, obućar, žena Anna Huberth, kuća 266, sin Karl (Kusić, 13. 4. 1867), venčao se 8. 4. 1918. u Oravica Banji sa Theresia Gebel; sin Franz (Kusić, 26. 2. 1870);

1869: **BURGER NIKOLAUS**, radnik, žena Barbara (umrla 31. 3. 1869. u 54. godini);

1869: **KORNICZER FRANZ** (Neuhärtl, 1832 – Kusić, 21. 6. 1869), berberin, stanovao u kući broj 56;

1869: **HORNUNG ANTON**, mlinar, iz Szedakenya, venčao se 21. oktobra 1869. sa Katharinom Vittmann (udovica Antona Tekuma) iz Hatzfelda;

1870: **HAJNOCKY FRANZ** (iz Galicije), oberlieutenant u IR No 30 (obućar od 1870. godine), venčao se 16. januara 1870. sa Annom Berger (Kusić, 1850), kćer Anna (Kusić, 1. 11. 1870);

1870: **HUBERT ANDREAS**, žena Barbara Hutap, sin Ferdinand (Kusić, 20. 2. 1870);

Сем поменутих, у истраживаном раздобљу је свакако било још и много других католика, који су у селу били само у транзитну, дакле, краће време, а који нису забележени у протоколима.

Извори и литература:

1) Рукописи:

- Ištvanic Živan: Češke familije u Beloj Crkvi i belocrkvanskim naseljima u XVIII i XIX veku (Građa), Bela Crkva, 2016 (rukopis spremljen za štampu);
- Ištvanic Živan: Kusić – rimokatolici, prvi pomeni (dato 12. 4. 2019. Ozrenu M. Radosavljeviću iz Crvene Crkve).

2) Литература:

- Banatske Here (1958), Novi Sad.
- Böhm Leonhard (1905): Geschichte der Stadt Weisskirchen im Banat, Ung. Weisskirchen.
- Drobnjaković-Mileker (1929): Letopisi opština podunavske oblasti, Smederevo.
- Ljubiša Đorđević (2003): Bela Crkva moj garnizon, Bela Crkva.
- Ištvanic Živan (1997): Naseljavanje Čeha, Slovaka i Poljaka u belocrkvanskim naseljima, Bela Crkva,
- Ištvanic Živan (1996): Patronimijska i antroponimijska građa o Česima u Jugoistočnom Banatu, PPJ, No 27, Novi Sad.
- Jankulov Borislav (1961): Pregled kolonizacije Vojvodine u XVIII i XIX veku, Novi Sad.
- Nenad Karamijalković (2013), Česi u Srbiji i Crnoj Gori i Česi u Šumadiji, Centar za kreativni razvoj Prsti, Kragujevac.
- Komarica Željko i sar. (2017): Bela Crkva tri veka, Centar za kulturu, Bela Crkva.
- Tomić Pavle (1988), Opština Bela Crkva, Bela Crkva.
- Weifert Ladislaus (1975): Die Deutsche Mundart von Weisskirchen, 2 izdanje, Salzburg.
- Felix Milleker (1907): Geschichte der Grossgemeinde Kussics 1383-1907, Fehertemplom.
- Milleker Felix (1930): Geschichte der Gemeinden der Weisskirchner Gegend, Bela Crkva.
- Pecinjački Sreta (1972): Jedan izveštaj o malim srpskim školama južnog Banata i banatske klisure iz 1808/809 školske godine, nastava i vaspitanje, sv. 1-2, 1972, Beograd;
- Pecinjački Sreta (1985): Graničarska naselja Banata (1773-1810), II tom, Matica srpska, Novi Sad.
- Popović J. Dušan (1990): Srbi u Vojvodini, 2, Od Karlovačkog mira 1699. do Temišvarskog sabora 1790, Novi Sad
- Radosavljević M. Ozren (1987): Patronimijska i antroponimijska građa iz sela Kusića u Banatu, PPJ, No 23, Novi Sad,
- Šteger Rudolf (1982): Bela Crkva u XVIII i XIX veku (komorski vojno-graničarski period), Novi Sad.
- Schematismus Cleri Dioecesis Csanadiensis (1822-1866), Temesvar.

ZUSAMMENFASSUNG

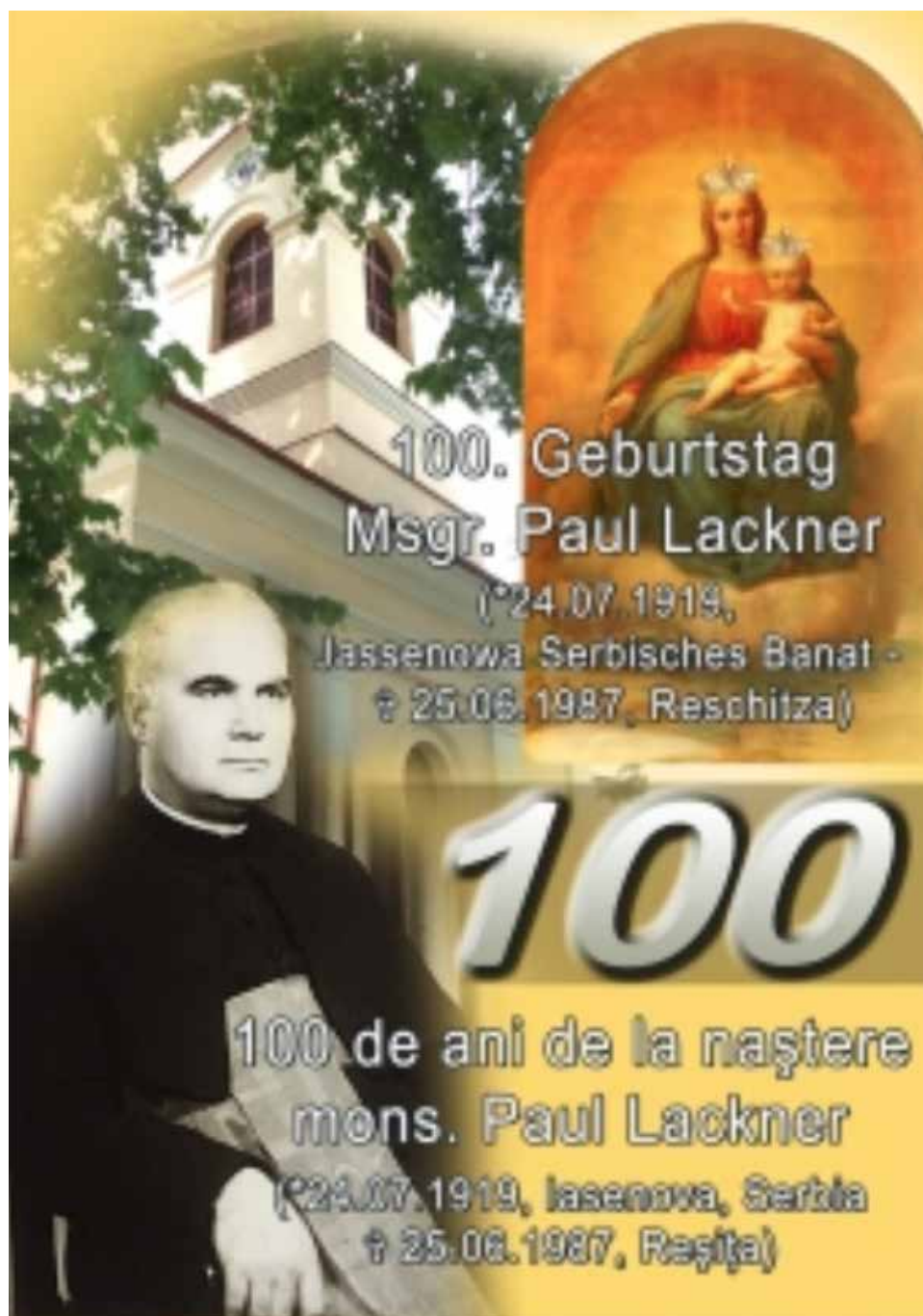
Die Daten der Vojvodina und der einheimischen Geschichtsschreibung über die Ansiedelung von Katholiken und Katholiken in Kusić (Kussics) sind sehr dürftig und beziehen 1836-1837. Der Historiker Ozren M. Radosavljević (1987) erstellte die erste Ausarbeitung des Patronym- und Anthroponomaterials des Dorfes Kusić (Kussics), wobei nur verfügbare serbische Quellen verwendet wurden. Basierend auf dieser Tatsache, erwähnte auch mehrere Katholiken in Kusić: die Familie Adamec (1876), die Familie Valkonji (1840) und die Familie Hajdu (1833). Živan Ištvanić (1996; 1997) schrieb jedoch am meisten über Katholiken in Kusić (Kussics), hauptsächlich Tschechen, Slowaken und Polen, der als erster ihre Anwesenheit im Gebiet der Weißkirchen anhand von Daten aus den erhaltenen Geburts-, Heirats- und Sterberegisterbüchern der römisch-katholischen Pfarramts ehemals Weißkirchner Dekanat in der Weißkirchen. Sein Wissen und seine Daten wurden später von Nenad Karamijalković (2013) vollständig transkribiert.

Die moderne Geschichte der Entstehung, Gestaltung und Funktionalisieren von Umgebungen mit einer gemischten Bevölkerung verschiedener ethnischer, religiöser und religiöser Richtungen in den Siedlungen der Region Weißkirchen (Bela Crkva), einschließlich des Dorfes Kusić (Kussics), begann in der zweiten Hälfte des 18. der Banater Militärgrenze mit staatlichen Militärs. Diese erste Phase des Einwanderungsprozesses der Katholiken nach Kusić (Kussics) war geprägt von der Anwesenheit österreichischer führender Militär-, Schul- und Forstkräfte. Mit Kusić (Kussics) wurde die südöstliche Grenze der katholischen Bevölkerung im Gebiet Weißkirchen (Bela Crkva) bestimmt, und es ist ein Grenzdorf, durch das die Katholiken schon sehr früh in das Tal von Weißkirchen (Bela Crkva) vordrangen. Kusić (Kussics) war daher nicht ohne Grund zeitweise ein sehr großes Transitgebiet und das Haupttor, durch das katholische Völker, vor allem die Tschechen, auf die linke Seite der Nerafluss und der Donaufluss zogen, die dann nach Kaludjerovo, Kruščica, Jasenovo und Bela Crkva (Weißkirchen).

Anzumerken ist auch, dass Leonard Böhm (1905) und Rudolf Šteger (1982) sowie Sreta Pecinjački (1985) nicht viel über die Migration von Katholiken in Kusić (Kussics) sagen. Sie werden insbesondere nicht von Felix Mileker aufgezeichnet, der 1907. veröffentlichte die erste „Geschichte“ des Dorfes Kusić (Kussics) auf der Grundlage bekannter deutscher und österreichischer Lexikones. Die Originaldokumentation über das Auftreten der ersten Katholiken in Kusić (Kussics) existiert auch nicht in den historischen Archiven des Südbanats. Bis heute wurden keine authentischen archivalien Beweise gefunden.

Nach den Standesbüchern der Weißkirchens Katholischen Römisch-Katholischen Pfarrei (Rimokatolička župa Bela Crkva) wird die

systematische Ansiedlung, Ankunft und Einwanderung der fremden Welt des nicht-orthodoxen Glaubens in Kusić (Kussics) auf die Zeit nach 1790 bezogen. Dies ist die zweite Phase im Prozess der katholischen Einwanderung. Die meisten deutschen Familien kamen aus Weißkirchen (Bela Crkva) und fanden in Kusić (Kussics) einen geeigneten Boden für ihr neues Leben, Arbeiten und Überleben. Die Daten über Katholiken in Kusić (Kussics), die hier zum ersten Mal veröffentlicht werden, sind den Forschern der Vergangenheit der Region Vojvodina und der Gegend Weißkirchen (Bela Crkva) entgangen, und wurden bisher nicht gemeinsam veröffentlicht. Dies sind geschichtliche Quellen aus den Original-Geburts-, Heirats- und Sterberegistern des römisch-katholischen Pfarramts in Weißkirchen (Rimokatolička župa Bela Crkva), die auf viele Fragen rund um unser Thema eindeutige Antworten geben, insbesondere welche katholischen Familien nach Kusić (Kussics) eingewandert sind und teilweise woher sie kamen.

Плакат поводом 100 година од рођења Паула Лакнера (Решица, 2019)

Едит Фишер,
самостални истраживач, Бела Црква

ЦРТИЦЕ О ЈЕДНОМ ЗАБОРАВЉЕНОМ ЈАСЕНОВЧАНИНУ

Сажетак

Јасеново, некада велико село и значајан занатски и трговачки центар белоцркванског подручја, дало је у својој историји бројне интелектуалце. О некима су објављене биографије, углавном везане за Србе, док се о осталима једва шта зна, тако да израда једног озбиљнијег лексикона знаменитих особа Јасенова тек предстоји.

Jasenovo, einst ein großes Dorf und ein wichtiges Handwerks- und Handelszentrum der Belacrkvaer Region, hat in seiner Geschichte zahlreiche Intellekuelle hervorgebracht. Über einige von ihnen wurden Biographien veröffentlicht, die sich hauptsächlich auf Serben beziehen, während über andere kaum etwas bekannt ist, so dass die Erstellung eines ernsthafteren Lexikons berühmter Persönlichkeiten durch Jasenova noch aussteht.

Кључне речи: биографије

Иако је до данас о Јасенову писано и објављено веома много, и поред једне обимне монографије из пера Богдана Станојева (Јасеново – село у Банату, Београд, 1996, страна 700), остале су бројне празнине, поготово када је реч о биографијама знаменитих Јасеновчана који припадају католичкој и римокатоличкој вери. Јасеново сигурно да није била једнонационална средина, где су се културе преплитале и прожимале готово на сваком кораку у селу. Занимљиво је да је свет католика и католичког становништва у насељима данашње белоцркванске општине, па тако и у Јасенову, први почео да открива у белоцркванској историографији Живан Иштванић (1994, 1995-1996, 1997), а чију смо архиву користили.

Међу бројним заборављеним појединцима Јасенова, о коме се веома мало зна у нашој средини, налази се и име Пола Лакнера (Paul Laskner), јединог католичког жупника са титулом монсињор којег је дало Јасеново у својој историји.

Да би употпунили биографске податке о родитељима Паула Лакнера, као и Паулу Лакнеру, несребичну помоћ пружио нам је др Клаудије Калин (Claudiu Călin), главни архивар Архива Дијацезе (Темишварске бискупије) у Темишвару, којем и на овом месту изражавамо велику захвалност на сарадњи.

ПАУЛ ЛАКНЕР је рођен 24. јула 1919. године у Јасенову у немачкој фамилији. Отац му је био Фердинанд Лакнер (Оравица, 12. децембар 1894 – Решица, 9. јуни 1945), цигларски стручњак и један од акционара у циглани у Јасенову, а мајка Марија Кроп (Maria Kropp) (Оравица, 23. новембар 1896), која је мађаризовала своје презиме у Szabo (Сабо). Паул Лакнер је имао још једног брата, Франца Лакнера, такође рођеног у Јасенову 31. маја 1921. године. Фердинанд Лакнер, отац њихов, био је запослен од 1. јануара 1919. до 15. септембра 1922. године као благајник у „Првој јасеновачкој парној циглани АГ“. Лакнерови након тога напуштају Јасеново и враћају се у Оравицу, одатле у Решицу, а уочи Другог светског рата живе у Галацу. Фердинанд је у Галацу био један од заменика директора „Галацког бродоградилшта“ (1942 - 1944), док је у Решици радио у фирми „Гвоздена постројења и метална опрема“. Из доступних података из Архива Дијацезе сазнаје се да је од 1. септембра 1944. неко време деловао и као рентијер у Решици, где је убрзо и умро 1945. године.

Паул Лакнер је провео детињство и време као омладинац у Оравици, где је похађао и завршио основну школу и гимназију. Студије теологије учио је од 1938. до 1943. године на Римокатоличкој теолошкој академији (Römisch-Katholische Theologischen Akademie) у Темишвару, где је 12. септембра 1943. године у капели Епископата посвећен за жупника од стране бискупа Аугустина Паше. Његова прва активност, као католичког капелана, била је у католичкој цркви у комуни Ђармата (Giarmata) близу Темишвара, где је био две и по године (1943 - 1946). Након тога, средином новембра 1946. године, долази у парохију Решица. Овде је службовао као администратор поред жупника Матијаса Лихеронга (Mathias Lischerong), где је након његове смрти (24. 11. 1950) преузео управу над жупом, био жупник и римокатолички декан Карашког деканата. Папа Павле VI доделио му је титулу монсињор 14. новембра 1972. године, те је тако ушао у ред папских капелана. Лакнер је служио у Решици 41 годину (1946 - 1987), односно све до своје смрти.

Био је широких погледа и веома се интересовао за своје вернике, њихов социјални статус и друштвено ангажовање. Поред тога, занимао се за историју, културу, музику и уметност. Оставио је неизбрисив траг и у историји решичког школства, путем часова веронауке, разних предавања и музичког знања. Био је пасионирани сакупљач грамофонских плоча и формирао је богату и уникатну колекцију плоча класичне музике. Једна од омиљених активности монсињора Лакнера била је и диригентска делатност, бавећи се годинама активно хорским певањем, као хоровађа црквеног хора Римокатоличке цркве у Решици. Знао је немачки, мађарски и румунски језик.

Са великом страшћу Лакнер је проучавао и музичку историју

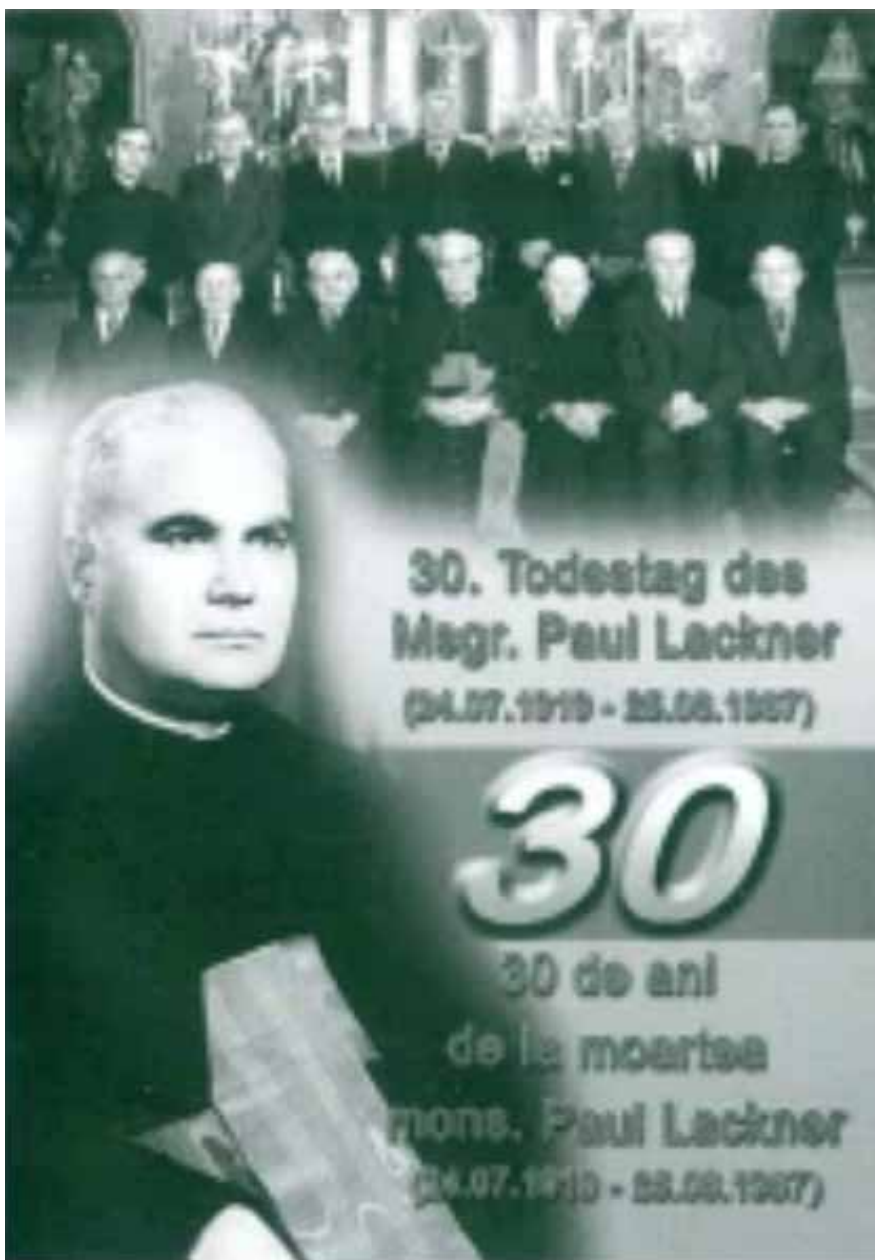
Решице. Као плод таквог његовог интересовања настала је књига „Ein Versuch, die chor-musikalische Vergangenheit Reschitzas festzulegen. Ein Beitrag Musikgeschichte Reschitzas in der Zeitspanne 1826 - 1984“ („Покушај поузданог решавања музичко-хорске прошлости Решице. Прилог музичкој историји Решице за време 1826 – 1984“), (страница 90 + 22). Ово дело је било преведено на румунски језик (превод prof. Георг Колт (Gheorghe Colt) и објављено као двојезично немачко-румунско издање под покровитељством Немачке асоцијације за културу и образовање одраслих у Решици 2000. године (штампано у издавачкој кући „Modus P. H.“ у Решици (ISBN 973-81104-02-5) у тиражу од 500 примерака са илустрацијама. Лакнерова књига пуна је имена, података, музичара, певача, диригената, инструменталиста, учитеља, жупника, хорова и друштава, а говори о класичној музици и животу становника Решице, која није била само индустријски, већ уметнички и музички град.

У Решици је поводом 30 година од смрти одржана комеморација (26. јуна 2017) у римокатоличкој цркви Maria Zarezil, затим концерт уз учествовање парохијског хора „Harmonia Sacra“ из Решице, Демократског форума Немаца из округа Караш-Северин, Немачког удружење за културу из Решице и Удружење Каритас „St. Vincentiu de Paul“, праћена изложбом фотографија везаних за живот и рад монсињора Паула Лакнера, а пуштена је у промет и пригодна коверта са печатом за филателисте. Поводом 100-годишњице од рођења Паула Лакнера, у Решици је 24. јула 2019. године такође била приређена комеморација са музичким програмом.

Жупник Паул Лакнер умро је 25. јуна 1987. године у Решици. Сахрањен је уз присуство многих жупника из региона, бројних поштовалаца, пријатеља и сарадника на Берг-гробљу Нр 3 у Решици.

Извори:

(Приватна архива Живана Иштванића, Бела Црква: Franz Metz in: Musikzeitung, München, Dezember, 2001; Erwin Josef Tigla: Ein Priester aus der Gemeinschaft für die Gemeinschaft in: ADZ - Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien, Bukuresti, No 6648 od 23. 7. 2019; Anonim, In memoriam Paul Lackner, ADZ, Bukuresti, No 6149 od 28. 6. 2017; Erwin Josef Tigla: Msgr. Paul Lackner zum 100. geburtstag, ADZ, Bukuresti, No 6659 od 7. 8. 2019; Gitzing Christian: Schule im Wandel der Zeit. Die deutsche Volksschule in Reschitza von Den Anfängen bis zur gegenwart, InterGraf, Reschitza, 2003; Pismo dr Claudiu Calina Živanu Ištvanicu od 9. 7. 2021; Internet: Catholica. Ro/2017 /06/27 comemorare mons. Paul Lackner la Resita; 25 june 2017/uzpcarasseverin. wordpress.com; en.wikipedia.org) wiki; expressdebanat.ro) tag; gerhardus.ro 23 juli 2019).

Плакат за концерт поводом 30 година од смрти Паула Лакнера (Решица, 2017)

ZUSAMMENFASSUNG

Paul Lackner wurde am 24. Juli 1919 in Jasenovo in eine deutsche Familie geboren. Sein Vater war Ferdinand Lackner, gebürtiger Oravica Banja, Ziegelexperte in der Ziegelei in Jasenovo, und seine ungarische Mutter Maria Szabo. Balders Eltern verließen Jasenovo und kehrten nach Oravica zurück. Dort verbrachte Paul seine Kindheit und Zeit als junger Mann, wo er die Volksschule und das Gymnasium besuchte und abschloss. Er studierte an der Theologischen Lizeum in Timisoara, wo er am 12. September 1943 von Bischof Augustine Pascha zum Pfarrer in der Bischofskapelle geweiht wurde. Seine erste Tätigkeit als katholischer Kaplan war in der katholischen Kirche in der Gemeinde Giarmata bei Timisoara, wo er zweieinhalb Jahre (1943-1946) tätig war. Danach kam er Mitte November 1946 in die Pfarrei Reschitza. Hier diente er als Administrator neben Pastor Mathias Lischerong, wo er nach seinem Tod (24. November 1950) die Verwaltung der Pfarrei übernahm, war er Pfarrer und römisch-katholischer Dekan des Dekanats Karash. Papst Paul VI. verlieh ihm am 14. November 1972 den Titel eines Monsignore, und er trat damit in die Reihen der päpstlichen Kapläne ein. Lackner diente 41 Jahre (1946-1987), also bis zu seinem Tod, in Reschitza. Darüber hinaus interessierte er sich für Geschichte, Kultur, Musik und Kunst. Er hat durch Religionsunterricht, verschiedene Vorträge und musikalisches Wissen eine unauslöschliche Spur in der Geschichte der Bildung von Reschitza hinterlassen. Er war ein leidenschaftlicher Sammler von Schallplatten und bildete eine reiche und einzigartige Sammlung klassischer Musikplatten. Eine der Lieblingsbeschäftigungen von Monsignore Lackner war das Dirigieren, als Chorleiter des römisch-katholischen Kirchenchores in Reschitza. Er konnte Deutsch, Ungarisch und Rumänisch. Mit großer Leidenschaft, Lackner studierte auch die Musikgeschichte von Reschitza. Aufgrund seines Interesses wurde ein Buch geschrieben „Ein Versuch, die chor-musikalische Vergangenheit Reschitzas festzulegen. Ein Beitrag Musikgeschichte Reschitzas in der Zeitspanne 1826-1984“ (Reschitza, 2000). Monsignor Paul Lackner starb am 25. Juni 1987 in Reschitza. Er wurde im Beisein vieler Gemeindemitglieder aus der Region, zahlreicher Bewunderer, Freunde und Weggefährten auf dem Bergfriedhof Nr. 3 in Reschitza beigesetzt.

**ИЗ ЛЕГАТА
ЈОВАНА ПУТНИКА**

ЗАВИЧАЈ
-приповетка-

1930/31¹

Глад је те године завладла целом Херцеговином, а људи нису имали нигде зарадити хлеба да прехране себе и своју породицу. Баш у то време је држава одобрила привремено исељавање херцеговачке деце у родније крајеве наше домовине, док се однекуд не набави храна за ове сиромаше.

У то време живела је у селу Н. удовица Стоја са своја два сирочета: Душаном и Босиљком. Душан је био у петнаестој, стасит, снажан, кукаста носа и светлих црних очију која су као пламен сагорела, прави Херцеговац, а Босиљка у дванаестој, нежна, повисока стаса на мајку, правилних црта и блага погледа, који је показивао њену доброту и разборитост. Већ сада се она истицала необичном лепотом и љупкошћу. Од како је стари Обрад у рату погинуо, једва су живели, не имајући ништа друго осим мале кућице на рубу шуме близу села. Ипак су били сретни. Али, дође нешто што им ту срећу помути. Деца су морала са осталом у Војводину за неко време док овде не настану боље прилике. Јадна Стоја, није се могла отрести ни дању ни ноћу мисли „Како ће она без својих сирочића“. И дошао је кобни дан, морало се ићи; Стоја им спреми у бошчицу мало одела што су имали и метну Душану преко рамена лепу шарену торбицу са последњим парчетом погаче и застругом сира. И већ око подне дођоше кола у село која ће купити децу за пут. Не прође ни пола сата а кола, скоро већ пуна деце, стадоше пред Стојином кућицом. Кочијаш дозво: „Ај! Ајде, Стојо, брже ћецу амо!“ Али из луће се чуо само плач и јецање, а кад кочијаш лупну бичем о прозор, отворе се тихо врата а из куће изиђе Душан, блед, погнуте главе, носећи у руци бошчу, а о рамену торбицу што му је мајка дала. Иза њега иђаше Босиљка упоредо са мајком, и обе су тихо плакале. Пре него што се попеше на кола, јекну Стоја: „Ђецо! Одуте амо да вас још једноћ догрлим, ко зна хоћу ли вас икад виђет!!“ Душан и Босиљка приђоше руци, и спустише један топал пољубац на ту стару, смежурану, али њима тако драгу руку. Она их загрли и ко зна колико би их тако грлила да их кочијаш не отргне из

¹ Јован Путник (Бела Црква, 25.12.1914 - Београд 22.9.1983), приповетку *Завичај* је писао са 16 година.

њеног загрљаја. Кад кола кренуше закука он аопет, а и Босиљка пруживши руке завапи: „Најо! Најо!“ Али бука кола надгласи све и облак прашине покри видик као неки зид који их је раставио заувек.

Прошло је од тог доба већ две године. Душан и Босиљка су били смештени у једном богато,м банатском селу код газда – Младена, који, иако је имао велику породицу, ипак је радо узео ова два сирочета говорећи: „У мојој кући их живи оволико, та живеће и они“. У кући газда – Младена су они живели добро; имали су свега у изобиљу а ипак нису били весели. Душан је радио са газдиним синовима Петром и Миланом пољске послове, а Босиљка је помагала снахама и газдарици Стани у кујни и осталим кућним пословима. Сви су их у кући заволели као своју децу, а зато су и они били увек добри и послушни. Али су увек били тужни, жалостиви, јер их је ипак нешто вукло, онамо, далеко, у њихова брда и врлети, тамо, где су оставили мајку, милу мајку и родни дом; па ма какав био, ипак им је био драг, врло драг. Остали укућани су мислили да ће ову жалост и чежњу избрисати време, али су се врло преварили.

А деца, чим би добијала мало слободног времена, одлазила би иза гумна и попењала би се на пласт сена. И тако, лежећи, опојена мирисом свежег сена, гледала би у даљину, далеко тамо у њихове горе и поља, и сањарили би; тамо и тога дана сањају као да су онамо далеко, у свом селу, у својој родној кући, у одаји поред своје миле Наје.

Наја шушка нешто око њих, рекло би се као да се спрема за неку свечаност, јест! Она се спрема за најсвечанији дан, дан најсвечанији у години и то је слава, Свети Лука. Они су још у чистој постељини, а мајка нешто послује по кући па се враћа и надноси се над постељу, гледа их, дуго гледа, одлази, ради, па се опет враћа и тако стално, док се не зачуше пред кућом кола кума – Ивана, који ће их одвести у цркву у оближње село, јер у њиховом селу још није било цркве. Наместивши свећу, колач и кољиво на стол, прилази постељи и говори тихо : „Ај`ве, ђецо, устаните, време вам је ићи у цркву, а и кум Иван је већ о`ђе“. Али се они учинише да спавају, а она викну још даље: „Душане, Босиљка!“ У то се деца тргнуше и видеше да су још на пласту

сена, а да их то млађа снаха Анђелка зове, јер је већ мрак пао. И тако у сањаријама су пролазили дани, месеци, па и године. Већ је пета од како су овде, а никаква гласа да чују о својој мајци, о свом селу. Туга за кућом и родним крајем их је све више обузимала. И тако проводећи дане, дође и шеста година. Кад, једне недеље пре подне, дође газда – Младен пре времена кући и рече тужним гласом да је дошла дозвола да се врате својим кућама сва она деца која хоће да иду. Међу првима, који су се пријавили за одлазак, били су Душан и Босиљка. Жао им је било оставити Банат, село, и кућу у којој су проживели шест година, али је љубав према родном крају надвлада.

На растанку је ипак било суза; плакала је Босиљка, плакале су и снахе и Стана. Душан захвали домаћину на добротинству које им је учинио, а домаћин рече да им је веома жао што одлазе, јер су они били увек добри и послушни и да су им врата његове куће увек отворена. Отишли су, заборавили су их, није их било.

Кола су тихо клапарала и приближавала се селу. Већ из даљине су се могле опазити прве кућице села Н. У колима је седело неколико младића и девојака између којих се нарочито истицала једна још млада девојка, својом лепотом и љупкошћу. То није био нико други него Босиљка јер она сад више није била дете него већ одрасла девојка. Сви су је момци у колима гледали испод ока, али се она на то није обазирала, држећи за руку Душана, жељно је гледала оне беле кућице које су се појављивале на брежуљку. У машти је већ видела Нају, остарелу, оседелу, али још увек благу и насмејану. Док су пролазили кроз село, она се дивила променама за ових шест година. А највише се зачуди кад су кола стала пред новом црквицом. Дакле, сад није морао више кум Иван да их вози у друго село, јер су и они имали цркву. Сви се скидоше са кола и похиташе кућама својих родитеља, а Душан и Босиљка пођоше брзим корацима ка шумици близу села да би што пре загрлили своју драгу Нају. Већ су издалека приметили кућицу, која им се под зрацима сунца које је залазило учини још старијом и трошнијом. Пришли су најзад вратима и тихо су ушли. У одаји је било исто онако, све на свом месту, као пре шест година. Кад Босиљка викну: „Најо!“ одазва се неко полугласним мрмљањем из суседне одаје.

Они потрчаше тамо и видеше да на душеку, крај уташеног огњишта, лежи, бледа, испијена, затворених очију, њихова мила Наја. Босиљка цикну, а Душану потекоше сузе. У то она отвори очи и као у чуду гледаше са неповерењем неко време у њих па се тек онда насмеши кад их препознаде. Весељу није било краја, а мајка им је причала тихим, болним гласом, дуго и дуго... и на крају рече да је већ три недеље болесна и да би ваљда већ умрла од глади да је нису храниле добре жене из села. Те вечери, било је мало веселије и већ су веровали да ће болест поћи на боље. Али исте ноћи она премину, са задњим речима блажена што је опет видела своју драгу децу „Благословена да сте, ћецо моја!“

Звона је огласише и сахранише је часно по црквеном обреду. За колима која су носила њено мрво тело ишао је Душан, погнуте главе, блед и укочена погледа баш као на растанку, кад је одлазио у Банат. Поред њега је ишла Босиљка, која је горко плакала жалећи милу Нају. Још доста жена из села је пошло да стару Стоју отпрати до вечне куће. Прође и то, а Стоје више нема.

Од тога доба, Душан је ишао на рад, а Босиљка се бринула о кући и домаћинству. Иако су живели повучено, жалећи мајку ипак су били сретни, да, врло сретни, јер су сада опет у свом родном крају, у свом селу и родитељској кући.

Београд, 6-7-8 XII – 1930

Ј. Путник

KAKO LJUDI ŽIVE U JUGOSLOVENSKOJ SAHARI

KRAJ U KOME NASELJA ZNAČE OSTRVA SRED PEŠČANOG MORA

Književnik Dragiša Vasić pisao je o jugoslovenskom Sibiru. Bila je to uspela aluzija. No malo je ljudi koji znaju da mi u našoj zemlji imamo, sem Sibira, i pravu pravcatu Saharu-naravno u minijaturi. Oblast koja se graniči Dunavom, jugoistočnom granicom prema Rumuniji, i baruštinama što su se protegle kroz jugozapadni deo Banata, oblast nazvana "Veliki pešćar"/"Deliblanski pešćar"/u stvari je mala Sahara, čiji je život nepoznat ali interesantan, gde ljudi žive skoro bez dodira sa ostalim svetom. Žive, tako, ti retko naseljeni ljudi u pešćarskim još redjim naseljima kao na nekim ostrvima, što su osudjena da večno putuju po moru-živog peska. Za razliku od ostalih naših pešćarskih krajeva, kojih ima malo uostalo, i koji po prostranosti nisu ni upla veliki kao "Veliki pešćar" i gde je tle mahom i stenovito, ovo banatsko pešćano jezero, prostrano i ravno, ima i veoma interesantan smeštaj: opasano je sa tri strane debelim hrastovim, bagremovim i jelovim šumama, koje se malte ne zatvaraju u prsten, što je samo malo sa severoistočne strane, prema Dunavu i naviše, otvoren.

Iz banatske pitomine, kao iz neke bašte ulazi se u park bagremovih šuma /moj vodič i ja putovali smo konjima sa severne strane/ bagrem miriše svežinom iako je već davno prošao cvet, granje se nad uske staze prisno natkrililo, i čuju se samo tice i ponegda ržaj naših konja. Bez vodiča čovek sam i nepoznat ne bi smeo ovamo da se uputi. Putokaza je malo a staza i puteljaka kroz šumu bezbroj.

Govorimo o pešćari a ja se čuđim. Čuđim ~~se~~ se, gde li se to skriva ta puštinja, kad mi, eto, prolazimo kroz najlepši park kroz koji sam ikada išao, park prebogati i prepun opojnih mirisa i divljine. Nikoga ne srećemo, kao da je sve ovo napušteno od ljudi. A u ušima mi još odzvanja vika žetelaca što je ostala daleko iza nas, u banatskoj pitomoj vrelini...

-Čuvajte, kaže mi vodič, mlad, otresit lugar-terajte konja po travi... Teško je po pesku...

Ispod kopita konjskih obasipa se sitan fini svetao živi pesak. A tek je nešto više od dvadeset minuta kako smo ostvarili crne brazde nepreglednih banatskih njiva. Gledam u to prelivanje peska i mislim sa potsmehom, da nas sad nešto gone, zbog neke pro-nevere ili makar političkog govora, po tragu nas ovuda nikad ne bi pronašli...

Na jednom zavijutku, gde je iznenada zasijala sunčana

Јован Путник

КАКО ЉУДИ ЖИВЕ У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ САХАРИ КРАЈ У КОМЕ НАСЕЉА ЗНАЧЕ ОСТРВА СРЕД ПЕШЧАНОГ МОРА

Књижевник Драгиша Васић писао је о југословенском Сибиру. Била је то успела алузија. Но, мало је људи који знају да ми у нашој земљи имамо, сем Сибира, и праву правцату Сахару – наравно, у минијатури. Област која се граничи Дунавом, југоисточном границом према Румунији, и баруштинама што су се протегле кроз југозападни део Баната, област названа „Велики пешчар“ / „Делиблатски пешчар“ / у ствари је мала Сахара, чији је живот непознат али интересантан, где људи живе скоро без додира са осталим светом. Живе тако, ти ретко насељени људи у пешчарским још ређим насељима као на неким острвима, што су осуђена да вечно путују по мору – живог песка. За разлику од осталих наших пешчарских крајева, којих има мало уосталом, и који по пространости нису ни упола велики као „Велики пешчар“ и где је тле махом и стеновито, ово банатско пешчано језеро, пространо и равно, има и веома интересантан смештај: опасно је са три стране дебелим храстовим, багремовим и јеловим шумама, које се малтене затварају у прстен, што је само мало са североисточне стране, према Дунаву и навише, отворен.

Из банатске питомине, као из неке баште, улази се у парк багремових шума (мој водич и ја путовали смо коњима са северне стране); багрем мирише свежином иако је већ давно прошао цвет, грање се над уске стазе присно наткрилило, и чују се само тице и понегда рзај наших коња. Без водича, човек сâм и непознат не би смео овамо да се упути. Путоказа је мало а стаза и путељака кроз шуму безброј.

Говоримо о пешчари а ја се чудим. Чудим се, где ли се то скрива та пустиња, кад ми, ето, пролазимо кроз најлепши парк кроз који сам икада ишао, парк пребогат и препун опојних мириса и дивљине. Никога не срећемо, као да је све ово напуштено од људи. А у ушима ми још одзвања вика жетелаца што је остала далеко иза нас, у банатској питомој врелини...

- Чувајте – каже ми водич млад, отресит лугар – терајте коња по трави... Тешко је по песку...

Испод копита коњских обасипа се ситан, фини, светао живи песак. А тек је нешто више од двадесет минута како смо остварили црне бразде непрегледних банатских њива. Гледам у то преливање и мислим са подсмехом, да нас сад нешто гоне, због неке проневере или макар политичког говора, по трагу нас овуда никад не би пронашли...

На једном завијутку, где је изненада нагло и пуно засијала

сунчана светлост, застајем. У први мах ништа не видим. Као да су ми зраци рефлектора са неке добро декорисане бине бачени право у очи. А онда разабих: почиње пустиња...

Кроз дебеле пешчане наслаге, коњи једва промичу. Ретко дрвеће све више остаје за нама. Подегде срећемо још само шибље. А по песку, чекињава сасушена проређена трава. Но, док је има, добро је. Песак се хвата ње и не лети под најмањим поветарцем. Пред нама дубока жута пешчана писта. И као да спава, тиха је. Изнад нас врелина која као да је још несноснија у овом котлу, где је одоздо упаљено тле усијаног песка, а са стране непробојни зидови густе шуме...

Сад више нема ни тица. Понеки бумбар само загуди и опомене да је и овде живот.

Чувајте! – опет ме опомиње мој млади пријатељ лугар.

Осврћам се. Чеге да се чувам?

Може се угрувати... Рупчага...

Лево и десно, час мање час веће, почињу да се рађају дине, рупе настале на песковитом тлу, изроване изненадно снажним ветром и саграђене наносима. Човек иде по ивици стазе, песак је заиста као жив, прелива се као зејтин, као тесто, и коњска копита могу само да отклизе низ нагиб, који често може да буде и веома стрм, иако саме дине, чак и најдубље, нису бог зна колико дубоке...

Онда опет искрсне, баш као фатаморгана, шака дрвећа. Оаза, шалим се у себи. А оно заиста – оаза! Око дрвећа стисло се неколико кућица. Насеље. То је насеље број VII.

Шта ли држи те људе у пустињи? – чудим се

Хе, шта-каже кој лугар-невоља, господине, невоља! Ето шта! А тамо... тамо би надничили... Ко би им купио ову земљу овде?..

Нешто подаље видим „хатар“ овог насеља. Неколико кратких пешчаних парцела посејаних кукурузом. Стабљике су жуте, кржљаве и криве а сигурно ће такав бити и род. На песку жита не роде. Виногради понешто, ако их не затрпа ветар наносима. И крумпира има. Ако се добро гаји и много залива, онда и поврћа...

Па како живе ти људи? – питам даље

Ето, сиротују, да није шуме у којој помало кирицијаше преносећи дрво, слабо би ишло.

Дочекао нас је човек, чистећи пушку. Маџар је. Тада су ми тек објаснили да је ова мала Сахара као нека интернационала. Има у њој шака Немаца, Маџара, има Румуна и наших.

Седамо пред кућу, под храст. Човек нам прича како му је кобац већ треће пиле однео и како хоће пушку да поправи па да га убије. До сада је пушка лежала непоробна, још од прошле јесени, кад је мало ловио. Иначе, у оном другом друштвеном смислу, у цивилизаторском смислу овде оружје није потребно. Згрчила се ту шака разних народа

a kao da и не осећају да нису једно. У борби са злом природом сваки човек научи овде да поштује права другог човека.

Из куће извирују деца. Чиста, бела, плавоока маџарска деца. Излази жена у широким сукњама, по којима се још виде избледеле некад сигурно веома живописно извезене шаре, поздравља и нуди нас медом. Тек касније објашњавају ми да се овде скоро сви баве пчеларством. Близина шуме даје за то могућности. Још да није меда, ови људи који су тако далеко од неке вароши или трговишта, шећер, који је и иначе скуп, никада не би видели...

Човек нам показује задовољна лица своје газдинство: има седам кошница. Понекад, кад је добра година, и продаје. Иначе, у свакој кући овде наћи ћете меда.

Опраштамо се срдечно. Седећи у седлу, загледан у песак који се обасипа око коњских копита, да се зачас заравни као да копита на њему није ни била, мислим о тим људима што су овде као неки кажњеници на острву, на некој доживотној Гијани, осуђени да раде, вечно да се боре с песком и ветровима и никад да не виде свет. Мислим о тој деци која се ту родила, ту ће неука да одрасту, ту ће да живе и умиру, а да свет у ствари нису ни видела, а да и немају представу о нечем другом, што би превазилазило шуму, пешчар, страх од олује и као нешто изванредно, празнично, најближи град. И како је чудно то да у свету постоје Шекспири, и библиотеке, и салони, и мајонези а овде људи живе на острву, мисле о својим пчелама и о свом јадном кукурузу у песку и све те своје тешке човечанске речи у стању су да изразе једва са триста речи... „То је пут којим се рађа песимизам“ – отресам се и заповедам разговор са лугаром који је таман почео да певуши нешто кроз нос...

Прошли смо кроз још неколико насеља, свако од пет-шест кућа. И свуда смо сретали кошнице и плавооку милу децу. Свуда су људи забринуто махали главама, свуда се осећала борба и страх од песка.

Само још виногради да се оберу – мислили су – па онда нека витла?

Само још кукуруз да не поломи, до бербе, па онда...

И само, само, увек само... А песак је витлао без и мало милости према људима, према пчелињацима, према плавокосој деци...

Негде у рано поподне, стигли смо у Шушару. То је једино село у овој пешчари. Мајушно село згрчило се, ко зна откад и зашто, наред ове пустиње. Ушорено, право, са једним „сокаком“ који се протеже преко једног километра. Куће су шиљата крова, чисте, светле, маџарског типа. Пролазимо. Успут, на улазу у црквено двориште, видим две велике интересантне фигуре од опеке, како, сличне неким каријатидама, придржавају вратнице. Лугар ми објашњава да су то

свечи и да се у том црквеном дворишту, које је однекуд дошло на један брежуљак тако да се кроз парк пењу серпентином стазе до цркве као до неке пагоде – сваке године одржавају улето неке верске светковине. Црква је заиста на веома фантастичном положају. Одозго, секући серпентине, силазе наниже и перспективно се шире свечане степенице од црвене цигле. Црква је снежнобела са жутиим вратима и борови у парку интензивно зелени, а тешка гвоздена капија црна, тако да се и не хотећи сећам позорнице...

Иначе, село се разликује од осталих банатских села једино сиромаштином. У овом мору песка тешко успева било шта. Ту људи живе у вечној жилавој борби са наносима, а песак је као несташан дечак: преконоћ мало ветра потпуно преобрази терен – где је била дина сад је раван као длан, где је био брежуљак или раван зија рупчага... Слушам о томе и мислим како је то смешно да ни ова мајушна наша банатска пустиња, сред ових шума, није изгубила немирне навике своје велике афричке мајке. На несрећу, у прстену шума, баш североисточни крај је отворен, и то према Дунаву, тако да кошава, а и залутали северац са мађарских пуста, зими нарочито, свим силама могу да налете овамо, као у неки тор, и онда, као у свесном бесу што немају куд даље, да се узјогуне, да све заковитлају, све поломе, понесу, обаспу пешчаним облацима...

Силазимо у такозвано Доње село. То је нешто удаљенији последњи део јединог „сокака“ шушарског. Сред Доњег села је велики бунар. И то такав бунар из кога коњем, као на долап вуку воду. Објашњавају ми како је бунар веома, веома дубок (нико не зна да ми каже колико) и како ту вода извире дубоко испод песка и да би човеку било немогуће извући из те дубине ведро. Стога су и саградили један чекрк о који виси једно мање буре тако да одмах захвати за неколико водоноша, а коњ рудом упрегнут за један дирек окреће га и мота око њега жичани заиста дугачки конопац. Читава је направа веома занимљива и све подсећа као на неку примитивну фабрику, јер је све под кровом, смештено у једној шупи која се заједнички градила. Хтео бих да измерим конопац, јер би тако најлакше дознали колико је дубок бунар, но људима који никада нису дошли на ту помисао да измере конопац и тако да задовоље своје интересовање – тим људима није до играња. Дирек стално шкрипи, вода се стално вади. Нема бунара у близини, а свакој кући треба доста воде...

Крај бунара је место за седељке. Ту се доносе одлуке, ту се чују новости, ту се у доколици људи одморе.

Однекуд се ту нашло оборено стабло и по њему сви поседају, пуше, говоре или, што често бива међу старцима, мудро замишљени ћуте.

Стари сељак Јанош бачи, опљуцкује преко дуге мађарске луле

и гледа брижно у небо. Са истока се црвени а предвече је.

Пазите децо... Зло је ако вас затекне ветар на путу...

Лугар предлаже да ту преноћимо. Одбијам. Баш као да би хтео да видим све у овом интересантном пределу.

Успут, срећемо људе који се враћају с рада. Изгледа као да су сви из једне породице. Вечно трвење с природном елементарношћу скоро је избрисало све унутарње социјалне проблеме. Но, изгледа да су они сви заједно са том својом пустињом и оним редом белих кућица што остају за нама, као беле типке на некој новој хармоници, један скоро болан социјални проблем за себе.

Пошумљавање од стране надлежних врши се, додуше, стално. Сматра се да је шума, и то густа шума једини начин да се живи песак задржи и веже за тле. Но ако се шума буде ширила непрестано а ти жутињави виногради и кукурузи пешчарски бивали све скученији, шта ће једнога дана јести ти људи.

Тако, размишљам, док јашемо можда тек неколико километара даље у пустињу, која је у први сумрак све сивља, а иза свега далеко црни се високи шумски бедем. Одједном звиждук. Прво далек и тих. Као да је нека тица. А онда, после паузе, све јачи, јачи...

Ево је – промрмља лугар скоро прекорно према мени, који сам одбио његов предлог да заноћимо у селу...

Шта то? – питам

Хала! Бог је убио!

Једва сам доспео да се окренем, а већ само осетио како су ми очи пуне ситних пешчаних зрнаца. Коњи су били већ у зноју од оштра каса. А око нас је летело, немирно, ковитлаво...

Онда се лево од нас подигао жути спирални стуб. Олуја је бацала песак у вис, вртела га, чинила од њега арабеске и одвлачила собом, да га баци ко зна на који крај, на чију тешко мучно обрађену њиву, на чији виноград једва родио а још необран, на чију муку једногодишњу...

Морали смо да станемо. Десно од пута нашли смо једну стару дину, у којој је трава била јача, а било је и шибља. Полегали смо. И коњи исто тако. Слушам тако ту далеку свирку ветрова и на памет ми долазе разне приче о страдању пустињских путника. Како ли страдају људи што су осуђивани да на овим острвима путују кроз ове непогоде доживотно?

Ветар је догнао и тамније облаке. Замрачило се.

Човек завуче главу у песак као ној и чека. А изнад нас као огроман жути плашт витла песак. И само песак... песак... песак...

У том тренутку, кад већ није могло ништа да се види пред нама од мрака и песка, сетио сам се Теразија. Сетио сам се Теразија, увече, ето баш сада, у овом истом часу, кад је све осветљено и кад све

трепери у мору разнобојних сијалица, у мору гласова и људи, који никада нису осетили шта је то борити се из једне рупчаге, као из рова против непријатеља, са пешчаном „халом“ – како је назвао мој млади пријатељ, лугар Полак.

Кад смо осетили прве капи кише на себи, потерали смо, пуним касом, ћутећи, натраг ка селу.

Ј. Путник

Hoće nad Vojvodinom

I

Polja ko nebo prostrana,
snežna usnula daljina.
Daleki mak sa sviju strana:
to spi zadržana Vojvodina.

Poslednji zvukovi prednoćni
kao da su već zamrli davno.
Samo mrak, Tešak, i sni nemoćni.
I polje siivo, usornobelo, tavno.

U crnom kavezu polja jeiva dišu.
I smetovi valoviti kao senokoša.
To tragovi samo po tlu još pišu
o nevolji teškoj prošlih drvonoša...

II

Grči se u mrazu, kao divljač ubijena,
~~krvava~~ i tužna, banatska oranica.
Ivana, kajtasovca, za tri rala iznajmljena
teško, teško muči brižna nesaniwa.

Splele se vrelе ljudske želje,
oko neplaćena duga i novog letnjeg roda.
Duboko oči tamu seku s nesane postelje :
Hoće li leto doneti štogod ili se sve opet da odnese voda.

Hoće li mrazna kolovka dati života semenu sitnom.
Ili se ipak doći, s nove jeseni, po dugove strana gospoda,
da letinu dosuđe njemu sirotanu, s decem sitnom.
Da li se zimovati dovu zimu il se ko i ove morati sve da proda.

Vrelе želje lutaju po zamrloj noćnoj pusti.
I stežu se u led. U jeđ. U reč tvrđu.
Kroz tamu čovek čoveku glasno izusti
svoj pozdrav bratski o o polju, njivi, brdu...

III

Dalek lavež nekud nosi vetrov glasi
Hućeniških želja vihor, vijetice,
sike nad ravniceš ište, traži spas!
A rastu mešave, bele zlokobnice...

Jutrom, trag ^u nove kolotečine.
A noć naša već prate rastegla.
Urle, urle vihor! Hoć mora da mine,
što je ko svet polja stegla...

Zemlja se odeću smrtinu suncem da skinu.
zemlja je plugove svojih patnji rapregla!..

Јован Путник

НОЋ НАД ВОЈВОДИНОМ

I

Поља ко небо пространа,
Снежна уснула даљина.
Далеки мук са свију страна:
То спи згрчена Војводина.

Последњи звукови предноћни
Као да су већ замрзли давно.
Само мрак. Тежак. И сни немоћни.
И поље сиво, уморнобело, тавно.

У црном кавезу поља једва дишу.
А сметови валовити као сенокоса.
То трагови само по тлу још пишу
О невољи тешкој прошлих дрвоноша...

II

Грчи се у мразу, као дивљач убијена,
И тужна, банатска ораница.
Ивана, Кајтасовца, за три рала изнајмљена
Тешко, тешко мучи брижна несаница.

Сплеле се вреле људске жеље,
Око неплаћена дуга и новог летњег рода.
Дубоко очи таму секу с несане постеле:
Хоће ли лето донети штогод или ће све опет однети вода.

Хоће ли мразна колевка дати живота семену житном.
Или ће ипак доћи, с нове јесени, по дугове страна господа,
Да летину досуде њему сиротану, с децом ситном.
Да ли ће зимоват нову зиму ил ће ко и ове морати све да прода.

Вреле жеље лутају по замрлој ноћној пусти.
И стежу се у лед. У јед. У реч тврду.
Кроз таму човек човеку гласно изусти
Свој поздрав братски о пољу, њиви, брду...

III

Далек лавеж некуд носи ветров глас!
Мученичких жеља вихор, вијавице,
Сикће над равницом иште, тражи спас!
А расту мећаве, беле злокобнице...

Јутром, траг је нове колотечине.
А ноћ наша већ растегла.
Урла, урла вихор! Ноћ мора да мине,
Што је ко авет сва родна поља стегла...

Земља ће одећу смртну сунцем да скине,
Земља је плугове својих патњи распрегла!

Јован ПУТНИК

САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

ИЗНАЈМЉЕНИ ЗАБОРАВ

Пролазећи улицом у којој је живео док је био младић, сада већ сазрели тридесетпетогодишњак Горан Петровић, желео је да што пре стигне до базена и учини августовску врелину макар делимично подношљивом.

Упркос полетним покретима, осећао је дискретну истрошеност, чији су се узроци, поред врућине и напорног радног дана, могли пронаћи и у умору средњих тридесетих. По први пут јасно суочен са овом мишљу, осетио је тугу, замаскирану фасадом намрштеног израза, изазваног убодом зрака сунца у пределу очију. У покушају да је се отресе, одлучио је да пажњу усмери ка случајним пролазницима који су, као на траци, промицали крај њега.

У проређеној групи међусобно непознатих појединаца, случајно је запазио и једну карактеристично погрбљену силуету, како успорено корача у његовом правцу.

Није му било потребно дуже од неколико секунди да схвати да је у питању бака Стана – старица код које је, у неком другом животу, становао читаве две године.

„Бака Стана”, помислио је зачуђен чињеницом да је још увек жива, о чему се питао готово сваки пут када би пролазио тим крајем.

У тренутку се сетио свега: скромне, полунамештене собе; старичиног иритантног канаринца Кикија; топлих кифли са сиром из локалне пекаре „Кирћански”; новина које је куповао само да би убрзао пролазак дана; безидејности у вези сопствене будућности; филмова; књига; самоће и девојке са прозора зграде преко пута, чији глас никада није чуо.

Мисаони ток усмерен ка прошлости убрзо је био прекинут чињеницом да се бака Стана већ налазила иза његових леђа, што га је навело да се запита због чега јој се није јавио. Упркос старичиним ригидним навикама и критизерској нарави, растали су се у добрим односима, те је због тога ипак одлучио да се окрене не би ли је сустигао.

„Бака Стано”, изговорио је када јој се већ сасвим приближио.

„И мислио сам да сте то ви... Како сте”, додао је након што је дошао до даха и у потпуности стабилизовао дисање.

Зачуђено, шоком унакажено, лице старице указивало је на тотално непознавање човека који јој се обраћао.

У покушају да ублази непријатност, скинуо је наочаре за сунце и уз стидљиви осмех опрезно упитао: „Да ли ме сада препознајете?”

И даље зачуђени израз, био је допуњен, из страха упућеним,

оштрим речима: „Не... ја вас први пут видим... и не знам шта ви уопште хоћете од мене.”

Схвативши да је безазлена намера за привременим контактом пошла у погрешном смеру, одлучио је да прекине околишање и директно пређе на ствар: „Бака Стано, то сам ја – Горан... па живео сам код вас пре десет година...”

Из неког разлога, сада још више престрављена, бака Стана је разрогачила очи и претварајући се да препознаје човека поред себе, уз потврдно климање главом, два пута дрхтаво поновила: „Да... да...”

Затечен неочекиваним развојем дешавања, непознати авет прошлости по имену Горан, неспретно је наставио у покушају да буде унапређен у полузаборављено сећање: „Бака Стано – две године сам изнајмљивао собу код вас... сваког дана смо пили кафу након што бих се вратио из мензе. Имали сте канаринца по имену Кики... били сте добри са мојом мамом и често сте уз кафу причали о томе како не можете да прежалите одвајање од брата, који је остао у Марибору након што је изгорела кућа ваших родитеља... сећате се, зар не?”

Тражећи назнаке контакта у њеним уплашеним очима, младић је ћутао и чекао одговор, који би сведочио о херојској победи памћења над малигним ћелијама заборавља.

„Сећам се, сећам се, Зоране, дете – како да не”, изговорила је убрзано са неодређеном непријатношћу у гласу.

„Знаш, све ми је теже да се крећем у последње време, али морам да изађем, макар по хлеб да одем – сама сам, па нема ко други”, додала је направивши необичну дигресију скретањем пажње на исте тегобе као и пре десет година, што је Горана, као катапулт, вратило у прошлост.

Период продуженог ћутања био је пресечен шаблонски, у одсуству друге, значајније реченице, која би и сам сусрет учинила значајнијим: „Бака Стано... драго ми је да сам вас поново срео... држите се.”

„Хвала, Зоране”, узвратила је старица, пре него што је са цегером у руци наставила свој пут према продавници.

„Ако будеш хтео, дођи понекад на кафу... четврти спрат, стан Јовановић – пише на вратима”, додала је уз израз истовремене сумњичавости и поверења.

„Хоћу, бака Стано, јавићу се”, изговорио је упркос свести да се то никада неће догодити.

У наставку поподнева, бака Стана је купила хлеб и вратила се на четврти спрат, у собу у којој је, поред ње, до пре пар година живео и плави канаринац, Кики.

Након расанка, још увек обавијен тесним обручем прошлости, Горан је на кратко усмерио поглед у правцу прозора на згради преко

пута његове бивше собе, где је некада давно живела девојка чији глас никада није чуо, пре него што се горко насмејао и наставио пут према базену.

Док је пливао, поново је осетио истрошеност средњих тридесетих, а сунце у очима је још једном спречило тугу да се јасно оцрта на његовом лицу.

Радмила Гава

ОНАЈ ЧУДЕСНИ ДЕО НАС

Веруј ми,
све ће нас овде заборавити...
Широке улице,
и кошавски ветрови
што ковитлају јесење црвено лишће,
и аутобуска станица
и сви њени правци,
сви црквени звоници
и неки дебели врапци...
Ти врапци
некада су нам поклањали круну од цвркута...
А цвеће,
тамо где смо се ми љубили –
није више могло да вене...
Само снови,
само нас снови неће заборавити.
Они припадају и другима,
и свима које смо волели.

ОНО СВЕ ШТО ЗНАМ О СЕБИ

„Најлепше је код куће. Ту смо сви. Пијемо чај. Лепо нам је као на слици“, кажем и осмехујем се. Новинар ме гледа у чуду и не схвата шта му причам. Прати покрет моје руке којом у луку прелазим по соби као да додирујем невидљиве контуре. Успорено као кроз густу твар путује ми рука. Два дана раније ме је назвао и предложио да сврати и направи интервју. Затечен, пристао сам, али сам се предомислио чим сам спустио слушалицу. Занима га историја. Историја Белих у Србији. Како смо преживели Црвене, колико имамо година, од чега смо живели, да ли смо били КГБ после ослобођења, да ли Удба постоји ли нека непозната тајна служба Белих која још увек функционише, и све таква питања која сипа као јуродиви поток док из торбе вади фотографије, хрпе исписаних папира, фото-апарат и диктафон. Слаже их на сто пред собом и прича, а ниједном не погледа у очи ни мене ни Настењу која се бечи и криви главу да би га боље изоштрила у видокругу. Онда укључује диктафон, коначно подигне поглед ка мени и каже ми да могу да почнем. Питам га шта то да почнем, а он нервозно граби шаком по ваздуху као да са ње одмотава нешто намотано. Трака у диктафону се окреће, у соби је тихо, ћутим. Одмахује главом као да је зажалио што је дошао. Али шта очекује? „За почетак ми испричајте оно све што знате о себи“, каже и театрално се завали у јастуке на каучу. Сметају му па их једном руком склања и ослобађа простор иза леђа. Смејем се и понављам у себи то што ми је рекао, гледам у диктафон и смејем се, а онда крајичком ока приметим да се нешто у соби помера, као да нисмо сами, као да нисмо у соби само новинар, Настења и ја, смејем се и кажем да је најлепше код куће, да смо ту сви, да пијемо чај. А Настења? Она је то што се померило, око ње је подрхтала густа твар. Устала је из наслоњаче и полако заплвила ка каучу. Шуште меки ђонови њених папуча. Седа поред њега, ставља му руку на шаку и каже: „Не верујте му ништа, он тако лаже.“

Зовем се Андреј Николајевич Иванов, могао сам да му кажем, мада он је то већ знао, али то и није баш сасвим тачно јер тако су ме назвали тек кад сам се спустио са Карпата и прегазиио Неру. Када су ме пронашли нешто су ме питали ја их нисам разумео, причао сам руски па су ме одвели Русима. Рекли су им, нашли смо неко ваше дете, изгледа је залутало, гадно је промрзло неће оно још дуго. Неће још дуго, зачикавали су ме касније кадети окупљени око стола у трпезарији. Офицер је питао како се зovem. Кадети су се смејали забављени. Ја сам и даље цвокотао, дрхтао, и без жвакања гутао све што би пред мене

изнели. „Андреј“, одговорио сам и загрцнуо се. Андреј је и остало заувек, а то и није било моје име. Тако се звао мој брат близанац.

На улици је аутомобил нагло закочио. Новинар је поскочио и отишао до прозора. Чуло се како аутомобил опет креће. „Шта се дешава?“, упитао сам. „Не знам“, слегнуо је раменима, „Можда мачка или пас.“ Зауставио је траку на диктафону и вратио је на почетак. Нервозно је пар пута прстима задобовао по столу и упитао ме да ли је проблем што снима разговор. „Који разговор?“, упитао сам, а он се насмејао, извадио нотес и искључио диктафон. Како сам ја и даље ћутао одлучио је да ми прочита неке своје белешке о Донско-Кримском кадетском корпусу, о белој емиграцији у Америци и Европи, о годишњим скуповима бивших кадета у Белој Цркви. Читао је и сваки час подизао поглед са папира и гледао ка прозору. Касније је повадио фотографије. И опет је питао за Удбу и за Информбиро, а Настењка се зацерекала: „Био је један огроман као медвед сав космат. Тај се испод генералског шињела облачио у женско и стављао перике. Клео се да воли Русе више него себе. Онда је одједном нестао, па се после одједном исто тако изненада и појавио. Није му фалила длака ни са главе ни са туцета перика које је свуда са собом носио.“

Ја сам Олег Николајевич Иванов а оно све што пише у мојим документима је произвољно нагађање, могао сам да му кажем, али нисам јер њега то није ни занимало. Седео је на каучу као на иглама, а глава му је била пет метара даље иза завесе код прозора. Седео је на каучу поред Настењке која је изнемогла од приче закуњала и која би се силно изненадила када би се пробудила и поред себе угледала непознатог човека. Мени је преко деведесет, а она је три године старија. Већ пре двадесетак година било је оних који су се изненађивали што смо још увек живи. Сигуран сам да му лично на две древне корњаче. Ја сам Олег Павлович Иванов и једног дана пре осамдесет година вратио сам се кући и тамо нисам никога затекао. Седео сам и чекао и нико се није појавио. И дуга тамна ноћ је прекрила свет.

У делти Дунава у мрачним мочварама на трулом деблу које је вирило из воде тискало се десетак корњача. Оклопи су им били слузави и влажни. Сањао сам касније целог живота корњаче прекривене маховином. Непомичне корњаче у магли. Могао сам и то да му испричам, али је зазвонио телефон и пренуо ме из мисли. Настењка се пробудила и рекла: „Хало“, а телефон је и даље звонио на другом крају собе. „Јавите се“, рекао је новинар. У руци је држао фотографију. „Запамтићу где сам стао“, додао је. Телефон је и даље звонио а ја нисам устао, него сам узео фотографију из његове руке. „Чудна фотографија“, рекао сам. Одмахнуо је главом и отишао до телефона. Јавио се. Разговарао је. Све време је гледао ка прозору. Некога је тешио. „Моја супруга“, рекао је и објаснио да јој је оставио број да би могла да назове

ако јој нешто затреба. „Имам проблем са том фотографијом“, збрзао је. На полеђини је било исписано тринаест имена и презимена а на њој је било једанаест особа. Погледао сам и прстом показао редом ко се како зове, а он је сваки час узимао слику и изнад имена уписивао редни број. Само Трофимов и ја нисмо добили број. Упитао ме је где сам ја. „Овде“, спустио сам прст на празан простор у средини слике, „поред Трофимова.“ То није могуће, изненадио се, фотографија је снимљена на једном од скупова кадета у Белој Цркви. Зар су и Бели то радили? Био је убеђен да су само Совјети брисали људе са фотографија. „Због чега су вас обрисали?“, избечио се и укључио диктафон. Насмејао сам се. „Нико није избрисан“, рекао сам, „Нисмо на фотографији јер смо негде отишли.“ „Отпутовали? Склонили се?“, упитао је. „Ма не,“, рекао сам, „можда смо отишли до тоалета.“

Опет су зашкрипале гуме на улици. Чули су се гласови и бат корака. Псовке. Скочио је и отишао до прозора. Устао сам и ја. На другој страни улице неколико људи у униформама стајало је око једног младића. Легитимисали су га и на крају ухватили за руке и убацили у пицгауер. „Мобилишу“, рекао је више за себе. Телефон је зазвонио. Јавио се. „Шта си им рекла?“, упитао је, саслушао, рекао добро и спустио слушалицу. Насуо сам му чашицу. Испио је. Насуо сам још једну, а онда сам донео фотографију на којој смо и Трофимов и ја. „Ето“, рекао сам, „Нико није избрисан, само нас је ваљда притегло.“

„Генерал Врангел вам је много значео?“, одједном ме пита и прекида тишину. Ко ме, упитам пренут, као марионета цимнут увис, ишчупан из фотографисаног скупа, а он ми каже да мисли на све нас, на кадете. И пита ме да ли се сећам његових посета Белој Цркви. Ћутим. „Наравно да се сећам“, кажем му, „Једне посебно.“

Сви су ужурбани, рибају, чисте, гланцају, скачу као буве наоколо. Али не и ја. Стојим поред липе код Маријанског института и чекам да прође Настењка. И баш кад је прошла пред ноге ми је долетео лептир. Сагнуо сам се и пустио да ми се успентра на шаку. „Настењка“, позвао сам је, „Види лептира!“ Закикотала са са другарицама и лептир је одлетео. Касније се окренула и погледала. „Какав лажов“, рекла је. Направила је још пар корака, а онда је дотрчала до мене. И даље сам чукао постиђен. Празна шака ми је била отворена. Сагнула се, пољубила ме је у образ и отрчала. Дуго је звонио њихов смех међу липама.

Гледао је у мене па у Настењку, па у диктафон који је искључен стајао на столу. „Можемо ли да наставимо сутра?“, упитао је и пре него што сам му одговорио почео је да пакује своје ствари. У дворишту док сам га пратио рекао сам му да ће капија бити откључана целе ноћи. „За случај да се нечега хитно сетите да ме питате“, рекао сам и стегнуо му шаку, „Разумете?“ Климнуо је главом и отишао.

Сутра рано ујутро на вратима су били он, његова супруга и још нерасађена ћеркица. Извинио се и рекао да ће ми објаснити. Дао сам му до знања да то уопште није потребно. Доручковали смо а онда смо поседали. „Кад је термин душо?“, упитала је Насењка и погладила жену по стомаку. Сваког тренутка, одговорила је. Девојчица је била тиха. Седела је у фотељи и на парчету папира нешто цртала. Кад је завршила, устала је и пришла. „Да ли је лептир био овакав?“, упитала је и додала ми је цртеж. „Био је леп“, рекао сам, „али је овај чаробан.“ Насмејала се и отрчала до свог оца да га загрли. Пољубио је у косу, а онда подигао поглед ка мени. „Хвала“, рекао сам му. Устао сам и пришао Насењки. „Види, Насењка, лептир.“

Жељко Комарица
Историјски архив Бела Црква

КАДА ГОВОРИМ О БИБЛИОТЕКАМА

- есеј -

КАДА ГОВОРИМ О БИБЛИОТЕКАМА, говорим о томе како Јевреји не бацају и не спаљују, чак и не рециклирају књиге, већ их – када сасвим дотрају и када желе да их се реше – сахрањују на гробљима, у посебну гробницу која се зове гениза, на исти начин као што сахрањују и људе.

КАДА ГОВОРИМ О БИБЛИОТЕКАМА (о библиотекама, а не о књигама!), не чиним то ретко. Хвала Богу на тој привилегији, још увек срећем људе који су расположени да и о томе понешто чују или кажу, и које то занима.

КАДА ГОВОРИМ О БИБЛИОТЕКАМА не говорим о установама или о местима - кућама у којима се чувају књиге. Не говорим о библиотекама професионално, архивистички, библиотекарски. Не говорим о матичном броју и шифри делатности, о броју библиотечких јединица и сличним стварима које су неопходне и без којих се не може - јер су струка! Побољшање услова за рад, грејање, квалитетан депо, ТЕМЕЉ, зар се то не подразумева? Ако желиш да те нико не слуша, пробај, схватићеш да је то нешто што се само МОРА, како би библиотека била нешто што ТРЕБА!

Оно што је за библиотеку важно је да она има своју **МИСИЈУ**, и да је све друго само у функцији мисије библиотека. Мисија библиотеке дефинисана је у УНЕСКО-овом *Манифесту за јавне библиотеке*. Јавна библиотека једном нужном и истовремено досадном формулацијом описана је као „локална капија знања која пружа основне услове за учење током читавог живота, самостално доношење одлука и културни напредак појединаца и друштвених група... Јавна библиотека је локални центар информација који омогућава да све врсте знања и информација буду одмах на располагању кориснику... Услуге јавне библиотеке почивају на начелу равноправности приступа за све, без обзира на старосно доба, расу, пол, веру, националност, језик или друштвени положај...“.

Дакле, библиотека је већ по дефиницији информациони центар, али... Земан гради – земан разграђује, рекли су још наши стари. *Panta rei!*

Елем, у времену свеопштег развоја технологије и олакшавањем приступа информацијама преко медија свих врста, јавне библиотеке требало би да правовремено (ако већ није касно, а није) реагују и не прихвате намењену им у будућности улогу аутсајдера.

Оне морају бити АКТИВНЕ, да не остану само све мање потребан посредник између књиге и информација и корисника. Оне морају заговарати и подстицати писменост, културу читања од најмлађег узраста, па и креативно стваралаштво. Морају да охрабрују и регрутују нове – будуће ствараоце.

Да организују културне активности! И да заговарају, и да промовишу, и да лобирају када је то потребно... али не само то!

Библиотеку ја лично доживљавам као место за сусретање људи и њихово креативно испољавање, чак и уколико су само корисници или слушаоци неког од програма.

Библиотека треба и да се бави издавачком делатношћу, и то превасходно уз лобирање код локалних самоуправа за неговање завичајности и њених највећих уметничких вредности (дакле, не само етно-ресторана), да буде место завичајног памћења, између осталог и кроз издања Библиотеке.

Библиотека треба да прикупља колекције на свим медијима. Да користи благодети технике која данас омогућава и копирање сепарата из наслова који се генерално не односе на завичај, и других сличних активности. И да буде отворена за све, чак и за оне који не желе да у њу уђу! Можда они само мисле да не желе да улазе у библиотеке.

Можда је моја кључна реч у овом кратком есеју – ИНИЦИЈАТИВА!

Извесно, друга, иако ниједном поменута кључна реч у овом есеју је - БИБЛИОТЕКАР!

**СТВАРАЛАШТВО
МЛАДИХ**

ТУГА КОЈА СЕ НАЗИВА КАО МИ

И трава данас крвари,
само зелено.

Око је ископано речима
које човек не жели да чује
јер је видело лица оних
који су те речи изговорили.
Мост између мржње и љубави
нам је изграђен у срцу,
али никако да пређемо
са стране мржње на страну љубави.

Девојчица чека у башти
и жуди за цветом,
али га не добија
јер је трава коначно умрла.
Небо је сиво
иако облака више нема.
Муње нису непогоде,
оне живе у нама.

Животиње плачу
на крилима птица
које својим последњим летом
желе да их одведу негде далеко,
негде где ће бити слободне.

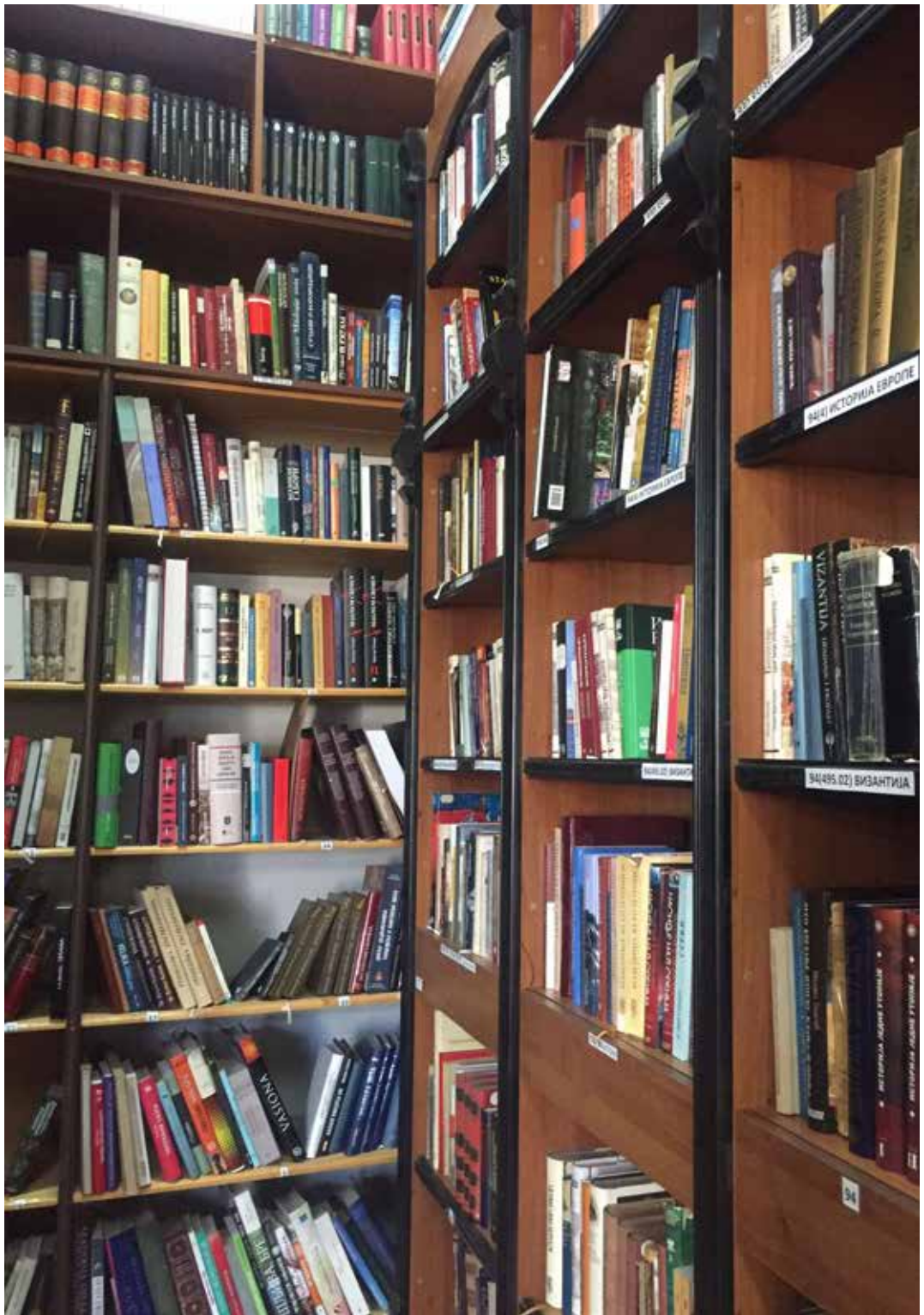
Деца не плачу,
али више нису ни срећна
јер неко нема времена за њих.
Одрасли као да никада нису били деца,
они децу више не виде.

Роботи могу да нас замене,
дали су им метална срца,
баш онаква каква су наша постала.
Одустали смо,
а можда се
никада нисмо ни борили.

Од штенади смо желели
да начинимо послушне псе,
док је неко други
лажно јачи од нас
држао ланац
око нашег врата.

Природа се
одавно разочарала у нас,
али није ни свесна колико грешни
заправо можемо постати.

**ГРАЂА
ПРИКАЗИ
ИЗВЕШТАЈИ**

Маја Цесарец, виши књижничар
Народна библиотека у Белој Цркви

БИБЛИОГРАФИЈА ИЗДАЊА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ У БЕЛОЈ ЦРКВИ 2004 - 2021.

Поред основне библиотечке делатности која подразумева набавку, обраду, чување и позајмицу књига, библиотека у Белој Цркви се од 2004. године активно бави и издавачком делатношћу. Од тада па до данас, библиотека је потписала 63 монографске публикације различитог садржаја (изложбени каталози, каталози збирки, историјска литература, књижевна остварења завичајних писаца), као и три електронска издања. Од 2008. године библиотека издаје годишњи билтен „Читаница“, са објављених дванаест бројева до 2021. године.

МОНОГРАФСKE ПУБЛИКАЦИЈЕ

1

СТОЈАНОВИЋ, Нада

Muzej u Beloj Crkvi :
[monografija] / Nada Stojanović
; [fotografije Milan Milinković].
- 1. izd. - Bela Crkva : Narodna
biblioteka, 2004 (Vršac : Triton-
public). - 303 str. : ilustr. ; 31
cm Tiraž 1.000. – str. 285-286:
Recenzija / Vera Ristić. – Napomene
i bibliografske reference uz teks.
ISBN 86-905143-0-9
069(497.113)930.85(497.113 Бела
Црква)
821.163.41-94
COBISS.SR-ID 112523532

2

ИШТВАНИЋ, Живан

Prva železnička pruga u
Vojvodini / Živan Ištvanić. - 1. izd.
- Bela Crkva : Narodna biblioteka,
2006 (Bela Crkva : Birokup). - 82
str. : ilustr. ; 21 cm Tiraž 200. –

Napomene i bibliografske reference
uz tekst. – Bibliografija: str. 79-81.
(broš.)

656.2(497.113)“1846/2005“

625.1(497.113)(091)

COBISS.SR-ID 217134343

3

ИШТВАНИЋ, Живан

Crni baron : roman / Živan
Ištvanić. - 1. izd. - Bela Crkva :
Narodna biblioteka, 2008 (Kovin :
Kobdom). - 175 str. ; 21 cm. – Tiraž
150. – Beleška o autoru: str. 175.
(broš.)

821.163.41-31

COBISS.SR – ID 155326988

4

D. R. Phantom

Text Book I [Elektronski izvor]
: object oriented english language
approach / designed by D. R.
Phantom & his students during
1998-2008. - Digital Ed. - Bela
Crkva : Narodna biblioteka, 2009
(Vršac : Milenium). - 1 elektronski

optički disk (CD-ROM) : tekst
; 12 cm. – Nasl. Sa naslovnog
ekrana. – Pravo ime autora: Dragan
Radulović. – Tiraž 200
ISBN 978-86-905143-1-1
811.111(075.4)(0.034.4)
COBISS.SR-ID 157453836

5

ВАСИЋ, Живица

Bela Crkva : putovanje kroz
raskošnu varoš / Živica Vasić.
- 1. izd. - Bela Crkva : Narodna
biblioteka, 2010 (Bela Crkva :
Birokup). - 168 str. : ilustr. ; 24
cm. Autorova slika. – Tiraž 700.
– Biografija autora : str. 161. –
Bibliografija : str. 165.
ISBN 978-86-905143-3-5
930.85(497.113 Бела Црква)
COBISS.SR-ID 175990796

6

ВОКОУН, Игор

Dekoracija crkve Svete Ane
u Beloj Crkvi / Igor Vokoun ;
[fotografije Zlatko Probojčević]. -
Bela Crkva : Narodna biblioteka,
2011 (Bela Crkva : Birokup). - 72
str. : fotogr. ; 24 cm. – „Tekst koji
se nalazi pred čitaocem predstavlja
dopunjen tekst diplomskog rada,
odbranjenog na Filozofskom
fakultetu u Beogradu, odeljenju za
istoriju umetnosti, katedri za Srpsku
umetnost novog veka, kod prof. dr
Miroslava Timotijevića, dana 14. 10.
2010.” ; Predgovor. – Tiraž 200. –
Napomene i bibliografske reference
uz tekst. – Bibliografija : str. 53-56.
– Summary
ISBN 978-86-905143-4-2
272-523.4(497.113)

102

726.591(497.113)
COBISS.SR-ID 184879116

7

ВОКОУН, Игор

Музеј у Белој Цркви : музејски
водич / [текст припремио Игор
Вокоун]. - 1. изд. - Бела Црква
: Народна библиотека и музеј,
2012 (Бела Црква : Бирокуп). - 1
пресав. лист ([6] стр.) : илустр. ;
21 cm. – Тираж 1000.
069(497.113 Бела Црква)
930.85(497.113 Бела Црква)
COBISS.SR-ID 283375367

8

ГИНДА, Живко Љ.

Географски приказ
Калуђерова / Живко Љ. Гинда ;
[фотографија Живко Љ. Гинда
и Ружица Гинда]. - Бела Црква :
Народна библиотека, 2012 (Бела
Црква : Бирокуп). - 66 стр. :
фотогр. ; 24 cm. - Тираж 300. –
Биографија [аутора]: стр. 62-66.
– Библиографија : стр. 46.
ISBN 978-86-905143-5-9
911.375(497.113) Калуђерово
COBISS.SR-ID 191493132

9

ИШТВАНИЋ, Живан

Uvod u istoriju knjige, biblioteka
i čitaonica u Beloj Crkvi / Živan
Ištvančić. - 1. izd. - Bela Crkva :
Narodna biblioteka, 2012 (Vršac
: Tuli). - 96 str. : fotogr., faks. ; 24
cm. – Tiraž 300. – str. 94 : Beleška
o autoru / Edit Fišer. – Bibliografija
: str. 54-66. – Str. 91-93: Registar
/ (izradila je Edit Fišer). – Str. 93
: Zusammenfassung : Einleitung

in die Geschichte der Bücher,
bibliothek und Leseverein in
Weißkirchen (übersetzt von Renata
Stojanov).

ISBN 978-86-905143-6-6
027.022(497.113 Бела Црква)(091)
0279(497.113 Бела Црква)(091)
COBISS.SR-ID 275139591

10

БРАНКОВ, Владимир

U vrtlogu života : autobiografija
/ Vladimir Brankov. - Bela Crkva :
Narodna biblioteka, 2013 (Beograd
: Dijamant print). - 150 str. : ilustr. ;
21 cm. - Tiraž 250. - Na koricama
beleška o autoru sa njegovom slikom.
ISBN 978-86-905143-9-7
821.163.41-94
COBISS.SR-ID 279840775

11

БРАЧИЋ, Ненад

Даска за сецкање : објекти
Ненад Брачић : илустрације
Јован Маричић / [текст Игор
Вокоун ; фотографије Ненад
Брачић, Јован Маричић]. - Бела
Црква : Народна библиотека,
2013 (Бела Црква : Бирокуп). -
[12] стр. : илустр. у бојама ; 20 x
21 cm. Тираж 500. - Биографски
подаци о уметницима.
ISBN 978-86-905143-8-0
7.038.53:929 Bračić N.(083.824)
7.038.53:929 Maričić J.(083.824)
929
COBISS.SR-ID 278586887

12

ВОКОУН, Игор

Сима Мичин : сликарство
Симеона Симе Мичина из

збирке Музеја у Белој Цркви
/ Игор Вокоун. - Бела Црква
: Народна библиотека, 2013
(Бела Црква : Бирокуп). - 68
стр. : илустр. ; 20 cm. - (Музејске
збирке ; 1). - Тираж 300. -
Summary.

ISBN 978-86-905143-7-3
75.071.1:929 Mičin S.
COBISS.SR-ID 278317063

13

ГОДОМИРОВ, Мирко

Испод лука дуге / Мирко
Годомиров. - Бела Црква :
Народна библиотека, 2013 (Бела
Црква : Бирокуп). - 126 стр. ; 20
cm. Тираж 200.
ISBN 978-86-916659-1-3
821.163.41-14
COBISS.SR-ID 280350215

14

IŠTVANIĆ, Živan

William A. Wieland i počeci
košarke u Kraljevini SHS : (1923-
1924) / Živan Ištvanic ; [prevodilac
s engleskog jezika Jovan Jevtić].
- 1. izd. - Bela Crkva : Narodna
biblioteka, 2013 (Vršac : Tuli). - 61
str. : ilustr. ; 24 cm. - Autorova
slika. - Tiraž 300. - Beleška o
autoru: str. [63]. - Napomene i
bibliografske refernce uz tekst. -
Bibliografija: str. 60-61. - Str. [62]:
Summary: William A. Wieland
and the beginnings of basketball
on Kraljevina SHS (Jugoslavia)
1923-1924 / by Vilma Ištvanic
ISBN 978-86-916659-3-7
796.323.2.071.4:929 Wieland A. W.
796.323.2(497.1)"1923/1924"
COBISS.SR-ID 281672455

15

ШИНЖАР, Зоран

„Језеро“ : Бела Црква : 1953-2013. (Део 1) / Зоран Шинжар. - Бела Црква : Народна библиотека, 2013 (Бела Црква : Бирокуп). - 246 стр. : фотогр. (делимично у бојама) ; 24 см. - Кор. насл. - Ауторова слика. - Тираж 300. - Стр. 5-8: Предговор / Миодраг Вуковојац, Михајло Николић. - О аутору: стр. 213-218. - Библиографија: стр. 243. ISBN 978-86-916659-0-6 797.253:061(497.113 Bela Crkva)“1953/2013” 797.2(497.113 Bela Crkva)(091) COBISS.SR-ID 280325383

16

БЦ Флеш - деценију са Вама : насловне странице БЦ флеша од броја 1 до 77 / [приредио Игор Вокоун ; уводни текст Милица Витомиров]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2014 (Бела Црква : Бирокуп). - [84] стр. : фотогр. ; 30 см. - Кор. насл. - „Поводом Ноћи музеја у Народној библиотеци...“ --> корице. - Тираж 300. - Оно што није било у новинама - као да се није ни десило: стр. [1]. - Сарадници листа од оснивања до данас: стр. [2]. ISBN 978-86-916659-4-4 050(497.113 Bela Crkva)“2005/2014”(083.824) COBISS.SR-ID 285412103

17

МАДАС, Димитрије

Крстови Закарашја : поводом обележавања 1700 година хришћанства / [аутор текста Димитрије Мадас ; фотографије Милан Белобабић]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2014 (Бела Црква : Бирокуп). - [1] пресавијени лист : илустр. ; 16 см. - Тираж 150. 726.95(497.113 Zakarašje)(083.824) 271.222(497.113 Zakarašje) COBISS.SR-ID 284738823

18

НАРОДНА библиотека (Бела Црква)

Дарови и даривање : поклони Музеју у Белој Цркви : 2004-2014 / [аутор текста Игор Вокоун ; фотографије Милан Белобабић]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2014 (Бела Црква : Бирокуп). - 36 стр. : илустр. ; 20 x 21 см. - Податак о аутору преузет из колофона. - Тираж 300. - Стр. 3: Реч дародавцима / Радован Марковић. ISBN 978-86-916659-5-1 069.41(497.113 Bela Crkva)“2004/2014”(083.824) COBISS.SR-ID 285239559

19

РАДОСАВЉЕВИЋ, Озрен М.

Бела Црква у Великом рату 1914-1918 : са посебним освртом на страдање тамошњих Срба / Озрен М. Радосављевић. - Бела Црква : Народна библиотека, 2014 (Бела Црква : Бирограф). - 54 стр. : илустр. ; 21 см. -

(Библиотека „Белоцркванске свеске“ ; св. 8) . - Тираж 300. - Библиографија: стр. 30-33. ISBN 978-86-916659-6-8 94(497.113 Bela Crkva)”1914/1918” COBISS.SR-ID 290530311

20

RADULOVIĆ, Dragan

Green Book [Elektronski izvor] : object oriented English language approach / Dragan Radulovic. - Bela Crkva : Narodna biblioteka, 2014. - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : tekst, slika ; 12 cm. - Nasl. sa naslovnog ekrana “The curriculum is made of four colorfull books: Red book, Green book, Blue book, White book” --> kontejner. Na kontejneru numeracija: 1. - Tiraž 100. ISBN 978-86-916659-8-2 811.111(035)(0.034.2) COBISS.SR-ID 292658439

21

RADULOVIĆ, Dragan

Red Book [Elektronski izvor] : object oriented English language approach / Dragan Radulovic. - Bela Crkva : Narodna biblioteka, 2014. - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : tekst, slika ; 12 cm. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - “The curriculum is made of four colorfull books: Red book, Green book, Blue book, White book” --> kontejner. - Na kontejneru numeracija: 1. - Tiraž 100. ISBN 978-86-916659-7-5 811.111(035) COBISS.SR-ID 292659975

22

СТАМЕНКОВИЋ, Тереза

Тереза / [текст каталога Игор Вокоун ; фотографије Милан Белобабић]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2014 (Бела Црква : Бирокуп). - [12] стр. : илустр. ; 20 x 21 cm. - Кор. насл. - Тираж 300. - Биографски подаци о уметници. ISBN 978-86-916659-2-0 75.071.1:929 Stamenković T.(083.824) COBISS.SR-ID 283372807

23

ВАЈАРСКА колонија „Јасеново“ (10 ; 2015 ; Јасеново)

[Пет од десет] 5 од X : избор радова са Вајарске колоније Јасеново / [аутор текста Игор Вокоун ; фотографије Јована Петковић]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2015 (Бела Црква : Бирокуп). - 1 пресавијен лист ([6] стр.) : илустр. у бојама ; 16 cm . Тираж 100. 73:061.237(497.11 Jasenovo)”2015”(083.824) COBISS.SR-ID 300579079

24

ВУКЕЉИЋ, Ранко

Ранко Вукелјић : унутрашњи предели : Музеј у Белој Цркви / [фотографије Ранко Вукелјић]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2015 (Бела Црква : Бирокуп). - 1 пресавијен лист ([6] стр.) : илустр. у бојама ; 15 x 16 cm. - Биографски подаци о уметнику. - Тираж 100. 75.071.1:929 Vukeljić R.(083.824) COBISS.SR-ID 300578823

25

ГАВА, Рада

Записи / Рада Гава ;
[илустрације Слободан
Чолић]. - Бела Црква : Народна
библиотека, 2015 (Бела Црква :
Бирокуп). - 73 стр. : илустр. ; 21
см. - Тираж 200.

ISBN 978-86-918885-3-4

821.163.41-14

COBISS.SR-ID 301102599

26

ГОДОМИРОВ, Мирко

Тад ми јесен у госте дође /
Мирко Годомиров ; [илустрације
Драгољуба Замуровића]. - Бела
Црква : Народна библиотека,
2015 (Бела Црква : Бирокуп). -
122 стр. : илустр. ; 21 см. - Тираж
200. - Стр. 7-13: Меланхолија
песника Годомирова / Ратомир
Дамјановић. - Стр. 15-18: У
чаробном песничком четвороуглу
/ Ново Томић.

ISBN 978-86-918885-1-0

821.163.41-14

821.163.41.09 Godomirov M.

COBISS.SR-ID 299379975

27

ИШТВАНИЋ, Живан

140 godina Dobrovoljnog
vatrogasnog društva u Beloj Crkvi.
Knj. 1, (1875-1945) / Živan Ištvanić.
- 1. izd. - Bela Crkva : Narodna
biblioteka, 2015 (Bela Crkva :
Birokup). - 48 str. : ilustr. ; 21 cm. -
Tiraž 300

Zusammenfassung: Jubiläum
140-jährigen Bestandes (1875-
2015): str. 44. - Bibliografija: str. 45-
46. Geografski registar: str. 46-48.

106

ISBN 978-86-916659-9-9

614.84(497.113 Bela

Crkva)"1875/1945"

COBISS.SR-ID 297147399

28

ЈОВАНОВИЋ, Сашко

Поклонили смо времену /
Сашко Јовановић. - Бела Црква :
Народна библиотека, 2015 (Бела
Црква : Бирограф). - 115 стр. ; 21
см. - Тираж 200. - О аутору: стр.
107-108.

ISBN 978-86-918885-0-3

821.163.41-14

COBISS.SR-ID 297785351

29

ВОКОУН, Игор

Збирка позоришног материјала
Живана Иштванића, Споменке
и Светлане Рашајски / [аутор
каталога Игор Вокоун]. - Бела
Црква : Народна библиотека,
2016 (Бела Црква : Бирокуп). - 47
стр. : илустр. ; 20 см. - Податак
о аутору преузет из колофона.
- Тираж 300. - Стр. 5-6: Збирка
позоришног материјала од
1945. до 2015. године / Живан
Иштванић.

ISBN 978-86-918885-5-8

069.41:792(497.113 Bela

Crkva)"1945/2015"(083.824)

COBISS.SR-ID 305305351

30

МАДАС, Димитрије

Грбови са Ђурице : један
гроб укопаног и један спаљеног
покојника / Димитрије Мадас. -
Бела Црква : Народна библиотека,
2016 (Бела Црква : Бирокуп). - 24

стр. : илустр. ; 21 cm. - Некрополе
– Банатска Паланка (општина
Бела Црква) – Позно бронзано -
старије гвоздено доба. - Ђурица
(локалитет) – Гробови – Србија –
13-10 в. П. Н. Е.
ISBN 978-86-918885-4-1
903”637/638”(497.11)
COBISS.SR-ID 304488455

31

ПЕТКОВИЋ, Јована

Јована Петковић : скулптуре
и цртежи : допунити празнину /
[текст каталога Игор Вокоун]. -
Бела Црква : Народна библиотека
у Белој Цркви, 2016 (Бела Црква :
Бирокуп). - 1 пресавијен лист ([6]
стр.) : илустр. у бојама ; 16 cm.
Тираж 100.
730.071.1:929 Petković J.(083.824)
COBISS.SR-ID 311714567

32

СТОШИЋ, Елена

Рођена тамо неке / Елена
Стошић. - Бела Црква : Народна
библиотека, 2016 (Бела Црква :
Бирокуп). - 158 стр. : илустр. ; 21
cm. - Ауторкине слике. - Тираж
200. - Стр. 3-4: Жена која само
љубав подржава и песме које
само љубав подржавају / Данијела
Јовановић.
ISBN 978-86-918885-6-5
821.163.41-1
COBISS.SR-ID 310561799

33

ЧОЛИЋ, Слободан

Графички листови Слободана
Чолића ; равница = равница /
[текст Игор Вокоун]. - Бела Црква

: Народна библиотека, 2016 (Бела
Црква : Бирокуп). - 1 пресавијен
лист ([6]) стр. : илустр. у боји ;
16 cm. - Кор. насл. - Тираж 100. -
Биографски подаци о уметнику.
76.071.1:929 Čolić S.(083.824)
COBISS.SR-ID 309646855

34

ЈОВАНОВИЋ, Сашко

Zaviri u srce / Saško Jovanović ;
[crteži Dušica Jovanović ; fotografije
Aksinja Jovanović]. - Bela Crkva
: Narodna biblioteka, 2017 (Bela
Crkva : Birograf). - 104 str. : ilustr. ;
20 cm. - Autorova slika. - Tiraž 250.
- О књизи: стр. 4.
ISBN 978-86-918885-9-6
821.163.41-14
COBISS.SR-ID 315116807

35

РАШАЈСКИ, Јавор

Јавор Рашајски : птице / [текст
каталога Игор Вокоун]. - Бела
Црква : Народна библиотека,
2017 (Бела Црква : Бирокуп).
- 1 пресавијен лист ([6] стр.) :
илустр. у боји ; 16 cm. - Кор.
насл. - Тираж 100. - Биографски
подаци о уметнику.
75.071.1:929 Rašajski J.(083.824)
COBISS.SR-ID 516151720

36

РАШКОВИЋ, Зоран

Pristigla pisma / Zoran Rašković.
- Bela Crkva : Narodna Biblioteka,
2017 (Bela Crkva : Birokup). - 62
str., str. 689-708 ; 21 cm. – Stihovi. -
Tiraž 150. - Bibliografija: str. 689 [i.
e. 709].
ISBN 978-86-918885-7-2

821.163.41-14

COBISS.SR-ID 312313607

37

СЛИКЕ вароши : прикази Беле Цркве у сликарству поводом 300 година од оснивања града / [приредио] Игор Вокоун. - Бела Црква : Народна библиотека, 2017 (Бела Црква : Бирокуп). - 67 стр. : илустр. ; 21 cm. - Тираж 500. - Биографије аутора: стр. 61-63. - Библиографија: стр. 67. ISBN 978-86-918885-8-9 930.85(497.113 Bela Crkva)(084.1) COBISS.SR-ID 313883399

38

**ТОДОРОВИЋ-Јовановић,
Мелита**

Лето у граду : акварели Мелите Тодоровић-Јовановић / [текст каталога Игор Вокоун]. - Бела Црква : Народна библиотека у Белој Цркви, 2017 (Бела Црква : Бирокуп). - 1 пресавијен лист ([6] стр.) : илустр. у боји ; 16 cm. - Тираж 100. 75.071.1:929 Todorović-Jovanović M.(083.824) COBISS.SR-ID 314133511

39

БЕЛА Црква и Банат : зборник текстова поводом обележавања 300 година од основања Беле Цркве као савременог града / уредник Игор Вокоун. - Бела Црква : Народна библиотека, 2018 (Бела Црква : Бирограф). - 152 стр. : илустр. ; 24 cm. - Тираж 500. - Стр. 5-9: Увод / Игор Вокоун

108

Напомене и библиографске

референце уз текст. -

Библиографија уз поједине радове. - Zusammenfassungen.

ISBN 978-86-80930-00-8

930.85(497.113)”1718/2018”(082)

COBISS.SR-ID 321823239

40

ГОДОМИРОВ, Мирко

Родослов фамилије Годомиров / Мирко Годомиров. - Бела Црква : Народна библиотека, 2018 (Бела Црква : Steam). - 107 стр. : илустр. ; 21 cm. - Тираж 100.

ISBN 978-86-80930-06-0

929.52

COBISS.SR-ID 326698247

41

ЖИВАНОВ, Божидар

Белоцрквански карневали [Elektronski izvor] : 1911-2017 : 300 година / Божидар Живанов Жика ; [сарадници Сања Живанов Бранков, Тијана Врачар, Зоран Живанов]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2018 ([s. l. : s. n.]). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : fotogr. ; 12 cm. - Насл. с насловног екрана. - На контејнеру нумерација: 6. - Ауторова слика. - Тираж 200. - Аутор: стр. 2942

Библиографија: стр. 2940.

ISBN 978-86-80930-02-2

394.25(497.113 Bela

Crkva)”1911/2017”(084.1)(0.034.4)

COBISS.SR-ID 323908615

42

ШТА ће потоку ноге / Гава, Рада, 1949-; Блеха, Јармила;

Георгиев, Елизабета, 1975-;
Радомировић, Миодраг, 1956-;
Ристовић, Милинко, 1953. - Бела
Црква : Народна библиотека,
2018 (Бела Црква : Бирокуп). -
158 стр. : илустр. ; 14 см. - Сlike
аутора. - Тираж 200.
ISBN 978-86-80930-01-5
821.163.41-32
COBISS.SR-ID 322444295

43

ЦРНОГЛАВАЦ, Снежана

Хоризонти Снежане
Црноглавац : [Музеј у Белој
Цркви, март 2018] / [текст Игор
Вокоун]. - Бела Црква : Народна
библиотека, 2018 (Бела Црква
: Бирокуп). - 1 пресавијен лист
[6] стр. : илустр. у боји ; 16 см. -
Тираж 100. - Биографски подаци
о уметници.
75.071.1:929 Crnoglavac S.(083.824)
COBISS.SR-ID 323914759

44

СТОШИЋ, Елена

Рођена тамо негде = Nascuta
acolo undeva / Елена Стошић ;
[илустрације Елена Стошић ;
превод на румунски Аурелиа
Исак]. - Бела Црква : Народна
библиотека, 2018 (Бела Црква
: Бирокуп). - 92 стр. : илустр. ;
21 см. - Упоредо срп. текст
и рум. Превод. - Тираж 200. - Стр.
4: Prefat / Aurelia Isac
Стр. 72-75: „Нисам заборавила
да сам као дете из села отишла“
/ Данијела Јовановић. - На
корицама белешка о ауторки с
њеном сликом.
ISBN 978-86-80930-03-9

821.163.41-1

COBISS.SR-ID 324196359
45

ДОЛОВАЧКИ, Васа

Васа Доловачки : сага из
равнице : изложба слика и
цртежа : [Музеј у Белој Цркви,
мај 2018]. - Бела Црква : Народна
библиотека, 2018 (Бела Црква
: Бирокуп). - 1 пресавијен лист
[6] стр. : илустр. у боји ; 16 см. -
Тираж 100.

75.071.1:929 Dolovački V.(083.824)

74.071.1:929 Dolovački V.(083.824)

COBISS.SR-ID 324412167

46

СТАНОЈЕВИЋ, Ратомир

Путовања вечитог путника
/ Ратомир Станојевић. - Бела
Црква : Народна библиотека,
2018 (Бела Црква : Бирокуп). -
131 стр. : илустр. ; 21 см. -
Ауторова слика. - Тираж 200. -
Белешка о аутору: стр. 3-4.

ISBN 978-86-80930-04-6

821.163.41-14

COBISS.SR-ID 325696263

47

МАРКОВИЋ, Драган Р.

Вранац и млада ждребица /
Драган Р. Марковић. - Бела Црква
: Народна библиотека, 2018 (Бела
Црква : Бирокуп). - 75 стр. :
илустр. ; 21 см. - Ауторове слике.
- Тираж 200. - Стр. 3-4: Увек је
право време за љубавне теме /
Рада Гава. - О аутору: стр. 63.

ISBN 978-86-80930-05-3

821.163.41-14

COBISS.SR-ID 325696775

48

СУХЕЦКИ, Томислав

Томислав Сухецки : [Музеј у Белој Цркви, септембар 2018] / [текст каталога Дејан Ђорић]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2018 (Бела Црква : Бирокуп). - 1 пресавијен лист [6] стр. : илустр. у боји ; 16 см. - Тираж 100. - Биографски подаци о уметнику.
75.071.1:929 Suhecki T.(083.824)
COBISS.SR-ID 326076679

49

ВИТОМИРОВ, Зорица

Naviru mi sećanja : zbirka pesama : izabrane zavičajne, rodoljubive, ljubavne, dečje, socijalne i šaljive pesme / Zorica Zorka Vitomirov. - Bela Crkva : Narodna biblioteka, 2019 (Bela Crkva : Birokup). - 139 str. : autorkine slike ; 21 cm. - Tiraž 300. - „Sazidaću most od najlepših reči ---”: str. 6-7. - Str. 137-139: Biografija / Velibor Antanasijević.
ISBN 978-86-80930-11-4
821.163.41-14
COBISS.SR-ID 330603015

50

ВОКОУН, Игор

140 година Музеја у Белој Цркви : прилози и грађа за историју музеја : (1877-2017) / Игор Вокоун, Живан Иштванић ; [превод резимеа на енглески Далиборка Лаудановић Ивашковић ; превод резимеа на немачки Тамаш Фодор]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2019 (Бела Црква : Бирокуп). - 158 стр. : илустр. ; 24 см. - Тираж

500. - Библиографија: стр. 145-149. - Summary: стр. 153-154 ; Zusammenfassung: стр. 155-156.
ISBN 978-86-80930-07-7
069.013(497.113 Bela Crkva)“1877/2017”
COBISS.SR-ID 328781831

51

МИЛОВАНОВИЋ, Ненад

Ненад Миловановић : fight or flight : скулптуре и цртежи / [текст Игор Вокоун]. - Бела Црква : Народна библиотека, 2019 (Бела Црква : Бирокуп). - 1 пресавијен лист ([6] стр.) : илустр. у боји ; 16 см. - Биографски подаци о уметнику. - Тираж 100.
730.071.1:929 Milovanović N.(083.824)
74.071.1:929 Milovanović N.(083.824)
COBISS.SR-ID 330476551

52

РАДОСАВЉЕВИЋ, Озрен М.

Стручне школе у Белој Цркви : (1944-1999) / Озрен М. Радосављевић. - Бела Црква : Народна библиотека, 2019 (Бела Црква : Бирокуп). - 150 стр. : табеле ; 25 см. - (Библиотека Духовно наслеђе ; књ. 9). - Тираж 300. - На корицама белешка о аутору с његовом сликом. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 145-148.
ISBN 978-86-80930-08-4
94(497.113 Bela Crkva)“1944/1999”
377.36(497.113 Bela Crkva)“1944/1999”
COBISS.SR-ID 329287431

53

РИСТОВИЋ, Милинко,

1953- Тиховања / Милинко

Ристовић, Рада Гава ;

[илустрације Милинко Ристовић

; предговор Тодор Живаљевић

Велички]. - Бела Црква :

Народна библиотека, 2019

(Бела Црква : Бирокуп). - 94

стр. : илустр. ; 21 см. - Тираж

200. - У сусрет „Тиховању“:

стр. 5-6. - Биобиблиографија

[Милинка Ристовића]: стр. 61. -

Биобиблиографија [Раде Гава]:

стр. 93-94.

ISBN 978-86-80930-09-1

821.163.41-14

821.163.41-36

COBISS.SR-ID 329237255

54

СТОШИЋ, Елена

Рођена да срце затрепери :

збирка песама / Елена Стошић. -

Бела Црква : Народна библиотека,

2019 (Бела Црква : Бирокуп). - 174

стр. : илустр. ; 21 см. - Тираж 200.

- Str. 170-174: Жена која о болу

пише са поштовањем / Данијела

Јовановић.

ISBN 978-86-80930-10-7

821.163.41-14

COBISS.SR-ID 330342663

55

УШЋЕБРКА, Урош

Урош Ушћебрка : лични

облуци. - Бела Црква : Народна

библиотека, 2019 (Бела Црква :

Бирокуп). - 1 пресавијен лист ([6]

стр.) : илустр. у боји ; 15 x 16 см.

- Биографски подаци о уметнику.

- Тираж 100.

730.071.1:929 Ušćebrka U.(083.824)

COBISS.SR-ID 330475783

56

ВУЧЕТИЋ, Аница

Аница Вучетић : на осами :

[Музеј у Белој Цркви, август

2020] / [текст Аница Вучетић ;

фотографија Срђан Вељковић

[тј. Вељовић]]. - Бела Црква :

Народна библиотека у Белој

Цркви, 2020 (Бела Црква :

Бирокуп). - 1 пресавијен лист

([6] стр.) : илустр. у боји ; 15 см.

- Податак о ауторима преузет из

колофона. - Тираж 200.

75.071.1:929 Vučetić A.(083.824)

COBISS.SR-ID 24461065

57

ИШТВАНИЋ, Живан

Banatska Subotica - naselje

i stanovništvo : (1554-2020) :

(građa i prilozii) / Živan Ištvanić.

- 1. izd. - Bela Crkva : Narodna

biblioteka, 2020 (Bela Crkva :

Birokup). - 159 str. : ilustr. ; 25

cm. - Tiraž 150. - Bibliografija:

str. 149-154. - Zusammenfassung:

Banatska Subotica - Siedlung

und Bevölkerung ; Összefoglaló:

Banatska Subotica - Település és

Lakosság. - Registrar.

ISBN 978-86-80930-12-1

314.1(497.113 Banatska

Subotica)“1554/2020”

94(497.113 Banatska

Subotica)“1554/2020”

COBISS.SR-ID 22144521

58

ЈОВАНОВИЋ, Сашко

Gospodar vreme / Saško
Jovanović. - Bela Crkva : Narodna
biblioteka, 2020 (Bela Crkva : [s.
n.]). - 127 str. ; 21 cm. - Autorova
slika. - Tiraž 300. - Str. 3-4: O knjizi
/ Rada Gava.
ISBN 978-86-80930-13-8
821.163.41-14
COBISS.SR-ID 24781833

59

ВАСИЉЕВИЋ, Андрија

Андрија Васиљевић : линије
сећања : [изложба је реализована
у читаоници Народне библиотеке
у Белој Цркви, јун 2021] / [текст
Игор Вокоун]. - Бела Црква :
Народна библиотека, 2021 (Бела
Црква : Бирокуп). - 1 пресавијен
лист ([6] стр.) : илустр. ; 15 x 16
cm. - Тираж 100. - Биографски
подаци о уметнику.
74.071.1:929 Vasiljević A.(083.824)
COBISS.SR-ID 43233289

60

ВОКОУН, Игор

Бела мати : предмети везани
за руску емиграцију у збиркама
музеја у Белој Цркви / Игор
Вокоун. - Бела Црква : Народна
библиотека, 2021 (Бела Црква
: Бирокуп). - 78 стр. : илустр. ;
24 cm. - „Поводом 100 година
од доласка руске емиграције
у Белу Цркву“ --> насл. стр.
- Тираж 500. Стр. 7-10: Белая
Церковь - кадетская столица
Србији / Ольга Барковец = Бела
Црква - кадетска престоница
Србије / Олга Барковец.

112

Каталог: стр. 66-76. Напомене
и библиографске референце уз
текст. - Библиографија: стр. 77-78.
- Резюме ; Summary.
ISBN 978-86-80930-14-5
069.013(497.113 Bela
Crkva):314.743(=161.1)(085)
COBISS.SR-ID 32765193

61

ИШТВАНИЋ, Живан

Vladimir Brunetti : (1881-1980) :
(građa i prilozi za biografiju) / Živan
Ištvanic ; [prevodilac na nemački
jezik Renata Stojanov]. - Bela Crkva
: Narodna biblioteka, 2021 (Bela
Crkva : Birokup). - 78 str. : ilustr. ;
24 cm. - Slike V. Brunetija. - Str. 17-
18: Pogovor ; Nachwort / Übersetzt
von Renata Stojanov. - Tiraž 100.
- Napomene: str. 12-16. - Građa i
prilozi: str. 20-78. - Bibliografija
Vladimira Brunettia: str. 11. -
Bibliografija: str. 19.
ISBN 978-86-80930-15-2
54:929 Brunetti V.
COBISS.SR-ID 33979657

62

ВОКОУН, Игор,

Слободан Чолић = Slobodan
Čolić / Игор Вокоун ; [превод
на дански језик Слободан
Чолић]. - Бела Црква : Народна
библиотека, 2021 (Бела Црква :
Бирокуп). - [142] стр. : илустр. ;
21 x 14 cm. - Упоредо срп. текст
и дан. Превод. - Тираж 200. -
Биографски подаци о уметнику.
ISBN 978-86-80930-17-6
766:929 Čolić S.(083.824)
COBISS.SR-ID 46796041

63

ВОКОУН, Игор,

Каталог ликовне збирке Музеја
у Белој Цркви / Игор Вокоун
; [превод резима на енглески
језик Далиборка Лаудановић
Ивашковић]. - Бела Црква :
Народна библиотека, 2021 (Бела
Црква : Бирокуп). - [163] стр. :
илустр. ; 30 см. - Тираж 500. -
Summary.
ISBN 978-86-80930-16-9
069.5(497.113 Bela Crkva)(085)
COBISS.SR-ID 46606857

ПЕРИОДИКА

ЧИТАНИЦА Народне

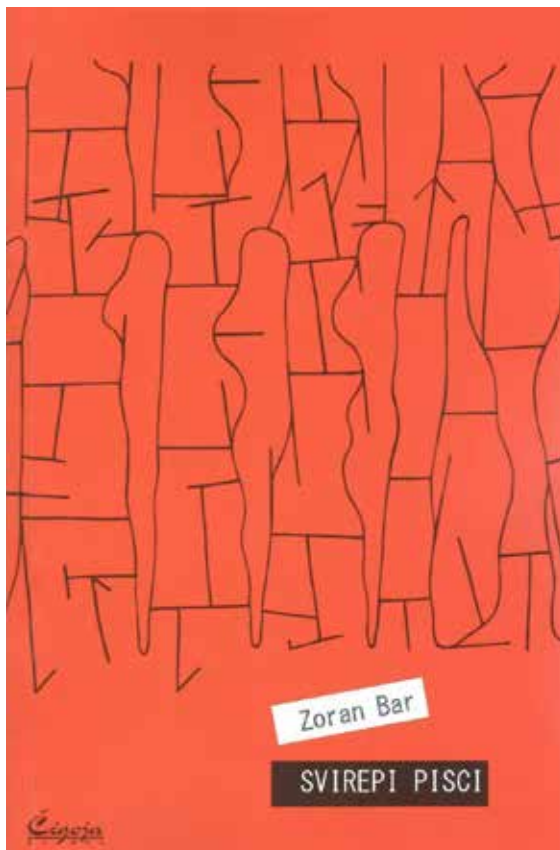
библиотеке и музеја : Народна
библиотека / уредник Драган
Танасковић. - 2008, бр. 1 - . Бела
Црква : Народна библиотека,
2008 - . - 30 см
Годишње . – Корични наслов од
бр. 1 (2008) Читаница Билтен
Народне библиотеке и музеја ; од
бр. 6 (2013) Читаница Народне
библиотеке и музеја ; од бр. 13/14
(2021) Читаница : Годишњак
Народне библиотеке и музеја. –
Главни стварни наслов Читаница
Народне библиотеке и музеја . -
Уредници : од бр. 1 (2008) Драган
Танасковић ; од бр. 6 (2013)
Радован Марковић ; од бр. 13/14
(2021) Игор Вокоун
ISSN 2787-1045 = Читаница
Народне библиотеке и музеја
02
COBISS.SR-ID 325224967

Јасмина Шефер

НА ВЕТРОМЕТНИ

Nova POETIKA

Zoran Bar

SVIREPI PISCI

Светлост

Тамара Ђурђевић Јосимов, књижничарка
Народна библиотека, Бела Црква

ПИСЦИ НА ВЕТРОМЕНИНИ

Промоције књига завичајних писаца у Народној библиотеци

Током протеклог лета у Народној библиотеци у Белој Цркви одржане су две промоције књига, ауторке Јасмине Шефер и Зорана Бара. Два потпуно различита писца промовисала су своја књижевна остварења у нашој библиотеци. Оно што спаја ова два аутора је Бела Црква, односно завичај. Зато ће се наћи на истој полици у завичајном одељењу, и зато ће се приче о њима наћи у овом тексту.

У несвакидашњем амбијенту читаонице, окружени скулптурама Андрије Васиљевића, посетиоци Народне библиотеке у Белој Цркви, шестог јула присуствовали су промоцији књиге На ветроменини ауторке Јасмине Шефер. Делове романа је читала и била медијатор вечери, Јелена Живковић Радовановић.

Јасмина Шефер рођена је у Београду 1952. године. Дипломирала је, магистрирала и докторирала на Одсеку за психологију Филозофског факултета у Београду. Радила је као научни сарадник Института за педагошка истраживања у Београду и као предавач и у нашој земљи, и у иностранству. Објављивала је више књига из области психологије и педагогије. Ово јој је први роман.

Као што нам и сам наслов књиге говори, јунаци Јасминог романа живе на ветроменини преломних догађаја у нашој историји. У првом делу књиге читаоци се сусрећу са банатском равницом, Белом Црквом и њеним становницима, пре свега блиским ликовима из породице Јасмине Шефер – оцем Петром Белоцркванином, мајком, њиховим родитељима, рођацима и пријатељима. Како ауторка каже, они су протагонисти времена, и посматрајући њихове животе ми успевамо да разумемо време у коме они живе. Ова књига, веома дирљива, у неким деловима чак и потресна, може се назвати „малом хроником две породице кроз историју“. Роман садржи и аутентичне документе и писма, који су књижевно уобличени.

...Седим на рубу језера окружена врбама и трском. Рано је преподне. У даљини нуца познати видик. Пожњевено жито. Дозрео кукуруз. Подрхтава на поветарцу. Банатска равница шири се унедоглед. Сунце већ пржи стварајући измаглицу над површином воде у чијим дубинама расту као рука, дебеле влати траве...

И ту почиње роман... Ауторка се присећа ликова из свог детињства и како сама каже: У позним годинама сећања замењују

планове и очекивања. Људима је потребно да повежу догађаје, поново доживе свој почетак и споје га с предстојећим крајем. Да затворе круг. Нижу се описи ратних година, заробљеничког логора, повратка, живота у ослобођеној земљи... Све до 1948. године. А онда, у другом делу романа, прича почиње да се одмотава, ретроспективно, а радња се догађа у Београду. Следе поглавља Просидба, Смрт фашизму, слобода народу, Благослов, Кофер, Пиштољ под јастуком, Колесников и клавир, Без дна, Метак за себе, Само још који дан, Разапни га, Даће бог, Црни Михаило, Хазјајка, Енглески летећи тепих, Бадње вече, Одлазак заувек... Један за другим нижу се прозраци...

„Ови прозраци сећања призивају једни друге, отимају се привлачној снази заборављања и, издвојени, чак хватају свој ред у хронологији догађаја што састављају један живот...“, пише у својим дневничким забелешкама Светлана Велмар Јанковић. Управо нам тако и Јасмина Шефер дарује своја сећања, а ми свако од њих примамо „као треперења једног прозрака што лебди над мноштвом незапамћених чињеница и несталних призора...“

* * *

Двадесет и шестог августа, одржана је промоција књиге Зорана Бара Свирепи писци. Поред аутора, о књизи је говорио и Стеван Станчевић, редитељ и сценариста.

Зоран Бар, писац је млађе генерације. Рођен је 1987. године и како у биографији на последњој страници његове књиге пише, „по формалном занимању је мастер психолог и психотерапијски саветник, а по неформалном (које се ваљда највише и рачуна), заљубљеник у књижевност и кинематографију. Детињство је провео у Белој Цркви. Тренутно живи и ствара у Београду. Многе његове приче су објављене и награђиване. За збирку „Валови узалудности“, добио је прво место на IX конкурс за књижевну награду Пегаз.

Збирка прича „Свирепи писци“ објављена је маја 2021. године у издању Чигоја штампе. Корице је дизајнирао академски сликар Ранко Травањ. Збирка се састоји од тридесет и две приче и једне песме која „отвара“ књигу. Подељена је на седам циклуса. Сваки од њих има заједнички мотив и тему.

По речима Драгане Ерјавшек, уреднице Стерео арт магазина, приче у овој збирци су мешавина псеудодокументарности, чисте психолошке анализе и наклоњености теорији апсурда која се огледа у значајном утицају Камија и Кафке. Помало хладан приступ приповедању је више у служби што већег степена аналитичности према темама којима се бави, него потребе да буде удаљени приповедач. Основна намера – критика савременог друштва – испливава као мотивација и као поента.

Ишчитавајући приче Зорана Бара, добијамо одговоре на питања: Какав је психолошки профил савременог човека? Које су његове снаге и слабости? Каквој будућности стремимо? И најважније – Како се вратити другима и самом себи? Овде се појављује још једно веома важно питање које изостаје како из друштвеног дијалога, тако и из унутрашњег монолога савременог појединца. Да ли заиста живимо у свету заштитнички настројене политичке коректности и аутентичних личних слобода или је суптилност ове епохе тек ствар научног маниризма испод чије се фасаде крије иста свирепост која је била заступљена још од човекових прапочетака и да ли је осим декорисане форме, истински промењена и његова суштина?

Тумачећи приче Зорана Бара, Александра Хорват, рецензенткиња, каже: „Није довољно знати да живимо, потребно је освестити то што живимо и како живимо... Оно што човека чини нису рађање и смрт, јер је то једино што припада њему самом, у чему је он једини актер и учесник. Људскост подразумева управо ону адаптацију на средину у којој се одвија његов живот, са свим својим специфичностима, а то увек укључује и друге људе. Једино у односу на другог ми јесмо – и отуда толико различитости, али и утицаја и сличности по којима се препознајемо.“

Још једна од важних порука ове књиге је, по Александри Хорват, да је уметник свако ко је способен да воли, ко стоји као антитеза злу, ко уме да пролази кроз своје лавиринте и поноре, али и да се вешто, попут заиграног детета, постави према свету, чиме лечи равнодушност свакодневице и заобилазећи уступке, указује на девијације, иступајући један корак унапред – према чину реанимације друштва.

А Зоран Бар нам на крају своје приче Паклени планови, поручује: „...Рекапитулирајући слике протеклог дана, схватио сам да нема разлога за препуштање горком таласу надлазеће сете и да нам нису потребни ни лето, ни бајковити одласци на прозачне плаже далеких земаља. Довољно је само да стрпљиво сачекамо на још један овакав дан – дан када ће бити топло у фебруару.“

МУЗЕЈ У БЕЛОЈ ЦРКВИ

ЛИНИЈЕ СЕЋАЊА

Андрија Васиљевић

Народна библиотека, Бела Црква, јун-јул 2021.

Игор Вокоун, виши кустос – историчар уметности
Музеј у Белој Цркви

ЛИНИЈЕ СЕЋАЊА АНДРИЈЕ ВАСИЉЕВИЋА

Приказ изложбе

Излагање радова савремених уметника је део устаљене праксе бројних музеја и галерија, а у циљу промовисања савременог стваралаштва и креирања културног амбијента града. У простору читаонице Народне библиотеке је током јуна месеца трајала изложба скулптура Андрије Васиљевића под називом Линије сећања. Изложено је дванаест скулптура изведених у кавала мермеру, истог формата, а од којих је већина груписана у диптих. Отварање изложбе је претворено у форму својеврсног откривања, када је сам аутор уз музичку пратњу Павла Михаиловића на труби подизао платна којима су скулптуре биле покривене.

Андрија Васиљевић је белоцркванској публици познат пре свега због свог вишегодишњег учешћа у раду Вајарске колоније Јасеново. Рођен је 1991. године у Београду. Дипломирао је 2010. године на Факултету примењених уметности у Београду, у класи проф. Драгана Димитријевића када стиче звање мастер примењени уметник. Живи и ствара у Београду. Учествовао је на више колонија и симпозијума скулптуре, а дугогодишњи је сарадник на реализацији Вајарске колоније Јасеново. Међу изложбама и оствареним радовима, издвајају се: Минијатура Мајдан Арт, Мајданпек: 2011, 2017, 2018; Београдски читач, Београд, 2015; Погледи, Галерија 73, Београд, 2016; Групна изложба дрвених скулптура, Павиљон Цвијета Зузорић, Београд, 2015; Самостална изложба Аманет, Етнографски музеј, Халапа, Мексико, 2019.

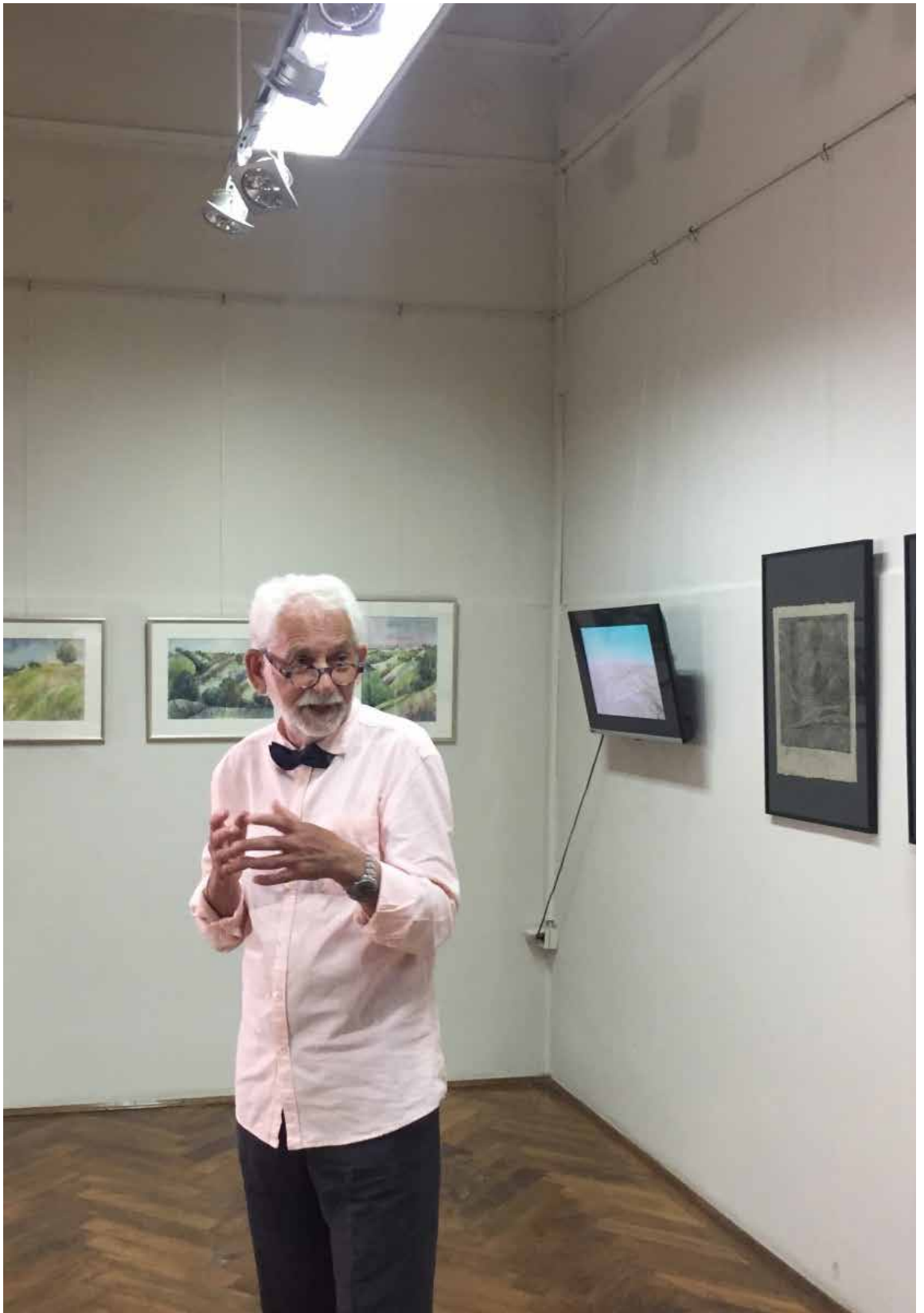
Цртеж је миленијумима присутан као основни елемент људске комуникације који се може пратити од пећинских пиктограма, преко хијероглифа и античке фигурације, средњовековног идеолошког, ренесансне трансформације фигуре, до самосталне ликовне форме 21. века. Цртеж је не само свеприсутан, већ је и сведок развоја људске мисли, а често покретач бројних идеја - скица од које настаје композиција.

Андрија Васиљевић у својим радовима повезује два миленијумска елемента - камен и цртеж. Стварајући везу цртежа и камена, која нам је позната од блискоисточних цивилизација, Васиљевић поново оживљава комуникацију трајног записа на вечном материјалу. Камен овде поприма улогу медија - плоче у функцији подлоге на којој се налазе уреси, а цртеж је тај који остварује комуникацију са посматрачем. Поетика цртежа је нежно и дубоко, емотивно сагледавање реалности, дефинисано кроз језик геометрије.

Ови истовремено нежни и истанчани, али узимајући у обзир чврстину материјала, енергични урези у камену, у посматрачу буде једну лирску ноту поетског надахнућа.

Незахвално је јасно дефинисати ове радове, као скулптуре или као цртеже. Комуникација коју радови остварују на релацији уметник - посматрач јесте вишеструка, те би их у некој форми могли назвати поетским записима у камену 21. века. Свакако, цртеж који вајар Васиљевић остварује у камену је јединствена Линија сећања, окарактерисана у његовој интимној цртачкој поетици. Линија која је настала у поетској равни уметникове имагинације, урезивањем у камен постаје трајно дефинисана Линија сећања, запис јединства цртежа као дефиниције изражавања и саме скулптуре, која јасно одређује границе цртачког простора.

Тамара Гојковић, главни и одговорни уредник
Bc Info, Бела Црква

ЗАГАЈИЧКА БРДА И ПЕШЧАРА КРОЗ ВИЗУРУ ПЕТОРО АУТОРА

Једне топле августовске вечери, читаоница Народне библиотеке у Белој Цркви била је место сусрета завичајних уметника, поклоника визуелног стваралаштва и пријатеља које повезује љубав према природи као неисцрпном извору инспирације и вечној теми истраживања и промишљања.

Општина Бела Црква позната је и препознатљива по специфичним и јединственим природним одликама. На ободу Делиблатске пешчаре, у близини села Гребенац, потпуно неочекивана и нестварна Загајичка брда била су инспирација за петоро уметника, који су место, време и простор овог предела приказали на различите начине.

Лавиринт лоптастих формација брежуљака, долине изнад којих се стрмо уздижу брегови, кривудасти као и саме удолине, брдашца прекривена шумом или степском вегетацијом - пешчане дине, јединствени реликт пра-пејзажа Панонске низије, чине овај амбијент јединственим и неочекиваним у банатској равници. Колорит Загајичких брда мења се током године, од зелених тонова у пролеће до жуто-смеђих у лето, током јесени у бојама руја, до беле боје када снег прекрије брежуљке и растиње. Уметници често осликавају природу како би приказали промене, пролазност сваке па и природне лепоте, притом уочавајући детаље који обично измичу нашем погледу. Изложба „Загајичка брда: место - простор - време” приказује исти предео кроз визуру петоро аутора, изведен различитим техничким приступима.

Како изгледају Загајичка брда у сумаглици, током раних зимских дана, приказао нам је фотографијом - Милан Цесарец. Заљубљеник у простор Беле Цркве и околине али и урбани градски простор, дигиталном фотографијом се бави од 2002. године. Излагао је више пута у свом родном граду, а главни мотив је увек Бела Црква са свим својим специфичностима - нашем оку познате, али нам његове фотографије откривају нови угао посматрања и нови доживљај познатих предела.

Академска сликарка Тереза Стаменковић ауторка је која се бави сликарством и уље на платну је техника којом она најбоља влада. Дути низ година посветила је педагошком раду, а многобројни малишани уз Терезу и њене ликовне радионице не само да су открили своје уметничке таленте, већ су и кроз уметност имали прилику да се упознају са богатим културно-историјским наслеђем наше вароши. И овога пута, Тереза је својом кичицом дочарала амбијент Загајичких брда посматрачу, али и оставила простор да ми сами у мислима досликамо шта би још на слици могло да се нађе... још понеки жбун, дрво, скривени брежуљак или нека птица на плавом хоризонту.

Слободан Чолић, пореклом Белоцрквинин, који живи и ствара у Данској, суштински је графичар који је кроз линорез и суву иглу приказао простор Загајичких брда. Идеја за ову изложбу потекла је управо од Слободана, који је пре три године открио овај специфичан предео. На његовим радовима Загајичка брда задржавају своје јединствене линије, али су оне оштрије у односу на приказ осталих аутора.

Мелита Тодоровић, рођена у Белој Цркви, која живи и ствара у Вајдену (Немачка) кроз аквареле пренела је лепоту Загајичких брда у зеленим тоновима - током пролећа када се природа буди и доноси нам радост новог живота и новог стварања. Акварел је техника која захтева и брзину и виспременост, прецизност у раду, да се на брз начин заустави амбијент који осликава и да нам пренесе уметников сензибилитет приликом настанка дела.

Тамара Драган видео-радом, насталим из серије фотографија постављених једна за другом, приказује амбијент пешчаре. Дипломирала је вајарство на Уметничкој академији у Новом Саду, у статусу је слободне уметнице, а у уметничком опусу најзаступљени су радови који се односе на дефинисање простора скулптуре као и односа скулпторских материјала. Тамарин видео-рад, као иступање од конвенционалних начина посматрања изложби у Белој Цркви и околини, донео је публици ретко виђену технику видео-рада, а самим тим изазвао и посебно интересовање. Светлост је доминатна на њеном раду, огледала као главни елемент уметничког израза, а стална померања облака и ветар посматрача одводе у пешчару, где он постаје статичан елемент око којег се мења и време и простор.

Изложба „Загајичка брда: место - простор - време“ се суштински може схватити као изложба пејзажа или излагање радова инспирисаних пешчаром, али и представљање групе завичајних професионалаца у области ликовног стваралаштва и језика ликовности. Све ово чини изложбу специфичном, а у исто време, кроз уметност је приказана и презентована још једна туристичка дестинација општине Бела Црква.

Загајичка брда нису још увек довољно истражена - сви чаробни и нестварни предели обично су сакривени у корицама романа, а овај предео осликан на истом месту у различито време отвара пут и другим ауторима за настанак неких нових уметничких дела.

БИБЛИОТЕКА

Гордана Божанић, књижничар
Народна библиотека у Белој Цркви

КУЛТУРНА ДЕШАВАЊА У БИБЛИОТЕЦИ И МУЗЕЈУ ЛЕТОПИС

Народна библиотека у Белој Цркви је савремена установа културе која представља локални стожер информација у свом граду. Библиотека континуирано ради на остваривању општих интереса грађана, на трајном задовољавању њихових културних и образовних потреба, као и очувању културне баштине. Библиотека чува идентитет локалне мултикултуралне средине, баштини локално наслеђе, истовремено пратећи потребе савременог корисника.

У оквиру своје редовне делатности Библиотека организује књижевне вечери, промоције књига, трибине, округле столове, предавања и друга културна дешавања. У складу са наставним програмом основних и средњих школа, планирају се и реализују посете ученика нашој установи, што говори о томе да је функција библиотеке од виталног значаја за духовни, интелектуални и образовни развој друштва.

Библиотека је носилац збивања из области културе, а истовремено и део шире мреже образовања на територији општине Бела Црква, као и ширења завичајности, између осталог и кроз издавачку делатност. Дешавања у библиотеци део су културног живота града и због тога је она од великог значаја за организовање културних, уметничких и образовних садржаја (Белоцркванског карневала, Ноћи музеја и слично). Због пандемије током 2020. и 2021. године, културна дешавања су реализована у мањем интензитету. У овом периоду већа пажња посвећена је пословима попут рада са корисницима, сређивања фондова и каталога, праћења годишње продукције домаћих издавача, вођења статистике и хемеротеке.

У току претходног периода, Музеј у Белој Цркви реновиран је и дешавања која се иначе одвијају у том простору, организовала су се у читаоници Народне библиотеке. Од 7. фебруара 2020. године до 1. септембра 2021. године у Народној библиотеци у Белој Цркви имали смо следећа културна дешавања:

30. децембар 2019.

У читаоници Народне библиотеке је у форми монодраме одржан *Новогодишњи шоу Миленка Павлова*, глумца *Народног позоришта у Београду*.

7. фебруар 2020.

Народна библиотека и УГ Српска полицијска унија организовали су песничко вече. Уводна реч: Радован Новковић; говорили су: Драгица Ужарева, књижевник и Верица Илић, историчар уметности. Рецитатори: Небојша Ђурђевић и Сојева Шпејтим.

28. фебруар 2020.

Народна библиотека и ученици Техничке школе „Сава Мунћан“ су поводом Националног дана књиге организовали књижевно вече „Усправна земља“ посвећено песнику Васку Попи.

3. јул 2020.

Гостујућа изложба Националног савета чешке националне мањине „Јосеф Лада – Езопове басне“. Изложба је постављена у читаоници Народне библиотеке. Трајање изложбе: 3. јул – 3. август 2020.

21. мај 2021.

У сарадњи са Националним саветом чешке националне мањине и сликарком Терезом Стаменковић, у галерији Центра за културу Бела Црква, отворена је изложба „Места која ме памте“ ауторке Терезе Стаменковић. Изложба је током септембра гостовала у Дигиталном омладимском центру при Градској библиотеци у Новом Саду, а током октобра у Културном центру Вршац.

24. јун 2021.

Отворена је изложба скулптура Андрије Васиљевића у читаоници Народне библиотеке под називом „Линије сећања“. Изложба је откривена уз музичку пратњу Павла Михаиловића на труби. Трајање изложбе: 24. јун – 24. јул 2021.

28. јун 2021.

Промоција књига Љиљане Томић: „Паланачки песак“, „Банатска свадба“, „Банатско плаво“ и „Небеске њиве“. Књиге је промовисала ауторка, а одломке су читале чланице групе „Банатска петица“.

2. јул 2021.

Вокална група градског хора „Bella musica“ одржала је концерт под називом „Све је то музика.“

6. јул 2021.

Промоција књиге Јасмине Шефер „На ветрометини“. Разговор о књизи је са ауторком водила Јелена Живковић Радовановић.

29. јул 2021.

У читаоници Народне библиотеке је отворена изложба „Загајичка брда: место - простор – време”. Изложени су радови аутора: Слободан Чолић, Мелита Тодоровић, Милан Цесарец, Тереза Стаменковић, Тамара Драган.

26. август 2021.

Промоција књиге „Свирепи писци“ аутора Зорана Бара. Гост вечери био је Стеван Станчевић, редитељ и сценариста.

1. септембар 2021.

Народна библиотека је у сарадњи са Архивом Војводине организовала трибину: „Национална идеја Срба Војводине и присаједињење Краљевини Србији 1918. године“. У оквиру промоције књиге аутора и предавача др Саше Марковића, „Од присаједињења до прекрајања, Војводина у Краљевини СХС/ Југославији 1918/1941“ у издању Архива Војводине.

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM
КОРНЕЛ МОГОШ (1935 – 2020)

На самом крају 2020. године, завршио се животни пут Корнела Могоша, нашег директора у пензији и личности изузетних интелектуалних и људских вредности.

Корнел Могош је рођен у Белој Цркви 12. јануара 1935. године. Потиче из породице надалеко познатих белоцркванских посластичара и трговаца, чија традиција сеже дубоко у 19. век. Завршио је музичку академију у класи проф. Емила Хајека, и током читавог живота је свирао клавир.

Дипломирао је на Филолошком факултету у Београду, на одсеку за англистику 1961. године.

Придружио се Уједињеним нацијама и као њихов преводилац је пропутовао Африку.

Последипломске студије је завршио у Енглеској, у Екситеру, а докторирао код професора Солтера.

Радио је као асистент и доцент на Београдском Универзитету, а хонорарно и на Институту за стране језике. Одатле је као један од оснивача катедре за лингвистику прешао на Приштински универзитет где је постао шеф катедре и радио као ванредни професор Етимологије индоевропских језика у периоду од 1964. до 1985. године.

Важио је за једног од истакнутијих белоцркванских интелектуалаца, полиглоту који се активно служио: енглеским, немачким, француским, италијанским, руским, румунским, мађарским, словеначким, шпанским, грчким, а изучавао и одлично познавао: латински, старогрчки, санскрит, хинди, хебрејски, кинески...

Због безбедности породице, сели се из Приштине у Белу Цркву, где је постављен за управника Народне библиотеке. Волео је да прочита свако издање које би се нашло у библиотеци и да са посетиоцима

разговара о прочитаним књигама, да им препоручи неку следећу. Уживао је у томе да подели и пренесе своју љубав према књигама и језику. Са ове позиције је, такође, у сарадњи са Институтом за стране језике, дуго низ година организовао и држао курсеве енглеског језика у згради библиотеке. Пензионисан је 1. јула 2003. године.

Генерације Белоцрквана памте изузетног и начитаног ерудиту, господина, кога су сви ословљавали са „професоре“, док је за пријатеље одувек био Коки.

Његовим одласком, Бела Црква је изгубила врсног интелектуалца, алтруисту и хуманисту, а изнад свега пријатеља и поштоваоца овог града и људи који у њему живе. Народна библиотека је изгубила не само директора, већ и искреног пријатеља установе који би и након пензионисања повремено обилазио свој драги колектив.

Колектив Народне библиотеке

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

- Горан Траиловић, ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ ГРАДСКЕ БИБЛИОТЕКЕ ПАНЧЕВО : МОДЕЛ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ТЕМЕЉА ЗАВИЧАЈНИХ ФОНДОВА 7
- Ивана Ристић Хуберт, ГУБИТАК ЕТНИЧКОГ ИДЕНТИТЕТА НА ПРИМЕРУ ЕТНИЧКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ БАНАТСКИХ ХЕРА 23
- Живан Иштванић, ГРАЂА О КАТОЛИЧКИМ ФАМИЛИЈАМА СЕЛА КУСИЋА (1775 – 1872) 31
- Едит Фишер, ЦРТИЦЕ О ЈЕДНОМ ЗАБОРАВЉЕНОМ ЈАСЕНОВЧАНИНУ 49

ИЗ ЛЕГАТА ЈОВАНА ПУТНИКА

- Јован Путник, ЗАВИЧАЈ 57
- Јован Путник, КАКО ЉУДИ ЖИВЕ У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ САХАРИ : КРАЈ У КОМЕ НАСЕЉА ЗНАЧЕ ОСТРВА СРЕД ПЕШЧАНОГ МОРА 63
- Јован Путник, НОЋ НАД ВОЈВОДИНОМ 71

САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

- Зоран Бар, ИЗНАЈМЉЕНИ ЗАБОРАВ 77
- Радмила Гава, ОНАЈ ЧУДЕСНИ ДЕО НАС 81
- Иван Јосимов, ОНО СВЕ ШТО ЗНАМ О СЕБИ 83
- Жељко Комарица, КАДА ГОВОРИМ О БИБЛИОТЕКАМА . 89

СТВАРАЛАШТВО МЛАДИХ

- Тара Радоњић, ТУГА КОЈА СЕ НАЗИВА КАО МИ 95

ГРАЂА ПРИЛОЗИ ИЗВЕШТАЈИ

- Маја Цесарец, БИБЛИОГРАФИЈА ИЗДАЊА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ У БЕЛОЈ ЦРКВИ 2004-2021 101
- Тамара Ђурђевић Јосимов, ПИСЦИ НА ВЕТРОМЕТНИ . . . 115
- Игор Вокоун, ЛИНИЈЕ СЕЋАЊА АНДРИЈЕ ВАСИЉЕВИЋА 119
- Тамара Гојковић, ЗАГАЈИЧКА БРДА 123
- Гордана Божанић, КУЛТУРНА ДЕШАВАЊА У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ И МУЗЕЈУ У 2020 и 2021. ГОДИНИ 127

IN MEMORIAM

- Корнел Могош (1935-2020) 133

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

027.52+069(497.113)

ЧИТАНИЦА Народне библиотеке и музеја / уредник
Игор Вокоун. - Год. 1, бр. 1 (2008)- . - Бела Црква : Народна
библиотека, 2008- . - 24 cm

Годишње.

ISSN 2787-1045 = Читаница Народне библиотеке и музеја

COBISS.SR-ID 325224967